

ГАРЧИГ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

180.	Монгол Улсын шүүхийн тухай	594
181.	Шүүхийн тухай хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай	608
182.	Олон улсын гэрээний тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	609
183.	Прокурорын байгууллагын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	609
184.	Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай	610
185.	Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай	633
186.	Өмгөөллийн тухай хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай	672
187.	Хуульч сонгон шалгаруулах тухай хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай	672
188.	Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуулийн зарим заалт хүчингүй болсонд тооцох тухай	672
189.	Захиргааны хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	673
190.	Монгол Улсын 2012 оны төсвийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай	673
191.	Нийгмийн даатгалын сангийн 2012 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	682
192.	Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	684

193.	Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай		684
194.	Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай		685
195.	Нийгмийн даатгалын тухай хуулиудыг хэрэглэх журмын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай		685
МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ			
196.	Тогтоолд өөрчлөлт оруулах тухай	Дугаар 01	686
197.	Хууль хэрэгжүүлэх зарим арга хэмжээний тухай	Дугаар 02	687
198.	Ерөнхийлөгчийн хоригийн тухай	Дугаар 03	687
МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ			
2012 оны 03 дугаар сарын 07-ны өдөр		Улаанбаатар хот	
МОНГОЛ УЛСЫН ШҮҮХИЙН ТУХАЙ			
НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ			
1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилт			
1.1. Энэ хуулийн зорилт нь шүүхийн тогтолцоо, зохион байгуулалт, бүрэн эрх, үйл ажиллагааны эрх зүйн үндэс, шүүх эрх мэдлийг хэрэгжүүлэх баталгааг тогтоохтой холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.			
2 дугаар зүйл. Шүүхийн тухай хууль тогтоомж			
2.1. Шүүхийн тухай хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль ¹ , энэ хууль, Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль эдгээр хуультай нийцүүлэн гаргасан бусад хууль тогтоомжоос бүрдэнэ.			
¹ Монгол Улсын Үндсэн хууль - "Төрийн мэдээлэл" эмхтгэлийн 1992 оны 1 дугаарт нийтлэгдсэн.			

3 дугаар зүйл.Хуулийн нэр томьёоны тодорхойлолт

3.1.Энэ хуульд хэрэглэсэн дараах нэр томьёог дор дурдсан утгаар ойлгоно:

3.1.1.“шүүх” гэж Монгол Улсын Үндсэн хууль болон энэ хуульд заасны дагуу байгуулагдан хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэж, заавал биелүүлэх шийдвэр гаргадаг шүүгч, шүүх бүрэлдэхүүнийг;

3.1.2.“дагнасан шүүх” гэж эрүү, иргэн, захиргааны зэрэг шүүн таслах ажлын төрлөөр дагнан байгуулагдсан шүүхийг.

4 дүгээр зүйл.Шүүхийн эрхэм зорилго

4.1. Шүүх нь дараах эрхэм зорилготой:

4.1.1.хүний эрх, эрх чөлөөг хамгаалах, зөрчигдсөн эрхийг сэргээн тогтоох;

4.1.2.Монгол Улсын тусгаар тогтнол, бүрэн эрхт байдал, Үндсэн хуульт байгууллыг хамгаалах;

4.1.3.хууль дээдлэх, шударга ёс, ардчилсан ёсыг бэхжүүлэх;

4.1.4.хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэх замаар гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, нийгмийн дэг журмыг бэхжүүлэх, иргэний эрх зүйн ухамсар, соёлыг дээшлүүлэх.

4.2.Гэм буруутай нь хуулийн дагуу шүүхээр нотлогдох хүртэл хэнийг ч гэмт хэрэг үйлдсэн гэм буруутайд тооцож болохгүй.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ ШҮҮХ ЭРХ МЭДЛИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ЗАРЧИМ

5 дугаар зүйл.Шүүхийн тогтолцооны нэгдмэл байдал

5.1.Шүүхийн тогтолцоо нь нэгдмэл байх бөгөөд шүүх зохион байгуулалтын хувьд бие даасан байна.

5.2.Шүүхийн тогтолцоо, зохион байгуулалтыг Монгол Улсын Үндсэн хууль /цаашид “Үндсэн хууль” гэх/ болон энэ хуулиар тогтоох замаар шүүхийн тогтолцооны нэгдмэл байдлыг хангана.

5.3.Монгол Улсад шүүх эрх мэдлийг гагцхүү Үндсэн хууль болон энэ хуульд заасны дагуу байгуулагдсан шүүх хэрэгжүүлнэ.

5.4.Аливаа шүүхийн үйл ажиллагаа, шийдвэр нь Улсын дээд шүүхийн хяналтаас гадуур байж үл болно.

6 дугаар зүйл.Шүүхийн бие даасан байдал

6.1.Шүүх нь хууль тогтоох, гүйцэтгэх эрх мэдлийн байгууллагаас бие даасан байх бөгөөд шүүх эрх мэдлийг аливаа байгууллага, этгээдээс хараат бусаар хэрэгжүүлнэ.

6.2.Шүүхийн бие даасан байдлын зарчмыг алдагдуулсан, дордуулсан хууль тогтоомж болон захиргааны акт гаргахыг хориглоно.

6.3.Бүх шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгч бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхдээ шүүгчийн шүүн таслах ажиллагаанд хөндлөнгөөс оролцох, энэхүү ажиллагаатай холбоотой заавар өгөх, удирдамжаар хангах, шүүгчид тодорхой хэрэг, маргааныг нэр заан хуваарилах зэргээр шүүгчийн хараат бус байдалд халдахыг хориглоно.

6.4.Шүүх бие даасан төсөвтэй байх бөгөөд шүүхээс үйл ажиллагаагаа тасралтгүй явуулах нөхцөлийг төр хангана.

6.5.Шүүх өөрийн захиргаатай байх ба түүний чиг үүргийг Шүүхийн ерөнхий зөвлөл, шүүхийн тамгын газар хэрэгжүүлэх бөгөөд тэдгээрийн үйл ажиллагаатай холбогдсон харилцааг хуулиар зохицуулна.

6.6.Шүүх нь шүүн таслах ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд туслах үүрэг бүхий шүүхийн ажилтантай байх бөгөөд шүүхийн ажилтны эрх зүйн байдлыг хуулиар тогтооно.

6.7.Бүх шатны шүүхийн шүүгчийн орон тоо хүрэлцэхүйц хэмжээнд байна.

6.8.Шүүх соёмбо, өөрийн нэр (дугаар) бүхий тамга, тогтоосон загвараар үйлдсэн тэмдэгтэй байна.

6.9.Шүүх албан бичгийн болон шүүхийн шийдвэрийн хэвлэмэл хуудас хэрэглэх бөгөөд албан хэрэг хөтлөх журамтай байна.

7 дугаар зүйл.Шүүх хууль дээдлэх, гагцхүү хуульд захирагдах

7.1.Хууль дээдлэх нь шүүхийн зохион байгуулалт, үйл ажиллагааны үндсэн зарчим мөн.

7.2.Шүүхээр хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэх ажиллагаатай холбогдсон харилцааг гагцхүү хуулиар зохицуулна.

7.3. Шүүх хүчин төгөлдөр болсон, албан ёсоор нийтлэгдсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээг хэрэглэнэ.

7.4. Хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэхэд хэрэглэх хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ нь Үндсэн хуульд нийцээгүй гэж шүүх үзвэл тухайн хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэх ажиллагааг түдгэлзүүлж, уг хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээний талаарх саналаа Улсын дээд шүүхэд гаргана.

7.5. Улсын дээд шүүх энэ хуулийн 7.4-т заасан саналыг хэлэлцэж үндэслэлтэй гэж үзвэл Үндсэн хуулийн цэцэд хүсэлт гаргана.

8 дугаар зүйл. Шүүхийн үйл ажиллагаа нээлттэй, ил тод байх

8.1. Шүүхийн үйл ажиллагаа олон нийтэд нээлттэй, ил тод байна.

8.2. Шүүх хуралдааныг хуульд тусгайлан зааснаас бусад тохиолдолд нээлттэй явуулна.

8.3. Шүүх хуралдааныг нээлттэй явуулах нөхцөл, шаардлагыг хангасан шүүх хуралдааны танхимын зохион байгуулалт, стандартыг Шүүхийн ерөнхий зөвлөл баталж, мөрдүүлнэ.

8.4. Анхан шатны шүүх хэрэг, маргааныг хамтран шийдвэрлэхдээ ил тод байдал, шудрага ёс, олон нийтийн хяналтыг бий болгох зорилгоор иргэдийн төлөөлөгчдийг хуульд заасан журмын дагуу оролцуулах бөгөөд иргэдийн төлөөлөгчдийн эрх зүйн байдлыг хуулиар тогтооно.

8.5. Шүүх хуралдааны явцыг дуу болон дүрс бичлэгээр баталгаажуулж архивт хадгална.

8.6. Шүүх бүр өөрийн цахим хуудастай байж, шийдвэр, үйл ажиллагаагаа нийтэд тогтмол мэдээлж байна.

8.7. Шүүх хэрэг, маргааныг хэрхэн шийдвэрлэсэн тухай төр, хувь хүн, хуулийн этгээдийн хуулиар хамгаалагдсан нууцад хамаарахгүй мэдээллийг хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр олон нийтэд мэдээлж байна.

9 дүгээр зүйл. Мэтгэлцэх зарчим

9.1. Шүүн таслах ажиллагааг мэтгэлцэх зарчмын үндсэн дээр явуулна.

9.2. Шүүх шүүн таслах ажиллагааны мэтгэлцэх зарчмыг хангахдаа шүүх хуралдаанд талууд, тэдгээрийн өмгөөлөгч, хууль ёсны төлөөлөгч

болон улсын яллагчид асуулт асуух, хариулах, нотлох баримтыг танилцуулах, өөрсдийн тайлбар өгөх, үндэслэлээ хамгаалах, үгүйсгэх боломжийг тэгш олгоно.

9.3.Шүүх хуралдааны үеэр мэтгэлцэх журмыг хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэх холбогдох хуулиар зохицуулна.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ МОНГОЛ УЛСЫН ШҮҮХ

10 дугаар зүйл. Шүүхийн тогтолцоо

10.1.Шүүхийн үндсэн тогтолцоо нь Улсын дээд шүүх /хяналтын шатны шүүх/, аймаг, нийслэлийн шүүх /давж заалдах шатны шүүх/, сум буюу сум дундын, дүүргийн шүүх /анхан шатны шүүх/-ээс бүрдэнэ.

10.2.Улсын дээд шүүхээс бусад шүүхийг нутаг дэвсгэрийн хэмжээ, хүн амын нягтаршил, шийдвэрлэгдсэн хэрэг, маргааны тоог харгалзан засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн хэд хэдэн нэгжийг харьяалуулан эрүү, иргэн, захиргааны зэрэг шүүн таслах ажлын төрлөөр дагнан байгуулна.

11 дүгээр зүйл.Шүүх байгуулах, өөрчлөн байгуулах, татан буулгах

11.1.Монгол Улсад шүүхийг Үндсэн хууль болон энэ хуульд заасан журмын дагуу зөвхөн хуулиар байгуулж, өөрчлөн байгуулж, татан буулгана.

11.2.Улсын дээд шүүхийг Үндсэн хуульд заасан журмын дагуу байгуулна.

11.3.Улсын дээд шүүхээс бусад шүүхийг байгуулах, өөрчлөн байгуулах, татан буулгах асуудлыг Шүүхийн ерөнхий зөвлөл Засгийн газартай зөвшилцөн санал болгосноор Монгол Улсын Ерөнхийлөгч /цаашид “Ерөнхийлөгч” гэх/ Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлнэ.

12 дугаар зүйл.Шүүхийн бүрэлдэхүүн

12.1.Бүх шатны шүүх нь Ерөнхий шүүгч, шүүгчдээс бүрдэнэ.

12.2.Шүүхийг тухайн шүүхийн Ерөнхий шүүгч тэргүүлнэ.

12.3.Үндсэн хууль, Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуульд заасны дагуу Улсын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгчийг Ерөнхийлөгч зургаан жилийн хугацаагаар томилно.

12.4.Улсын дээд шүүхийн танхимын тэргүүн болон Улсын дээд шүүхээс бусад шүүхийн Ерөнхий шүүгчийг Ерөнхийлөгч гурван жилийн хугацаагаар томилж, тухайн шүүхэд нэг удаа улируулан томилж болно.

12.5.Ерөнхий шүүгч, танхимын тэргүүний тусгайлсан бүрэн эрхийг энэ хуулиар, шүүгчийн нийтлэг бүрэн эрхийг Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулиар, шүүн таслах ажиллагааг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон тодорхой бүрэн эрхийг хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэх холбогдох хуулиар тус тус зохицуулна.

12.6.Улсын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн түр эзгүйд түүнийг тухайн шүүхэд хамгийн олон жил шүүгчээр ажиллаж байгаа танхимын тэргүүн, бусад шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн түр эзгүйд түүнийг тухайн шүүхэд хамгийн олон жил шүүгчээр ажиллаж байгаа шүүгч тус тус орлоно.

13 дугаар зүйл.Ерөнхий шүүгчийн бүрэн эрх

13.1.Ерөнхий шүүгч дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

13.1.1.тухайн шүүхийг дотоод, гадаад харилцаанд төлөөлөх;

13.1.2.энэ хуулийн 25.1-д заасан шүүгчдийн зөвлөгөөнийг товлон зарлах, хуралдуулах, удирдах, гарсан шийдвэрийн биелэлтийг зохион байгуулах;

13.1.3.шүүх хуралдааныг даргалах, шүүх хуралдаан даргалагч болон шүүх бүрэлдэхүүнийг томилсон шийдвэрийг албажуулах;

13.1.4.иргэдийг хүлээн авах ажлыг хуулийн дагуу зохион байгуулах;

13.1.5.иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагаас ирүүлсэн өргөдөл, гомдлыг шийдвэрлэх ажлыг зохион байгуулах.

13.2.Ерөнхий шүүгч эрх хэмжээнийхээ асуудлаар захирамж гаргана.

14 дүгээр зүйл.Танхимын тэргүүний бүрэн эрх

14.1.Танхимын тэргүүн дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

14.1.1.танхимыг тэргүүлж, танхимын шүүгч, шүүгчийн туслах, шүүх хуралдааны нарийн бичгийн даргын ажлыг удирдан зохицуулах;

14.1.2.танхимын эрхэлсэн шүүн таслах ажлын төрлөөр иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагаас ирүүлсэн өргөдөл, гомдлыг шийдвэрлэх ажлыг зохион байгуулах;

14.1.3.хуульд заасан журмын дагуу шүүх хуралдааныг даргалах;

14.1.4. Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 10.2-т заасан бүрэн эрхийг хэрэгжүүлэх;

14.2.Танхимын тэргүүн эрх хэмжээнийхээ асуудлаар захирамж гаргана.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ ХЯНАЛТЫН ШАТНЫ ШҮҮХ

15 дугаар зүйл.Улсын дээд шүүх

15.1.Улсын дээд шүүх нь Монгол Улсын шүүхийн дээд байгууллага бөгөөд хяналтын шатны шүүх мөн.

15.2.Улсын дээд шүүх нь шүүн таслах ажлын төрлөөр хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэх иргэн, эрүү, захиргааны хэргийн дагнасан танхимтай байна.

16 дугаар зүйл.Улсын дээд шүүхийн бүрэлдэхүүн

16.1.Улсын дээд шүүх нь Ерөнхий шүүгч, хорин дөрвөөс доошгүй шүүгчээс бүрдэнэ.

16.2.Улсын дээд шүүхийн шүүгч энэ хуулийн 15.2-т заасан танхимын аль нэгд харьяалагдах бөгөөд түүнийг хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэх өөр танхимын шүүн таслах ажиллагаанд оролцуулахыг хориглоно.

17 дугаар зүйл.Улсын дээд шүүхийн бүрэн эрх

17.1.Улсын дээд шүүх нь давж заалдах шатны шүүхийн иргэн, эрүү, захиргааны хэргийн магадлалтай холбогдуулан гаргасан эрх зүйн маргааныг талуудын гомдол, Улсын ерөнхий прокурорын эсэргүүцлийн үндсэн дээр хяналтын журмаар хянан шийдвэрлэнэ.

17.2.Хяналтын шатны шүүхийн тогтоол эцсийнх байна.

17.3.Улсын дээд шүүх энэ хуулийн 17.1-д заасан бүрэн эрхээс гадна дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

17.3.1.Үндсэн хуулиас бусад хуулийг зөв хэрэглэх талаар албан ёсны тайлбарыг тодорхой хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэх замаар гаргах бөгөөд тайлбарыг тогтмол нийтлэх;

17.3.2.шүүхийн шийдвэр, практикт үндэслэн хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох тухай саналаа хууль санаачлагчид уламжлах;

17.3.3.шүүхийн танхимыг энэ хуулийн 19.3-т заасны дагуу байгуулах;

17.3.4.хууль дээдлэх, хүний эрх, эрх чөлөөг хамгаалах талаар Үндсэн хуулийн цэц, Улсын ерөнхий прокуророос шилжүүлсэн асуудлыг хянан шийдвэрлэх;

17.3.5.энэ хуулийн 7.4-т заасан саналыг хэлэлцэж үндэслэлтэй гэж үзвэл Үндсэн хуулийн цэцэд хүсэлт гаргах;

17.3.6.хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

18 дугаар зүйл.Улсын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн бүрэн эрх

18.1.Улсын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгч нь энэ хуулийн 13.1-д зааснаас гадна дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

18.1.1.танхимын тэргүүний ажлыг удирдан зохицуулах;

18.1.2.хэргийн харьяаллын талаар шүүх болон танхим хооронд гарсан маргааныг шийдвэрлэх;

18.1.3.Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 10.2-т заасан бүрэн эрх;

18.2.Улсын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгч нь Улсын дээд шүүхийн шүүн таслах ажиллагаанд танхим харгалзахгүй оролцоно.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ ДАВЖ ЗААЛДАХ ШАТНЫ ШҮҮХ

19 дүгээр зүйл.Давж заалдах шатны шүүх

19.1.Давж заалдах шатны шүүхийг шүүн таслах ажлын төрлөөс хамааран дор дурдсанаар дагнан байгуулна:

19.1.1.аймаг, нийслэлийн Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх;

19.1.2.аймаг, нийслэлийн Эрүүгийн хэргийн давж заалдах шатны шүүх;

19.1.3.захиргааны хэргийн давж заалдах шатны шүүх.

19.2.Давж заалдах шатны шүүх “аймаг, нийслэлийн давж заалдах шатны... дугаар/дүгээр шүүх” гэсэн улсын хэмжээний нэгдсэн дэс дугаартай байх бөгөөд энэ нь түүний албан ёсны нэр, хаяг болно.

19.3.Давж заалдах шатны шүүх энэ хуулийн 22.3-т заасан танхимтай байж болно.

20 дугаар зүйл.Давж заалдах шатны шүүхийн бүрэн эрх

20.1.Давж заалдах шатны шүүх дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

20.1.1.анхан шатны шүүхийн шийдвэрийг талуудын гаргасан гомдол, прокурорын эсэргүүцлийн үндсэн дээр давж заалдах журмаар хянан шийдвэрлэх;

20.1.2.хуулиар тусгайлан харьяалуулсан хэрэг, маргааныг анхан шатны журмаар хянан шийдвэрлэх;

20.1.3.давж заалдах шатны шүүхийн шүүн таслах ажиллагааны шүүхийн практикт үндэслэн хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох тухай саналаа Улсын дээд шүүхэд уламжлах;

20.1.4.хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

21 дүгээр зүйл.Давж заалдах шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн бүрэн эрх

21.1.Давж заалдах шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгч энэ хуулийн 13.1-д зааснаас гадна дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

21.1.1.Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 10.2-т заасан бүрэн эрх;

21.1.2. энэ хуулийн 20.1.1-д заасны дагуу хэрэг, маргааныг анхан шатны журмаар шийдвэрлэх шүүх бүрэлдэхүүнийг шүүгчдийн зөвлөгөөнөөр хэлэлцүүлж, томилсон шийдвэрийг албажуулах;

21.1.3. шүүн таслах ажлын чиглэлээр тодорхой хэргийн харьяаллын талаар анхан шатны шүүхийн хооронд гарсан маргааныг хянаж зохих харьяаллыг тогтоох;

21.1.4. хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

ЗУРГАДУГААР БҮЛЭГ АНХАН ШАТНЫ ШҮҮХ

22 дугаар зүйл. Анхан шатны шүүх

22.1. Анхан шатны шүүхийн тогтолцоо нь дараах бүтэцтэй байна:

- 22.1.1. дүүргийн Иргэний хэргийн анхан шатны шүүх;
- 22.1.2. дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх;
- 22.1.3. захиргааны хэргийн анхан шатны шүүх;
- 22.1.4. сум буюу сум дундын шүүх.

22.2. Сум буюу сум дундын шүүхийг шүүн таслах ажлын төрлөөр дагнан байгуулж болно.

22.3. Анхан шатны шүүх тодорхой хэрэг, маргааны төрлөөр насанд хүрээгүй хүмүүсийн хэргийн, гэр бүлийн, хөдөлмөрийн маргааны зэрэг танхимтай байж болно.

22.4. Энэ хуулийн 22.3-т заасан танхимыг Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн санал болгосноор Улсын дээд шүүх тухайн шүүхийн Ерөнхий шүүгчтэй зөвшилцөн байгуулна.

22.5. Анхан шатны шүүх “анхан шатны... дугаар/дүгээр шүүх” гэсэн улсын хэмжээний нэгдсэн дэс дугаартай байх бөгөөд энэ нь түүний албан ёсны нэр, хаяг болно.

22.6. Анхан шатны шүүх нь шүүн таслах ажлыг иргэдэд ойртуулах зорилгоор нүүдэллэн ажиллаж болох бөгөөд ийнхүү ажиллах нийтлэг журмыг Шүүхийн ерөнхий зөвлөл батална.

23 дугаар зүйл. Анхан шатны шүүхийн бүрэн эрх

23.1. Анхан шатны шүүх дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

23.1.1. хуулиар харьяалуулсан эрүүгийн болон захиргааны хэрэг, эрх зүйн маргааныг анхан шатны журмаар хянан шийдвэрлэх;

23.1.2.анхан шатны шүүхийн шүүн таслах ажиллагааны практикт үндэслэн хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох тухай саналаа Улсын дээд шүүхэд уламжлах;

23.1.3.хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

24 дүгээр зүйл. Анхан шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн бүрэн эрх

24.1. Анхан шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгч нь энэ хуулийн 13.1-д зааснаас гадна дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

24.1.1. Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 10.2-т заасан бүрэн эрх;

24.1.2. энэ хуулийн 20.1.2-т заасны дагуу хэрэг, маргааныг анхан шатны журмаар шийдвэрлэх шүүх бүрэлдэхүүнийг шүүгчдийн зөвлөгөөнөөр хэлэлцүүлж, томилсон шийдвэрийг албажуулах;

24.1.3. хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

25 дугаар зүйл. Шүүгчдийн зөвлөгөөн

25.1. Шүүхэд тухайн шүүхийн нийт шүүгчээс бүрдсэн шүүгчдийн зөвлөгөөн ажиллана.

25.2. Шүүгчдийн зөвлөгөөн нь тогтмол хуралдаж, дараах асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэнэ:

25.2.1. тодорхой хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэхээс бусад шүүхийн дотоод ажлын зохион байгуулалт, журмыг шүүхийн тамгын газартай хамтран тогтоох;

25.2.2. шүүх хуралдаан даргалагчийн дарааллыг тогтоох;

25.2.3. хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэх шүүгчийг болон шүүх бүрэлдэхүүнээр шийдвэрлэх хэрэгт оролцох шүүгчийг томилох дарааллыг тогтоох;

25.2.4. шүүгчийн мэргэжлийг дээшлүүлэх саналаа Шүүхийн ерөнхий зөвлөлд уламжлах;

25.2.5. Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн гишүүнд нэр дэвшүүлэх;

25.2.6. тухайн шүүхийн Ерөнхий шүүгчид нэр дэвшүүлэх;

25.2.7.Шүүхийн ёс зүйн хорооны гишүүнд нэр дэвшүүлэх;

25.2.8. хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

25.3.Шүүгчдийн зөвлөгөөнийг тухайн шүүхийн Ерөнхий шүүгч товлон зарлаж, удирдан явуулах бөгөөд тухайн шүүхийн шүүгчдийн олонхын саналаар шүүгчдийн ээлжит бус зөвлөгөөнийг зарлан хуралдуулж болно.

25.4.Шүүгчдийн зөвлөгөөн хуралдааныхаа дэгийг өөрөө тогтооно.

25.5.Шүүгчдийн зөвлөгөөн энэ хуулийн 25.2-т заасан асуудлыг тухайн зөвлөгөөнд оролцсон шүүгчдийн олонхын саналаар шийдвэрлэж тогтоол гаргах бөгөөд уг тогтоолын биелэлтийг Ерөнхий шүүгч зохион байгуулна.

ДОЛДУГААР БҮЛЭГ ШҮҮХ ЭРХ МЭДЛИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ БАТАЛГАА

26 дугаар зүйл.Шүүхийн бие даасан байдлыг хангах баталгаа

26.1.Шүүхийн бие даасан байдлыг хангах улс төр, хууль зүй, эдийн засгийн болон бусад баталгаа, нөхцөлийг төрөөс хангана.

27 дугаар зүйл.Шүүхийн улс төр, хууль зүйн баталгаа

27.1.Төрийн бүх шатны байгууллага, албан тушаалтан, улс төрийн нам, хуулийн этгээд, иргэн хэн боловч шүүгчээс шүүн таслах ажиллагааны бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхэд хөндлөнгөөс оролцох, шууд болон шууд бусаар нөлөөлөхийг хориглоно.

27.2.Шүүгч, шүүх бүрэлдэхүүний хэрэг, маргаан шийдвэрлэхдээ гаргасан алдааны улмаас бусдад учирсан хохирлыг төр хариуцаж, улсын төсвөөс нөхөн төлнө.

27.3.Шүүхийг үл хүндэтгэсэн, шүүн таслах ажиллагаанд саад учруулсан, шүүхийн шийдвэрийг үл биелүүлсэн, шүүгч, иргэдийн төлөөлөгч, шийдвэр гүйцэтгэгчийг гүтгэсэн гэм буруутай этгээдэд хууль тогтоомжид заасан хариуцлага хүлээлгэж, зөрчигдсэн эрх, нэр төрийг нь Иргэний хуулийн 21 дүгээр зүйлд заасны дагуу сэргээнэ.

27.4.Шүүгч болон шүүхээс шүүн таслах ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд

туслах чиг үүрэгтэй шүүхийн ажилтан нь улс төрийн нам, хөдөлгөөний гишүүн байхыг хориглоно.

28 дугаар зүйл.Шүүхийн эдийн засгийн баталгаа

28.1.Бүх шатны шүүхийн шүүгчийн орон тоо нь шүүхийн бие даасан, шүүгчийн хараат бус байдлыг хангаж, шүүх эрх мэдлийг хэрэгжүүлэхэд хүрэлцээтэй байна.

28.2.Шүүх бие даасан төсөвтэй байх бөгөөд Монгол Улсын шүүхийн төсөв нь улсын төсвийн бүрэлдэхүүн хэсэг байна.

28.3.Шүүхийн төсөв Улсын дээд шүүхийн, аймаг, нийслэлийн шүүхийн, дагнасан шүүхийн болон Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн төсвөөс тус тус бүрдэнэ.

28.4.Шүүхийн ерөнхий зөвлөл бүх шатны шүүхийн үйл ажиллагааны болон хөрөнгө оруулалтын төсвийг төлөвлөн Улсын Их Хуралд шууд өргөн мэдүүлнэ.

28.5.Шүүхийн үйл ажиллагааны төсвийг өмнөх жилийнхээс бууруулахыг хориглоно.

28.6.Шүүх нь гадаад, дотоодын хувь хүн, хуулийн этгээдээс аливаа хэлбэрээр хандив, санхүүгийн туслалцаа авахыг хориглох бөгөөд үүнд Монгол Улсын олон улсын гэрээгээр нийлүүлэх эд хөрөнгө, зээл, тусламж, олон улсын болон хүмүүнлэгийн тусламжийн төсөл, хөтөлбөр хамаарахгүй.

29 дүгээр зүйл.Шүүхийн зохион байгуулалтын баталгаа

29.1.Шүүх өөрийн байртай байна.

29.2.Нүүдэллэн ажиллаж байгаагаас бусад тохиолдолд шүүх хуралдааныг зөвхөн шүүх хуралдааны танхимд хийнэ.

29.3.Шүүх, шүүгч нь үйл ажиллагаагаа хараат бусаар явуулахад шаардагдах байнгын болон нүүдэллэн ажиллах байр, иргэдийг хүлээн авах болон шүүх хуралдааны танхим, тээвэр, холбоо, мэдээллийн болон тусгай зориулалтын техник хэрэгсэл, тавилга, тоног төхөөрөмж, хамгаалалтаар хангагдсан байх бөгөөд тэдгээрийн стандарт, нөхцөлийг Шүүхийн ерөнхий зөвлөл тогтооно.

29.4.Шүүхийн байранд шүүн таслах ажиллагаанаас өөр үйл ажиллагаа явуулахыг хориглоно.

30 дугаар зүйл.Шүүхийн аюулгүй байдлын баталгаа

30.1.Шүүхийн байр төрийн хамгаалалтад байна.

30.2.Шүүх хуралдааны дэгийг сахиулах, шүүгч, шүүх бүрэлдэхүүн, шүүх хуралдаанд оролцогчдын аюулгүй байдлыг хангах, шүүгдэгчийг хуяглан хүргэх, шүүхийн дуудлагаар ирээгүй шүүгдэгч, гэрч, шүүхээс оргон зайлсан яллагдагч, шүүгдэгчийг эрэн сурвалжлах үүргийг цагдаагийн байгууллага гүйцэтгэнэ.

30.3.Энэ хуулийн 30.2-т заасан үүргийг гүйцэтгэх журмыг Шүүхийн ерөнхий зөвлөл хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнтэй хамтран батална.

НАЙМДУГААР БҮЛЭГ БУСАД ЗҮЙЛ

31 дүгээр зүйл.Шүүхийн шийдвэр

31.1.Шүүх шийдвэрээ Монгол Улсын нэрийн өмнөөс гаргана.

31.2.Шүүхийн шийдвэрийг бичих аргачлал, журмыг Улсын дээд шүүх тогтооно.

31.3.Шүүх захиргааны зөрчил, хэрэг, маргааныг хянан хэлэлцээд дараах шийдвэрийн аль нэгийг гаргана:

31.3.1.анхан шатны шүүх шийтгэх ба цагаатгах тогтоол, шүүхийн шийдвэр, шүүгч шийтгэвэр;

31.3.2.давж заалдах шатны шүүх магадлал;

31.3.3.хяналтын шатны шүүх тогтоол.

31.4.Энэ хуулийн 31.3-т зааснаас бусад тохиолдолд хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэх ажиллагаатай холбогдуулан шүүх тогтоол, шүүгч захирамж гаргана.

31.5.Шүүх хамтын зарчмаар хэрэг, маргааныг хянан хэлэлцэхдээ олонхын саналаар шийдвэр гаргах ба цөөнх болсон шүүгч тусгай саналаа, хэрэв хэд хэдэн шүүгч тусгай саналтай бол тэдгээрийг нэгтгэж шүүхийн шийдвэрт хавсаргана.

31.6. Хяналтын шатны шүүх шийдвэрээ энэ хуулийн 31.5-д заасан тусгай саналын хамт, бусад шүүх шийдвэрээ өөрийн цахим хуудсанд байрлуулж, хэвлэн нийтэлнэ.

32 дугаар зүйл.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх

32.1.Шүүхийн шийдвэрийг Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт оршин суугаа хувь хүн, үйл ажиллагаа явуулж байгаа хуулийн этгээд заавал биелүүлэх үүрэгтэй.

32.2.Шүүхийн шийдвэрийг хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр биелүүлээгүй бол хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу албадан гүйцэтгэнэ.

32.3.Хуулийн хүчин төгөлдөр шүүхийн шийдвэрийг санаатай биелүүлээгүй, эсхүл биелүүлэхэд нь зориуд саад учруулсан этгээдэд хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

32.4.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлтэй холбогдсон харилцааг хуулиар зохицуулна.

33 дугаар зүйл.Хууль хүчин төгөлдөр болох

33.1.Энэ хуулийг 2013 оны 7 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 03 дугаар
сарын 07-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ШҮҮХИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬ ХҮЧИНГҮЙ БОЛСОНД ТООЦОХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.2002 оны 7 дугаар сарын 04-ний өдөр баталсан Шүүхийн тухай хуулийг хүчингүй болсонд тооцсугай.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2012 оны 3 дугаар сарын 07-ны өдөр баталсан Монгол Улсын Шүүхийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 03 дугаар
сарын 07-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ОЛОН УЛСЫН ГЭРЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Олон улсын гэрээний тухай хуульд дор дурдсан агуулгатай 23¹ дүгээр зүйл нэмсүгэй:

“23¹ дүгээр зүйл. Олон улсын гэрээний заалтыг хэрэглэх

1. Хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэхэд хэрэглэх олон улсын гэрээний хэм хэмжээ Монгол Улсын Үндсэн хуульд нийцэхгүй байна гэж шүүх үзвэл тухайн хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэх ажиллагааг түдгэлзүүлж, Монгол Улсын Шүүхийн тухай хуульд заасны дагуу саналаа Улсын дээд шүүхэд гаргана.”

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг 2012 оны 3 дугаар сарын 07-ны өдөр баталсан Монгол Улсын Шүүхийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 03 дугаар
сарын 07-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ПРОКУРОРЫН БАЙГУУЛЛАГЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Прокурорын байгууллагын тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.4 дэх хэсгийн “прокурор” гэсний өмнө “Улсын ерөнхий” гэж нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл. Прокурорын байгууллагын тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.4 дэх хэсгийн “болон хяналтын” гэснийг хассугай.

3 дугаар зүйл. Энэ хуулийг 2012 оны 3 дугаар сарын 07-ны өдөр баталсан Монгол Улсын Шүүхийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 03 дугаар
сарын 07-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ШҮҮГЧИЙН ЭРХ ЗҮЙН БАЙДЛЫН ТУХАЙ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1 дүгээр зүйл.Хуулийн зорилт

1.1.Энэ хуулийн зорилт нь Монгол Улсын Үндсэн хуульд заасан шүүх эрх мэдлийг хэрэгжүүлэх чиг үүрэг бүхий шүүгчид тавих болзол, шаардлага, шүүгчийн бүрэн эрх, шүүгчийн хараат бус байдал, түүний баталгаа зэрэг шүүгчийн эрх зүйн байдалтай холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл.Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль тогтоомж

2.1.Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль¹, Монгол Улсын шүүхийн тухай хууль болон бусад хууль тогтоомжид үндэслэнэ.

2.2.Шүүгчийн хөдөлмөрийн үйл ажиллагаатай холбогдсон энэ хуульд заагаагүй бусад харилцааг Хөдөлмөрийн тухай хууль² болон холбогдох бусад хуулиар зохицуулна.

3 дугаар зүйл.Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолт

3.1.Энэ хуульд хэрэглэсэн дараах нэр томъёог дор дурдсан утгаар ойлгоно:

3.1.1.“шүүгч” гэж хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу томилогдон, хууль ёс, хүний эрх, эрх чөлөө, шударга ёсыг сахиулан хамгаалахаар тангараг өргөн шүүх эрх мэдлийг хэрэгжүүлж байгаа Монгол Улсын иргэнийг;

3.1.2.“нөлөөллийн мэдүүлэг” гэж хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны явцад тухайн хэрэг, маргааны шийдвэрлэлттэй

¹Монгол Улсын Үндсэн хууль- “Төрийн мэдээлэл” эмхтгэлийн 1992 оны 1 дугаарт нийтлэгдсэн.

²Хөдөлмөрийн тухай хууль- “Төрийн мэдээлэл” эмхтгэлийн 1999 оны 25 дугаарт нийтлэгдсэн.

холбогдуулан шүүгч, шүүх бүрэлдэхүүнд аливаа этгээдээс нөлөөлөх гэж оролдсон бүх үйлдлийг тэмдэглэн баталгаажуулсан, эрүү, иргэн, захиргааны хэргийн материалд хавсаргагдах баримт бичгийг.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ ШҮҮГЧИЙН ЭРХ ЗҮЙН БАЙДЛЫН НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

4 дүгээр зүйл.Шүүгчид тавих болзол, шаардлага

4.1.Шүүгч нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Тавин нэгдүгээр зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасан болзол болон дараах шаардлагыг хангасан байна:

4.1.1.ял шийтгүүлж байгаагүй;

4.1.2.шүүгчид нэр дэвших үед гэмт хэрэгт холбогдоогүй буюу сэжигтэн, яллагдагчаар татагдаагүй, бусдад хугацаа хэтэрсэн зээлийн өргүй;

4.1.3.шүүгчээр ажиллахад харшлах өвчин, сэтгэцийн эмгэггүй;

4.1.4.хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл авсан;

4.1.5.мэргэжлийн ёс зүйгээ ухамсарласан, шударга ёсыг эрхэмлэдэг, хүний эрхийг дээдлэх, бусдын нөлөөнд автахгүй, бие даасан шийдвэр гаргах чадвартай;

4.1.6.монгол хэлний ярианы болон бичгийн соёл, чадвартай;

4.1.7.мэдээллийн технологийн хэрэглээний программыг ашиглах чадвартай;

4.1.8.шүүгчээр ажиллах тухайн дагнасан шүүхийн салбар эрх зүйн мэдлэг, туршлагатай;

4.1.9.бусдын саналд хүндэтгэлтэй хандаж, шүүмжлэлийг бодитойгоор хүлээн авч, өөрийн байр суурийг ойлгомжтой тайлбарлах зэрэг асуудлыг шийдвэрлэхэд шаардлагатай зан чанартай байх.

4.2.Гүйцэтгэж байгаа албан үүрэгтэй нь холбогдуулан шүүгчид тавих тусгайлсан шаардлагыг зөвхөн энэ хуулиар тогтооно.

5 дугаар зүйл. Давж заалдах шатны шүүхийн шүүгчид тавих болзол, шаардлага

5.1. Давж заалдах шатны шүүхийн шүүгч энэ хуулийн 4.1-д зааснаас гадна дараах шаардлагыг хангасан байна:

5.1.1. анхан шатны шүүхэд шүүгчээр гурваас доошгүй жил ажилласан, шүүн таслах ажиллагааны туршлагатай;

5.1.2. шийдвэрлэсэн хэргийн хүрээнд судалгаа, дүгнэлт хийх чадвартай;

5.1.3. мэргэшсэн чиглэлээр хэрэглэгддэг хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох талаар санал гаргах, хуулийн зүйл, заалтыг зөв хэрэглэх талаар мэргэжлийн хэвлэлд өгүүлэл бичин, нийтлүүлсэн байх.

6 дугаар зүйл. Хяналтын шатны шүүхийн шүүгчид тавих болзол, шаардлага

6.1. Хяналтын шатны шүүхийн шүүгч буюу Улсын дээд шүүхийн шүүгч энэ хуулийн 4, 5 дугаар зүйлд зааснаас гадна дор дурдсан нэг буюу түүнээс дээш шаардлагыг хангасан байна:

6.1.1. давж заалдах шатны шүүхэд таваас доошгүй жил ажилласан;

6.1.2. өмгөөлөгч, прокуророор арваас доошгүй жил ажилласан;

6.1.3. Хуульчдын холбооноос магадлан итгэмжлэгдсэн хууль зүйн сургуульд арваас доошгүй жил багшилсан.

6.2. Улсын дээд шүүхийн шүүгчээр сүүлийн зургаан жилд Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурлын гишүүн, Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүн, улс төрийн намын дарга, удирдах албан тушаал хашиж байсан хүнийг томилохыг хориглоно.

7 дугаар зүйл. Ерөнхий шүүгчид тавих шаардлага

7.1. Бүх шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгч энэ хуулийн 4-6 дугаар зүйлд заасан тухайн шатны шүүгчид тавих шаардлагаас гадна дараах шаардлагыг хангасан байна:

7.1.1. анхан шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгч нь тухайн шатны шүүхэд гурваас доошгүй жил ажилласан;

7.1.2.давж заалдах шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгч нь давж заалдах шатны тухайн шүүхэд гурваас доошгүй жил ажилласан;

7.1.3.Улсын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгч нь мэргэжлээрээ болон шүүгчээр арван жил ажилласан;

7.1.4.удирдан зохион байгуулах авьяас, манлайлах ур чадвартай байх.

8 дугаар зүйл.Шүүгчид тавих шаардлагыг үнэлэх

8.1.Энэ хуулийн 4-7 дугаар зүйлд заасан шүүгчид тавих болзол, шаардлагыг хангасан эсэхийг үнэлж дүгнэх, шалгаруулах журмыг Шүүхийн ерөнхий зөвлөл боловсруулж, Монгол Улсын Ерөнхийлөгч /цаашид “Ерөнхийлөгч” гэх/ батална.

8.2.Шүүхийн ерөнхий зөвлөл энэ хуулийн 8.1-д заасан журмыг тогтмол боловсронгуй болгох, шинэчлэх үүрэг хүлээнэ.

8.3.Шүүгчийн мэргэжлийн үйл ажиллагааны түвшинг гурваас таван жилд дүгнэх шалгуур үзүүлэлт, журмыг Шүүхийн ерөнхий зөвлөл боловсруулж, Улсын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгч батална.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ ШҮҮГЧИЙН БҮРЭН ЭРХ ҮҮСЭХ, ДУУСГАВАР БОЛОХ

9 дүгээр зүйл.Шүүгчийн бүрэн эрх

9.1.Шүүгчийн бүрэн эрх нь Монгол Улсын Үндсэн хууль болон энэ хуульд заасан журмын дагуу томилогдон, шүүгчийн тангараг өргөснөөр эхэлнэ.

9.2.Шүүгч дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

9.2.1.шүүх хуралдааныг даргалах;

9.2.2.шүүх хуралдааныг товлон зарлаж, түүний оролцогчдыг тогтоох;

9.2.3.шүүх хуралдааны бэлтгэлийг хангах ажлыг шүүхийн тамгын газартай хамтран зохион байгуулах;

9.2.4.хэрэг, маргааныг шүүх бүрэлдэхүүнээр хянан шийдвэрлэхэд оролцох;

9.2.5.хуульд зааснаар дангаараа шийдвэрлэх хэрэг, маргааныг хянан Монгол Улсын нэрийн өмнөөс шийдвэрлэх;

9.2.6.өөрийн оролцсон шүүх бүрэлдэхүүнээр хянан шийдвэрлэж байгаа асуудлаар саналаа бие даан гаргах, тусгай санал гаргах;

9.2.7.цагдан хорих асуудал хариуцсан шүүгчийн хувьд цагдан хорих хүсэлтийг хянан шийдвэрлэх;

9.2.8.шүүн таслах ажиллагааг хуульд заасан дэг журам, хугацааны дагуу явуулах нөхцөлийг бүрдүүлэх, шаардлагатай бол хэргийн оролцогч, өмгөөлөгч болон холбогдох этгээдийг хууль сахиулах арга хэмжээ авах тухай шийтгэвэр гаргах;

9.2.9.тухайн шүүхийн Ерөнхий шүүгчид, түүнчлэн давж заалдах болон хяналтын шатны шүүхийн шүүгчид нэрээ дэвшүүлэх, хуульд зааснаар Ерөнхий шүүгчийг орлох;

9.2.10.шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн статистик мэдээлэлд хяналт тавьж, холбогдох байгууллагад шаардлага тавих;

9.2.11.албан үүргээ цалгардуулахгүйгээр багшлах болон эрдэм шинжилгээний ажил эрхлэх;

9.2.12.хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

9.3.Шүүгч холбогдох хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэхэд шаардлагатай баримт бичиг, бусад мэдээлэл, тэдгээрийн хуулбарыг зохих байгууллага, албан тушаалтан, иргэнээс шаардан гаргуулах эрхтэй бөгөөд тухайн этгээд нь шүүгчийн шаардсан баримт бичиг, мэдээллийг үнэ төлбөргүй гаргаж өгөх үүрэгтэй.

9.4.Шүүгч энэ хуулийн 9.3-т заасан баримт бичгийг үрэгдүүлэхгүй байх үүрэг хүлээх бөгөөд шаардлагатай бол түүнийг хуулбарлуулан авах, эх хувиар нь авсан баримт бичгийг буцааж өгнө.

9.5.Бүх шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн бүрэн эрх нь Монгол Улсын шүүхийн тухай хуулиар, шүүгчийн эрх зүйн байдал нь энэ хуулиар тодорхойлогдоно.

10 дугаар зүйл.Шүүгчийг сонгон шалгаруулах журам

10.1.Шүүгчийн албан тушаалд нэр дэвшүүлэх, сонгон шалгаруулах ажлыг Шүүхийн ерөнхий зөвлөл зохион байгуулна.

10.2.Шүүгчийг өөрийнх нь саналаар тухайн шатны өөр шүүхэд сэлгэн томилж болно.

10.3.Ерөнхий шүүгч дараах тохиолдолд тухайн шүүхийн шүүгчийн сул орон тооны талаар Шүүхийн ерөнхий зөвлөлд албан бичгээр мэдэгдэнэ:

10.3.1.шүүгч хүсэлтээрээ чөлөөлөгдөх, өндөр насны тэтгэвэрт гарах бол уг орон тоо гарахаас нэг сарын өмнө;

10.3.2.энэ хуулийн 10.3.1-д зааснаас бусад үндэслэлээр шүүгчийн сул орон тоо гарсан бол тухайн өдрөөс хойш ажлын таван өдрийн дотор.

10.4.Шүүхийн ерөнхий зөвлөл энэ хуулийн 10.3-т заасан мэдээллийг хүлээн авснаас хойш ажлын 10 өдрийн дотор хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр шүүгчийн сул орон тоонд нэр дэвшүүлэх болзол, журам, нэрээ дэвшүүлэхийг хүссэн этгээдийн өргөдлийг хүлээн авах, бүртгэх, шалгаруулах хугацаа, журам, газрыг тодорхойлсон зарыг нийтлэх ба цахим хуудсандаа байрлуулна.

10.5.Энэ хуулийн 10.4-т заасан зарыг тухайн шүүгчийн ажиллах аймаг, нийслэлийн өдөр тутмын хэвлэлд нийтэлж болно.

11 дүгээр зүйл.Нэр дэвшигчийг бүртгэх

11.1.Энэ хуулийн 4-7 дугаар зүйлд заасан болзол, шаардлагыг хангасан гэж үзсэн иргэн шүүгчид нэрээ дэвшүүлэх эрхтэй.

11.2.Шүүгчид нэр дэвшигч /цаашид “нэр дэвшигч” гэх/ нь өргөдөл, дараах баримт бичгийг бүрдүүлэн Шүүхийн ерөнхий зөвлөлд хүргүүлнэ:

11.2.1.Монгол Улсын иргэний үнэмлэхийн хуулбар;

11.2.2.мэргэжлийн боловсролын дипломын хуулбар;

11.2.3.өөрийн намтар бүхий анкет;

11.2.4.нийгмийн даатгалын болон эрүүл мэндийн даатгалын дэвтэр, хөдөлмөр эрхэлж байгааг нотлох бусад баримт бичиг, тэдгээрийн хуулбар;

11.2.5.шүүгчийн албан тушаалд томилогдоход харшлах өвчин, сэтгэцийн эмгэггүйг нотолсон эрүүл мэндийн тодорхойлолт;

11.2.6.ял шийтгэгдэж байгаагүйг нотолсон цагдаагийн байгууллагын тодорхойлолт;

11.2.7.байнга оршин суугаа газрын хаяг, ам бүлийн болон эд хөрөнгийн байдал, бусдад өр зээлгүй тухайгаа бичгээр гаргасан мэдэгдэл;

11.2.8.ажиллаж байгаа бол эрхэлсэн ажлын байдал, хамт олны доторх нэр хүнд, зан төлөвийн тухай аж ахуйн нэгж, байгууллагын захиргааны тодорхойлолт.

11.3.Энэ хуулийн 11.2-т заасан баримт бичгийг шуудангаар ирүүлэх тохиолдолд тэдгээрийг нотариатаар гэрчлүүлсэн байна.

11.4.Шүүхийн ерөнхий зөвлөл нь нэр дэвшигчийн бүрдүүлсэн баримт бичгийг хүлээн авч, бүрэн гүйцэд, үнэн зөв эсэхийг нягтлана.

11.5.Нэр дэвшигчийг бүртгэмэгц тухайн шүүхийн болон Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн цахим хуудас болон хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр нийтэд мэдээлнэ.

11.6.Нэр дэвшигчийн талаар олон нийтээс ирүүлсэн мэдээллийг нягтлан шалгаж, бодитой санал дүгнэлт гаргаж, Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн гишүүдэд танилцуулна.

11.7.Шүүхийн ерөнхий зөвлөл нь нэр дэвшигчийн энэ хуулийн 12.1-д заасан үнэлгээг гаргуулахаар холбогдох материалыг Шүүхийн мэргэшлийн хороонд хүргүүлнэ.

12 дугаар зүйл.Шүүхийн мэргэшлийн хорооны үнэлгээ

12.1.Нэр дэвшигч нь энэ хуулийн 4-7 дугаар зүйлд заасан шаардлагыг хангасан эсэх талаарх үнэлгээг Шүүхийн мэргэшлийн хороо бүртгэл дууссанаас хойш 14 хоногийн дотор гарган Шүүхийн ерөнхий зөвлөлд хүргүүлнэ.

12.2.Хуульчдын холбоо нэр дэвшигчийн мэргэшил, ур чадвар, нэр хүндийн талаарх дүгнэлтийг Шүүхийн ерөнхий зөвлөлд хүргүүлнэ.

13 дугаар зүйл.Нэр дэвшигчийг сонгон шалгаруулах

13.1.Шүүхийн ерөнхий зөвлөл нь энэ хуулийн 11.2-т заасан баримт бичиг, энэ хуулийн 11.6-д заасан мэдээллийг судлан үзэж, нэр дэвшигч бүртэй ганцаарчилсан ярилцлага зохион байгуулж дүгнэлт гаргана.

13.2.Шүүхийн ерөнхий зөвлөл нь энэ хуулийн 13.1-д заасан дүгнэлт, Шүүхийн мэргэшлийн хорооны үнэлгээ болон энэ хуулийн 12.2-д заасан Хуульчдын холбооны дүгнэлтийн хамт шүүгчийн албан тушаалд томилуулах нэр дэвшигчдийн нэрсийн жагсаалтыг үнэлгээний дүнгээр эрэмбэлж гарган, илээр санал хураан олонхын санал авсан хоёроос гурван хүний нэрийг ажлын таван өдрийн дотор Ерөнхийлөгчид өргөн мэдүүлнэ.

14 дүгээр зүйл.Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд шүүгчийг сонгон шалгаруулах

14.1.Энэ хуульд заасан шаардлагыг хангасан гэж үзсэн шүүгч тухайн шүүхийн Ерөнхий шүүгчид нэрээ дэвшүүлэх эрхтэй.

14.2.Бүх шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд шүүгчийг сонгон шалгаруулахад энэ хуулийн 10 дугаар зүйлд заасан нийтлэг журмыг баримтлах бөгөөд Хуульчдын холбооны дүгнэлтийг харгалзан үзнэ.

15 дугаар зүйл.Шүүгчийг томилох

15.1.Анхан шатны болон давж заалдах шатны шүүхийн шүүгчийг Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн санал болгосноор, хяналтын шатны шүүхийн шүүгчийг Шүүхийн ерөнхий зөвлөл санал болгож Улсын Их Хуралд танилцуулснаар тус тус Ерөнхийлөгч томилно.

15.2.Ерөнхийлөгч Шүүхийн ерөнхий зөвлөлөөс санал болгосон нэр дэвшигчийг судлан үзэж, түүнийг томилох буюу томилохоос татгалзах шийдвэрийн аль нэгийг гаргана.

15.3.Улсын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгчийг Улсын дээд шүүхийн санал болгосноор шүүгчдийнх нь дотроос Ерөнхийлөгч зургаан жилийн хугацаагаар нэг удаа томилно.

15.4.Улсын дээд шүүхээс бусад шүүхийн Ерөнхий шүүгчийг гурван жилийн хугацаагаар томилох бөгөөд нэг удаа улируулан томилж болно.

15.5.Ерөнхийлөгч шүүгчийг томилсон тухай зарлиг гаргана.

16 дугаар зүйл.Шүүгчийн тангараг, түүнийг өргөх журам

16.1.Шүүгч томилогдсон өдрөөсөө хойш 30 хоногийн дотор хамт олон болон тухайн орон нутгийн иргэдийн төлөөллийн өмнө “Шүүгч би шүүх эрх мэдлийн ариун журамт үүрэг, Монгол Улсын Үндсэн хуульт байгуулал, хүний эрх, эрх чөлөө, шударга ёс, хуулийг дээдлэн хамгаалж хэрэг, маргааныг хэнээс ч хараат бус, зөвхөн Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хуульд нийцүүлэн шийдвэрлэж, шүүгчийн ёс зүйг чанд сахиж явахаа ард түмэндээ батлан тангараглая. Хэрэв миний бие өргөсөн тангаргаасаа няцвал шүүгчийн албан тушаалаас нэн даруй огцорч хуульд заасан хариуцлага хүлээнэ.” гэж Төрийн сүлдэнд тангараг өргөнө.

16.2.Шүүгчийн тангараг өргөх журам, шүүгчийн өмсгөлийн загвар, хэрэглэх журмыг Ерөнхийлөгч батална.

17 дугаар зүйл.Шүүгчийн бүрэн эрхийг түдгэлзүүлэх

17.1.Ерөнхийлөгч Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн саналыг үндэслэн дор дурдсан үндэслэлээр шүүгчийн бүрэн эрхийг түдгэлзүүлнэ:

17.1.1.хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийг нь түдгэлзүүлсэн;

17.1.2.Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн гишүүнээр томилогдсон;

17.1.3.зургаан сараас дээш хугацаагаар эмчилгээ хийлгэх шаардлагатай болсон;

17.1.4.зургаан сараас дээш хугацаагаар суралцах, эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажил хийх болсон;

17.1.5.эрүүгийн хариуцлагад татагдсан;

17.1.6.сураггүй алга болсонд тооцсон шүүхийн шийдвэр хүчин төгөлдөр болсон;

17.1.7.шүүгчээс огцруулах тухай Ёс зүйн хорооны шийдвэр гарсан.

17.2.Шүүгчийн бүрэн эрхийг энэ хуулийн 17.1.2, 17.1.3-т заасан үндэслэлээр түдгэлзүүлсэн нь түүний халдашгүй байдал, цалин, эдийн засаг, нийгмийн хангамжийн баталгааг хасах үндэслэл болохгүй.

17.3.Хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийг тодорхой хугацаагаар түдгэлзүүлсэн бөгөөд уг түдгэлзүүлсэн хугацаа дууссан, энэ хуулийн 17.1-д заасан үндэслэл арилсан бол Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн саналыг үндэслэн Ерөнхийлөгч шүүгчийн бүрэн эрхийг сэргээнэ.

18 дугаар зүйл.Шүүгчийн бүрэн эрх дуусгавар болох үндэслэл

18.1.Шүүгчийг Монгол Улсын Үндсэн хууль болон энэ хуульд заасан үндэслэлээр албан тушаалаас нь чөлөөлж, огцруулна.

18.2.Шүүгч Хөдөлмөрийн тухай хуульд заасан өндөр насны тэтгэвэр авах насанд хүрсэн бол тэтгэвэрт гарах буюу шүүгчийн албан тушаалаас чөлөөлөгдөж болно.

18.3.Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн саналыг үндэслэн дараах үндэслэлээр шүүгчийн бүрэн эрхийг хугацаанаас нь өмнө дуусгавар болгож чөлөөлнө:

18.3.1.шүүгч албан тушаалаасаа чөлөөлөгдөх хүсэлтээ бичгээр гаргасан;

18.3.2.эрүүл мэндийн болон хүндэтгэн үзэх бусад шалтгаанаар шүүгчийн бүрэн эрхийг хэрэгжүүлэх боломжгүй болсон;

18.3.3.өөр ажилд шилжсэн буюу томилогдсон, эсхүл сонгогдсон;

18.3.4.Монгол Улсын харьяатаас гарах болсон, эсхүл гадаад улсын нутаг дэвсгэрт байнга оршин суух эрх авсан;

18.3.5.шүүгч улс төрийн сонгуульд нэр дэвших болсон;

18.3.6.шүүгчийн иргэний эрх зүйн чадамжийг хязгаарласан, эсхүл иргэний эрх зүйн чадамжгүйг тогтоосон шүүхийн шийдвэр хуулийн хүчин төгөлдөр болсон;

18.3.7.шүүхийг татан буулгах, эсхүл өөрчлөн зохион байгуулахтай холбогдуулан өөр шүүхэд шилжүүлэхээс шүүгч өөрөө татгалзсан;

18.3.8.шүүгч нас барсан, эсхүл нас барсанд тооцох тухай шүүхийн шийдвэр хуулийн хүчин төгөлдөр болсон.

18.4.Дараах үндэслэлээр Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн саналыг үндэслэн шүүгчийг огцруулна:

18.4.1.шүүгчийн албан тушаалтай хавсарч үл болох үйл ажиллагаа эрхэлсэн;

18.4.2.сахилгын шийтгэл хүлээсэн шүүгч нэг жилийн дотор сахилгын шийтгэл дахин хүлээсэн;

18.4.3.гэм буруутайд тооцож эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэсэн шүүхийн шийдвэр хуулийн хүчин төгөлдөр болсон;

18.4.4.хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийг нь хүчингүй болгосон;

18.4.5.эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авах тухай шүүхийн шийдвэр хуулийн хүчин төгөлдөр болсон.

18.5.Албан тушаалын байдлаа урвуулан ашиглаж шүүгчийн хараат бус байдалд нөлөөлсөн, аливаа нэг этгээдийн талд шүүхийг үйлчлүүлсэн буюу үйлчлүүлэхээр дарамт үзүүлсэн нь Ерөнхий шүүгчийг хугацаанаас нь өмнө албан тушаалаас нь огцруулах үндэслэл болно.

18.6.Шүүхийн ерөнхий зөвлөл энэ хуулийн 18.4, 18.5-д заасан үндэслэлээр шүүгчийг албан тушаалаас нь чөлөөлүүлэх, эсхүл огцруулах тухай нөхцөл байдал үүссэнээс хойш 30 хоногийн дотор Ерөнхийлөгчид өргөн мэдүүлэх бөгөөд Улсын дээд шүүхийн шүүгчийг албан тушаалаас нь огцруулах саналыг Улсын Их Хуралд урьдчилан танилцуулна.

18.7.Ерөнхийлөгч шүүгчийг албан тушаалаас нь чөлөөлүүлэх болон огцруулах тухай Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн саналыг хүлээн авснаас хойш 30 хоногийн дотор уг асуудлыг шийдвэрлэнэ.

18.8.Шүүгчийн бүрэн эрхийг дуусгавар болгосон үндэслэл нь хууль бус байсан нь шүүхийн шийдвэрээр тогтоогдсон бол шүүгчийн бүрэн эрхийг сэргээж цалин хөлсийг нь нөхөн олгоно.

18.9.Ерөнхий шүүгч, танхимын тэргүүнээр ажиллах хугацаа дууссан нь шүүгчийн бүрэн эрх дуусгавар болох үндэслэл болохгүй.

19 дүгээр зүйл.Шүүгчийн бүрэн эрх дуусгавар болох хугацааг тоолох

19.1.Шүүгчийн бүрэн эрх дуусгавар болох хугацааг дараах байдлаар тоолно:

19.1.1.Ерөнхий шүүгч, танхимын тэргүүний хувьд бүрэн эрх нь дуусгавар болох сүүлийн өдрөөр;

19.1.2.шүүгчээр ажиллаж болох насны дээд хязгаарт хүрсэн бол уг насанд хүрэх сүүлийн өдрөөр;

19.1.3.энэ хуулийн 18 дугаар зүйлд заасан үндэслэлээр шүүгчийн бүрэн эрхийг хугацаанаас нь өмнө дуусгавар болгох шийдвэр гарсан бол уг шийдвэр хүчин төгөлдөр болсон өдрөөр.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ ШҮҮГЧИЙН ХАРААТ БУС БАЙДАЛ, ТҮҮНИЙГ ХАНГАХ БАТАЛГАА

20 дугаар зүйл. Шүүгчийн хараат бус байх зарчим, баталгаа

20.1. Шүүгч шүүх эрх мэдлийг хэрэгжүүлэхдээ аливаа этгээдээс хараат бус байж, гагцхүү Монгол Улсын Үндсэн хууль, түүнд нийцүүлэн гаргасан, албан ёсоор нийтлэгдсэн бусад хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээнд захирагдана.

20.2. Шүүгчийн хараат бус байдал халдашгүй байх бөгөөд шүүгчийн хараат бус байдлыг Монгол Улсын Үндсэн хууль, энэ хууль, бусад хуулиар баталгаажуулна.

20.3. Энэ хууль болон бусад хуулиар тогтоосон шүүгчийн эрх зүй, эдийн засаг, нийгмийн хамгаалалт зэрэг хараат бус, халдашгүй байдлын баталгааг ямар нэг хэлбэрээр дордуулсан хууль тогтоомж, захиргааны акт гаргахыг хориглоно.

20.4. Шүүгчийн хараат бус байдлыг дараах баталгаагаар хангана:

20.4.1. Монгол Улсын Үндсэн хууль болон энэ хуульд тусгайлан зааснаас өөр үндэслэлээр шүүгчийн бүрэн эрхийг хязгаарлахыг хориглох;

20.4.2. Шүүгчийн бүрэн эрхийг Монгол Улсын Үндсэн хууль болон энэ хуульд зааснаас өөр үндэслэл, журмаар түдгэлзүүлэх, дуусгавар болгохыг хориглох;

20.4.3. Өөрийнх нь зөвшөөрөлгүйгээр өөр албан тушаалд болон өөр шүүхэд шилжүүлэхийг хориглох;

20.4.4. Хуульд тусгайлан зааснаас бусад тохиолдолд хугацаагүй томилогдож, хуульд зааснаас бусад тохиолдолд захиргааны болон гурав дахь этгээдийн санаачилгаар чөлөөлөгдөхгүй, огцрохгүй байх;

20.4.5. Хуульд тусгайлан зааснаас бусад тохиолдолд аливаа дайчилгаа болон цэргийн жинхэнэ албанд татахгүй байх;

20.4.6. Шүүгчийн эрх зүйн онцгой байдалд нь нийцүүлэн эдийн засгийн болон нийгмийн хангамж, халамжийн тогтолцоог энэ хууль болон бусад хуулиар бүрдүүлж, хангана.

20.5.Улсын дээд шүүхийн шүүгч, Ерөнхий шүүгч нь гадаадад байх, зорчих хугацаанд дипломат эрх ямба эдэлнэ.

20.6.Шүүгчийн хараат бус байдалд хуульд зааснаас бусад үндэслэл, журмаар халдсан, үл хүндэтгэсэн хэн боловч хууль зүйн хариуцлага хүлээнэ.

21 дүгээр зүйл.Шүүгчийн үйл ажиллагаанд хөндлөнгөөс оролцохыг хориглох

21.1.Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурлын дарга, Ерөнхий сайд, Улсын Их Хурлын гишүүн болон Засгийн газрын гишүүн, төрийн болон нутгийн өөрөө удирдах байгууллага, төрийн бус, бусад аливаа байгууллага, албан тушаалтан, иргэн хэн боловч шүүгчээс шүүн таслах үүргээ хэрэгжүүлэхэд хөндлөнгөөс оролцох, нөлөөлөхийг хориглоно.

21.2.Энэ хуулийн 21.1-д заасныг зөрчсөн этгээдэд хуулийн хариуцлага хүлээлгэнэ.

21.3.Шүүгчээс хянан шийдвэрлэж байгаа болон хянан шийдвэрлэсэн хэргийнх нь талаар өөрийг нь холбогдуулан хэрэг бүртгэх, мөрдөн байцаах үйл ажиллагаа явуулж байгаа байгууллага, албан тушаалтан тайлбар, мэдүүлэг авахаар шаардахыг хориглоно.

21.4.Шүүгч нь хэргийн оролцогчоос бусад этгээдэд хэргийн материалыг танилцуулах үүрэг хүлээхгүй.

22 дугаар зүйл.Нөлөөллийн мэдүүлэг хөтлөх

22.1.Тухайн хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэхээр хүлээн авсан шүүгч, шүүх бүрэлдэхүүн нөлөөллийн мэдүүлгийг хөтөлнө.

22.2.Энэ хуулийн 22.1-д заасан нөлөөллийн мэдүүлгийн загварыг Шүүхийн ерөнхий зөвлөл батална.

22.3.Шүүгч нөлөөллийн мэдүүлгийн зорилго, хууль зөрчсөнөөс үүсэх үр дагаврын талаар хэрэг үүсгэсэн даруйд тухайн хэргийн оролцогчид тайлбарлан, энэ тухай баримтжуулна.

22.4.Нөлөөллийн мэдүүлэг хөтөлсөн шүүгч нөлөөллийн мэдүүлгийг хэргийн материалд хавсарган, хувийг Шүүхийн ерөнхий зөвлөлд хүргүүлнэ.

22.5.Шүүхийн ерөнхий зөвлөл энэ хуулийн 22.3-т заасан нөлөөллийн мэдүүлэгт тэмдэглэн баталгаажуулсан тухайн этгээдийн

үйлдэл нь шүүхийн бие даасан, шүүгчийн хараат бус байдалд халдсан гэж үзвэл түүнийг шалгуулахаар холбогдох эрх бүхий байгууллагад хандаж, шийдвэрлүүлнэ.

22.6.Нөлөөллийн мэдүүлгийг үндэслэн Шүүхийн ерөнхий зөвлөлөөс ирүүлсэн саналтай эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтан заавал танилцах бөгөөд уг саналыг хүлээн авснаас хойш 30 хоногийн дотор хариуг Шүүхийн ерөнхий зөвлөлд ирүүлнэ.

22.7.Эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтан энэ хуулийн 22.5-д заасны дагуу Шүүхийн ерөнхий зөвлөлөөс ирүүлсэн санал хүсэлтийг үндэслэн холбогдох арга хэмжээ авч, Шүүхийн ерөнхий зөвлөлд хариу мэдэгдэнэ.

22.8.Шүүхийн ерөнхий зөвлөл нь эрх бүхий байгууллагаас ирүүлсэн хариуг олон нийтийн мэдээллийн хэрэгслээр тухай бүрд нь мэдээлнэ.

23 дугаар зүйл.Шүүгчийн эдийн засгийн баталгаа

23.1.Шүүгчийн албан тушаалын цалингийн хэмжээ нь эдийн засгийн хувьд бусдаас хараат бус ажиллах, амьдрахад хүрэлцээтэй, баталгаатай байх боломжийг хангасан байна.

23.2.Тухайн шүүгчийн цалингийн хэмжээ шүүгчээр ажилласан тав дахь жилээс эхлэн жил бүр өмнөх оныхоос хоёр хувиар нэмэгдэж байна.

23.3.Шүүгч нь ажлын ачаалал, бүтээмж, шийдвэрийн чанар зэрэгтэй уялдсан нэмэгдэл авах бөгөөд уг нэмэгдэл нь энэ хуулийн 8.3-т заасан мэргэшлийн үнэлгээний үр дүнгээс хамаарах ба нэмэгдлийн хэмжээ үндсэн цалингийн 50 хувь хүртэл байна.

23.4.Энэ хуулийн 23.3-т заасан нэмэгдэл олгох журмыг Шүүхийн ерөнхий зөвлөл боловсруулж Улсын Их Хурал батална.

23.5.Шүүхийн төсвийг батлахдаа шүүгчийн цалин хөлсний бүрэлдэхүүн, хэмжээг бууруулж болохгүй.

23.6.Тавин таван насанд хүрсэн шүүгч өөрөө хүсвэл өндөр насны тэтгэврээ тогтоолгож болно.

23.7.Шүүгчээр нийт 25 жил ажилласан шүүгч өөрөө хүсвэл өндөр насны тэтгэврээ тогтоолгож болно.

23.8.Хуульд заасан нас, болзолын дагуу өндөр насны тэтгэвэрт гарсан шүүгчид сүүлийн нэг жилийн цалингийн дундажаар тооцон 36 сарын цалинтай тэнцэх хэмжээний нэг удаагийн тэтгэмжийг олгоно.

23.9.Шүүгчийн тэтгэвэртэй холбоотой бусад харилцааг холбогдох хуулиар зохицуулна.

23.10.Шүүгчийн ээлжийн амралтын үндсэн хугацааг Хөдөлмөрийн тухай хуулиар тогтоох бөгөөд шүүгчээр ажилласан таван жил тутамд ажлын гурван өдрийн нэмэгдэл амралт олгоно.

23.11.Шүүгчийн албан ёсны айлчлал, томилолт, төрийн ёслол, хүндэтгэлийн болон бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон бусад арга хэмжээний зардлыг шүүхийн төсвөөс санхүүжүүлнэ.

23.12.Шүүгч ээлжийн амралтаараа дотоодын амралт, сувиллын газарт, эсхүл төрсөн нутагтаа амрах тохиолдолд түүний очих, ирэх замын зардлыг шүүхийн төсвөөс авто замын зорчигч тээврийн зардлаар тооцож олгоно.

24 дүгээр зүйл.Шүүгч, түүний гэр бүлийн гишүүний нийгмийн хамгаалалт

24.1.Шүүгчийн амь нас, эрүүл мэндийн даатгалын хураамжийг улсын төсвөөс хариуцна.

24.2.Шүүгчийн амь нас, эрүүл мэндийн даатгал дараах хэлбэр, хэмжээтэй байна:

24.2.1.шүүгч албан үүргээ гүйцэтгэх явцад бие махбодь нь бэртсэн буюу эрүүл мэндэд нь гэмтэл учирснаас нас барсан бол даатгалын төлбөрийг түүний авч байсан сүүлийн 15 жилийн цалинтай тэнцэх хэмжээгээр шүүгчийн өв залгамжлагчид төлөх;

24.2.2.шүүгч албан үүргээ гүйцэтгэх явцад бие махбодь нь бэртсэн буюу эрүүл мэндэд нь цаашид мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхэлж чадахааргүй гэмтэл учирсан бол даатгалын төлбөрийн хэмжээ нь тухайн шүүгчийн сүүлийн гурван жилийн цалинтай тэнцэх;

24.2.3.шүүгчийн бие махбодь, эрүүл мэндэд хохирол учруулсан нь түүний хөдөлмөрийн чадварыг цаашид мэргэшлийн үйл ажиллагаа эрхлэхэд саад болохоор алдагдуулаагүй бол даатгалын төлбөрийн хэмжээ нь тухайн шүүгчийн сүүлийн нэг жилийн цалинтай тэнцэх.

24.3.Энэ хуулийн 24.2-т заасан даатгалын төлбөрийг улсын төсвөөс гаргаж даатгалын байгууллагаас төлнө.

24.4.Шүүгч албан үүргээ гүйцэтгэх явцад бэртсэн болон эрүүл мэндэд нь өөр гэмтэл учирснаас цаашид мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх боломжгүйгээр хөдөлмөрийн чадвараа алдсан бол түүнд шүүгчээр ажиллаж байхдаа авч байсан цалингийн 70 хувьтай тэнцэх хэмжээний нөхөн олговрыг сар бүр олгоно.

24.5.Шүүгч албан үүргээ гүйцэтгэх явцад нас барвал түүний асрамжид байсан хүүхдийг 18 нас хүртэл нь, гэр бүлийн хөдөлмөрийн чадваргүй гишүүнд шүүгчийн авч байсан албан тушаалын цалингаас ногдох хэмжээгээр тэтгэмж /нөхөх төлбөр/-ийг сар бүр олгох бөгөөд түүнд улсын төсвөөс төлсөн даатгалын төлбөр, тэжээгчээ алдсаны болон бусад төрлийн тэтгэвэр, цалин, тэтгэлгийг оруулан тооцохгүй.

25 дугаар зүйл.Шүүгчийн мэргэшлийн түвшинг дэмжих

25.1.Шүүгч бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхэд шаардагдах мэдлэг, мэргэшлээ дээшлүүлж байх үүрэгтэй бөгөөд жил бүр сургалтад хамрагдаж байна.

25.2.Шүүгч мэргэшил дээшлүүлэх сургалтад хамрагдах хугацаанд түүнд шүүгчийн цалин хөлсийг хэвээр олгоно.

25.3.Шүүгчийн мэргэшлийг дээшлүүлэх, давтан сургах ажлыг Шүүхийн ерөнхий зөвлөл зохион байгуулна.

26 дугаар зүйл.Шүүгчийн халдашгүй байдал

26.1.Шүүгч халдашгүй эрхтэй бөгөөд түүнийг энэ хууль болон бусад хуулиар хамгаална.

26.2.Шүүгчийн халдашгүй байдалд дараах зүйл хамаарна:

26.2.1.амь бие;

26.2.2.ажлын байр, хувийн болон албаны орон сууц;

26.2.3.эзэмшиж, ашиглаж байгаа хувийн болон албаны тээвэр, холбооны хэрэгсэл;

26.2.4.өөрийнх нь мэдэлд байгаа бичиг баримт, ачаа тээш, бусад эд хөрөнгө;

26.2.5.захидал харилцааны нууц.

26.3.Шүүгч эрх мэдлээ урвуулан ашигласан, илт хууль бус таслан шийдвэрлэх тогтоол, шийдвэр, шүүхийн бусад акт гаргасан гэмт хэрэгт гэм

буруутай нь шүүхийн хүчин төгөлдөр тогтоолоор нотлогдоогүй бол бүрэн эрх нь дуусгавар болсны дараа шүүн таслах ажил эрхэлж байх үедээ илэрхийлсэн санал, гаргасан шийдвэрийнх нь төлөө түүнийг ямар нэгэн хариуцлагад татахыг хориглоно.

26.4.Шүүгч, түүний гэр бүлийн гишүүний амь нас, аюулгүй байдалд аюул занал учрах нөхцөл үүссэн болон энэ тухай мэдээлэл авсан бол цагдаагийн байгууллага энэ байдлыг таслан зогсооход чиглэсэн арга хэмжээг нэн даруй авах үүрэгтэй.

26.5.Энэ хуулийн 26.4-т заасан арга хэмжээг авах нөхцөл, журмыг Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн дарга, цагдаагийн төв байгууллагын дарга хамтран батална.

26.6.Шүүгч нь аюулгүй байдлаа хамгаалах зорилгоор бие хамгаалах хэрэгслийг эзэмших, биедээ авч явах эрхтэй.

26.7.Шүүгчийг гэмт үйлдлийнх нь явцад, эсхүл гэмт хэргийн газарт эд мөрийн баримттай нь баривчилсан бол энэ тухай Шүүхийн ерөнхий зөвлөлд 48 цагийн дотор мэдэгдэнэ.

26.8.Энэ хуулийн 26.7-д заасан тохиолдолд шүүгчийн бүрэн эрхийг түдгэлзүүлэх тухай саналыг Шүүхийн ерөнхий зөвлөл тав хоногийн дотор Ерөнхийлөгчид гаргана.

26.9.Ерөнхийлөгч энэ хуулийн 26.8-д заасан саналыг хүлээн авсан бол ажлын хоёр өдрийн дотор шүүгчийн бүрэн эрхийг түдгэлзүүлэх эсэх асуудлыг шийдвэрлэнэ.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ ШҮҮГЧИЙН ХАРИУЦЛАГА

27 дугаар зүйл. Шүүгчид хориглох зүйл

27.1.Шүүгчид Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуульд⁴ заасан албан тушаалтанд тавигдах хориглолт, хязгаарлалтаас гадна дараах зүйлийг хориглоно:

27.1.1.энэ хуульд заасан өөрийн бүрэн эрхээ урвуулан ашиглах;

⁴Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хууль- “Төрийн мэдээлэл” эмхтгэлийн 2012 оны 8 дугаарт нийтлэгдсэн.

27.1.2.шүүхээр хянан хэлэлцэгдэж байгаа асуудлаар шүүхийн хүчин төгөлдөр шийдвэр гараагүй байхад өөрийн байр суурийг олон нийтэд мэдээлэх, илэрхийлэх;

27.1.3.албан үүрэгтэй нь холбогдож, эсхүл өөрт нь итгэмжлэн мэдэгдсэн төр, байгууллага, хувь хүний нууцыг задруулах;

27.1.4.албан ажлын хэрэгцээнд зориулсан материал, техник, санхүү, мэдээллийн хэрэгслийг шүүгчийн бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхээс өөр зориулалтаар ашиглах;

27.1.5.олон нийтэд мэдээлэхийг хязгаарласан, эсхүл албаны бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэх явцад олж мэдсэн аливаа мэдээллийг олон нийтэд тараах, задруулах, шүүгчийн бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхээс өөр зорилгоор ашиглах;

27.1.6.шүүгчийн бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан бусад шүүгчийн шүүн таслах ажиллагаанд хуульд зааснаас бусад хэлбэрээр оролцох, нөлөөлөх, заавар, удирдамж, чиглэл өгөх, авах, урьдчилан санал хэлэх;

27.1.7.шүүгчийн бүрэн эрхийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан хэргийн оролцогч, түүний өмгөөлөгч, хууль ёсны төлөөлөгч болон бусад иргэн, хуулийн этгээдээс шууд ба шууд бусаар тусламж авах, үйлчлүүлэх, ямар нэгэн давуу байдал, хөнгөлөлт, мөнгөн болон бусад урамшуулал, хууль тогтоомжоор зөвшөөрөгдөөгүй шагнал авах;

27.1.8.өөрийн болон гэр бүлийнх нь, түүнчлэн албан байгууллагынх нь эрх ашиг хөндөгдсөнөөс бусад тохиолдолд гуравдагч этгээдийн хууль ёсны төлөөлөгч байх;

27.1.9.шүүгч нь Ерөнхий шүүгч, шүүгчтэй гэр бүлийн гишүүн, төрөл, садангийн холбоотой бол тухайн шүүхэд ажиллах;

27.1.10.өөрөө, эсхүл итгэмжлэгдсэн этгээдээр дамжуулан аж ахуйн үйл ажиллагаа эрхлэх, аж ахуйн нэгж, тэдгээрийн холбоо, нэгдлийн удирдах бүрэлдэхүүнд зохион байгуулалт, эрх зүйн аливаа хэлбэрээр түр болон байнга оролцох;

27.1.11.Монгол Улсын олон улсын гэрээ, гадаад улсын шүүх, олон улсын болон гадаадын байгууллагатай харилцан тохиролцоноос бусад гадаад улс болон олон улсын байгууллага, гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүний санхүүжилтээр багшлах, эрдэм шинжилгээний болон бусад ажил эрхлэх;

27.1.12. шинжлэх ухаанаас бусад гадаад улсын засаг төр, олон нийтийн болон бусад байгууллагын хүндэт, тусгай цол, шагнал, одон, тэмдэг авах;

27.1.13. Монгол Улсын олон улсын гэрээгээр болон гадаад улсын шүүх, олон улсын болон гадаад улсын байгууллагатай харилцан тохиролцсоноос өөр гадаад улс, олон улсын болон гадаадын байгууллага, гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүний санхүүжилтээр гадаад улсад зорчих;

27.1.14. Монгол Улсын олон улсын гэрээгээр гадаад улсын холбогдох шүүх, олон улсын болон гадаадын байгууллагатай харилцан тохиролцсоноос бусад Монголын Улсын нутаг дэвсгэрт оршин байгаа гадаад улсын болон олон улсын байгууллага, түүний салбар нэгжийн удирдах бүрэлдэхүүнд орох;

27.1.15. шүүгч багшлах болон эрдэм шинжилгээний ажил гүйцэтгэхээс бусад хуулиар тогтоосон үүрэгт нь үл хамаарах ажил, албан тушаал хавсрах;

27.1.16. шүүгч улс төрийн аливаа байгууллагын удирдах болон бусад албан тушаал эрхлэх, улс төрийн байгууллага, сонгуульд нэр дэвшигчийн талаар олон нийтэд хандаж үг хэлэх, сонгуулийнх нь сурталчилгаанд оролцох, улс төрийн сонгуульд нэр дэвшигчид санхүүжилт олж өгөх, хандив өгөх;

27.1.17. хэргийн нөгөө талыг байлцуулахгүйгээр нэг талтай уулзах;

27.1.18. шүүгч нь хэргийн оролцогч болон бусад этгээдтэй харилцахдаа шүүхийн нэр хүнд, хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд сөргөөр нөлөөлж болох хувийн харилцаа тогтоох;

27.1.19. шүүгч хэргийн оролцогч болон бусад этгээдтэй албан үүргийн хувьд харилцахдаа зүй бус авирлах;

27.1.20. шүүгч амь нас, эрүүл мэнд, өмч хөрөнгөө гэмт халдлагаас хамгаалах зорилгоор олгосон бие хамгаалах тусгай хэрэгслийг зориулалтын бусаар ашиглах, бусдад ашиглуулах.

27.2. Баяр ёслолын арга хэмжээ, албан томилолтын болон албан ёсны бусад арга хэмжээтэй холбогдуулан бусдаас шүүгчид өгсөн бэлэг сэлтийг төрийн өмчид тооцох бөгөөд хуулиар тогтоосон журмаар өөрөө худалдан авах саналаа гаргаагүй бол шүүгч тэдгээрийг өөрийн ажиллаж байгаа шүүхэд акт, баримттайгаар хүлээлгэн өгнө.

28 дугаар зүйл.Шүүгчийн иргэний эрхэд тавих хязгаарлалт

28.1.Шүүх эрх мэдлийн бие даасан, шүүгчийн хараат бус, халдашгүй байдлын үндсэн зарчмаас хамааран шүүгчийн хувийн буюу иргэний эрхэд дараах хязгаарлалт тогтооно:

28.1.1.улс төрийн намд харьяалагдах;

28.1.2.улс төрийн нам, олон нийтийн бусад байгууллага болон иргэдэд улс төр, шашны асуудлаар байр сууриа илэрхийлэх;

28.1.3.хөдөлмөрийн маргаанаа зохицуулах зорилгоор албан үүргээ орхих буюу зогсоох.

28.2.Шүүгч улс төрийн сонгуульд улс төрийн аль нэг намаас буюу бие даан нэр дэвших бол тухайн сонгуулийн жилийн 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс өмнө шүүгчийн албан тушаалаас чөлөөлөгдөх хүсэлтээ Шүүхийн ерөнхий зөвлөлд гаргана.

28.3.Шүүгч энэ хуульд заасны дагуу улс төрийн үйл ажиллагаанд оролцож, шүүгчийн албан тушаалаас чөлөөлөгдсөний дараа дахин шүүгчээр ажиллахыг хүсвэл чөлөөлөгдсөнөөсөө хойш гурван жилийн дараа шүүгчийн сонгон шалгаруулалтад орж болно.

29 дүгээр зүйл.Шүүгчийн ашиг сонирхлын зөрчлийн зохицуулалт

29.1.Шүүгч шүүн таслах ажиллагаанд оролцоход ашиг сонирхлын зөрчил үүсэж болзошгүй нөхцөл байдал байгаа бол оролцохоос татгалзах, эсхүл уг болзошгүй нөхцөл байдал үүсч болохыг шүүх ажиллагаанд оролцогчдод мэдэгдэж, тэдгээрийн татгалзан гаргах санал тавих боломжийг хангах үүрэгтэй.

29.2.Шүүгчид шүүгчийн албан тушаалаас чөлөөлөгдсөн, эсхүл өндөр насны тэтгэвэрт гарсны дараа хоёр жилийн хугацаанд өмгөөллийн үйл ажиллагаа эрхлэхийг хориглоно.

30 дугаар зүйл.Шүүгч, түүний гэр бүлийн гишүүний хөрөнгө, орлогын мэдүүлэг

30.1.Шүүгч нь Авлигын эсрэг хууль⁵ болон Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуульд заасан журмын дагуу хөрөнгө орлогын мэдүүлэг, хувийн ашиг сонирхлын мэдүүлгийг үнэн зөв гаргаж өгөх үүрэгтэй.

⁵Авлигын эсрэг хууль- “Төрийн мэдээлэл” эмхтгэлийн 2006 оны 36 дугаарт нийтлэгдсэн.

31 дүгээр зүйл.Шүүгчид хүлээлгэх хариуцлага

31.1.Шүүгч зөвхөн хуульд захирагдах, шударга ёсны зарчим болон шүүгчийн ёс зүйг санаатай буюу болгоомжгүйгээр зөрчсөн бол холбогдох сахилгын болон хуулийн хариуцлага хүлээнэ.

31.2.Шүүгчийн алдаа, гаргасан зөрчлөөс хувь хүн, хуулийн этгээдэд учруулсан гэм хорыг Иргэний хуульд заасан үндэслэлийн дагуу төр хариуцан арилгана.

32 дугаар зүйл.Шүүгчийн ёс зүйн дүрэм

32.1.Шүүгч Шүүгчийн ёс зүйн дүрмийг үйл ажиллагаандаа мөрдлөг болгон ажиллана.

32.2.Шүүгчийн ёс зүйн дүрмийг зөрчсөн шүүгчид сахилгын хариуцлага хүлээлгэнэ.

33 дугаар зүйл.Сахилгын хэрэг үүсгэх эрх

33.1.Шүүгчийн ёс зүйн дүрмийг зөрчсөн гэж үзсэн иргэн, албан тушаалтан, хуулийн этгээд шүүгчид сахилгын хэрэг үүсгүүлэхээр Ёс зүйн хороонд гомдол гаргана.

33.2.Энэ хуулийн 33.1-д заасан гомдлыг Ёс зүйн хороо заавал хянан үзнэ.

34 дүгээр зүйл.Сахилгын хэрэг үүсгэх

34.1.Ёс зүйн хорооны гишүүн гомдол, хүсэлтийг хүлээн авсан өдрөөс хойш 30 хоногийн дотор шалгана.

34.2.Энэ хуулийн 34.1-д заасан шалгалтын дүнг Ёс зүйн хороо хянаж, сахилгын хэрэг үүсгэх, эсхүл үүсгэхээс татгалзах тухай тогтоол гаргана.

35 дугаар зүйл.Сахилгын хэрэг шийдвэрлэх бүрэлдэхүүн

35.1.Ёс зүйн хороо сахилгын хэргийг 30 хоногийн дотор нийт гишүүний олонхын ирцтэйгээр хэлэлцэн, хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын саналаар шийдвэрлэж магадлал гаргана.

36 дугаар зүйл.Ёс зүйн хорооны шийдвэр

36.1.Ёс зүйн хороо сахилгын хэргийг хянан хэлэлцээд дараах шийдвэрийн аль нэгийг гаргана:

36.1.1.сахилгын шийтгэл ногдуулах;
36.1.2.сахилгын хэргийг хэрэгсэхгүй болгох;
36.1.3.сахилгын хэргийг дахин шалгуулах;
36.1.4.шүүгчид эрүүгийн хэрэг үүсгэх эсэх асуудлыг шийдвэрлүүлэхээр холбогдох баримтыг эрх бүхий байгууллагад шилжүүлэх.

36.2.Ёс зүйн хорооны шийдвэрийг гарсан өдрөөс хойш 10 хоногийн дотор гомдол гаргагчид болон сахилгын хэрэгт холбогдсон шүүгчид хүргүүлнэ.

36.3.Ёс зүйн хорооны шийдвэрийг хэргийн оролцогчид эс зөвшөөрвөл шийдвэрийг гардан авснаас хойш 30 хоногийн дотор Шүүхийн ерөнхий зөвлөлд гомдол гаргана.

37 дугаар зүйл.Шүүгчийн сахилгын хариуцлага

37.1.Шүүгч энэ хууль, шүүгчийн ёс зүйн дүрэм, шүүхийн байгууллага дахь хөдөлмөрийн харилцааг зохицуулсан хуулиар тогтоосон журмыг зөрчсөн бол түүнд дор дурдсан сахилгын арга хэмжээний аль нэгийг авна:

37.1.1.сануулах;
37.1.2.зургаан сар хүртэл хугацаагаар 30 хүртэл хувиар цалинг бууруулах;

37.1.3.огцруулах.

37.2.Энэ хуулийн 37.1.3-т заасан сахилгын арга хэмжээг оногдуулахдаа Шүүхийн ерөнхий зөвлөл Ерөнхийлөгчид өргөн мэдүүлнэ.

ЗУРГАДУГААР БҮЛЭГ ХҮЛЭЭЛГЭХ ХАРИУЦЛАГА

38 дугаар зүйл.Шүүгчийн хараат бус байдалд халдсан этгээдэд хүлээлгэх хариуцлага

38.1.Шүүгчийн хэрэг маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагаа явуулахад аливаа хэлбэрээр нөлөөлөх, халдахыг оролдсон иргэн, албан тушаалтан, төрийн болон төрийн бус байгууллага, хуулийн этгээдийн эрхтэй болон эрхгүй этгээдэд энэ хуулийн 22 дугаар зүйлд заасан нөлөөллийн мэдүүлэг болон Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн хүсэлтийг үндэслэн эрүү, иргэн, захиргааны хэрэг хянан шийдвэрлэх журмын дагуу харьяалах шүүх дараах хариуцлага хүлээлгэнэ:

38.1.1.иргэнийг нэг сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг арав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгож, олон нийтийн мэдээллийн хэрэгслээр зарлах;

38.1.2.төрийн байгууллагын албан тушаалтныг эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтан албан тушаалаас нь чөлөөлөх буюу огцруулах арга хэмжээ авах;

38.1.3.улс төрийн нам, төрийн бус байгууллага, хуулийн этгээд, хуулийн этгээдийн эрхгүй этгээдийн удирдлага, эрх баригч болон тухайн хууль бус нөлөөлөх, халдах үйл ажиллагааг төлөвлөсөн, зохион байгуулсан, үйлдсэн, оролцсон, мэдсэн боловч таслан зогсоох арга хэмжээ аваагүй аливаа ажилтан, этгээдийг нэг сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг арав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох, эсхүл уг байгууллагыг албадан татан буулгах буюу татан буулгахгүйгээр гэм буруутай этгээдийг 30 хүртэл хоногоор баривчлах.

38.2.Энэ хуулийн 38.1.2-т заасан төрийн байгууллагын албан тушаалтныг албан тушаалаас нь чөлөөлөөгүй буюу огцруулаагүй бол шүүхийн журмаар албадан чөлөөлж, огцруулах бөгөөд энэ тухай олон нийтийн мэдээллийн хэрэгслээр зарлана.

38.3.Шүүгчийн хараат бус байдалд нөлөөлсөн, халдсан албан тушаалтныг албан тушаалаас нь энэ хуулийн 38.2-т зааснаар шүүхийн журмаар албадан чөлөөлж, огцруулахад энэ хуулиас бусад хуулиар тогтоосон нөхцөл, журам хэрэглэгдэхгүй бөгөөд энэхүү үндэслэл нь тухайн албан тушаалтныг төрийн албанд дахин ажиллуулахгүй байх үндэслэл болно.

38.4.Энэ хуулийн 38.1-д заасан хариуцлага хүлээсэн гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүнийг Монгол Улсаас албадан гаргаж, дахин ирэх эрхийг нь 10 хүртэл жилээр хасна.

ДОЛДУГААР БҮЛЭГ БУСАД ЗҮЙЛ

39 дугаар зүйл.Хууль хүчин төгөлдөр болох

39.1.Энэ хуулийг 2013 оны 7 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 03 дугаар
сарын 07-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ХУУЛЬЧИЙН ЭРХ ЗҮЙН БАЙДЛЫН ТУХАЙ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1 дүгээр зүйл.Хуулийн зорилт

1.1.Энэ хуулийн зорилт нь хуульчийн эрх зүйн байдал, мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл, мэргэжлийн нэр хүнд, хариуцлагын тогтолцоо, хуульчдын мэргэжлийн өөрөө удирдах ёсны байгууллагын чиг үүрэг, зохион байгуулалтын эрх зүйн үндсийг бүрдүүлэхэд оршино.

2 дугаар зүйл.Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль тогтоомж

2.1.Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль¹, энэ хууль, хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаатай холбогдсон хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

2.2.Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрдөнө.

3 дугаар зүйл.Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолт

3.1.Энэ хуульд хэрэглэсэн дараах нэр томъёог дор дурдсан утгаар ойлгоно:

3.1.1."хуульч" гэж хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөлтэй этгээдийг;

3.1.2."хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл" гэж хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагааг энэ хуулиар тогтоосон зарчим, шаардлагын дагуу эрхлэн явуулах эрхийг баталгаажуулсан албан ёсны баримт бичгийг;

3.1.3."хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа" гэж шүүх эрх мэдлийг хэрэгжүүлэх, эсхүл шүүхэд бусдын эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг төлөөлөн хамгаалж шүүн таслах ажиллагаанд оролцох болон бусдад хууль зүйн туслалцаа үзүүлэхийг;

¹Монгол Улсын Үндсэн хууль -“Төрийн мэдээлэл” эмхтгэлийн 1992 оны 1 дугаарт нийтлэгдсэн.

3.1.4."хуульчдын мэргэжлийн өөрөө удирдах ёсны байгууллага" /цаашид "Хуульчдын холбоо" гэх/ гэж хуульчдын заавал гишүүнчлэлтэй, өөрийн удирдлагатай, нийтийн эрх зүйн хуулийн этгээдийг;

3.1.5."хуульч профессор" гэж Хуульчдын холбооноос магадлан итгэмжлэгдсэн хууль зүйн сургуульд багшилж байгаа багш хуульчийг;

3.1.6."хуульчийн нийтэд тустай мэргэжлийн үйл ажиллагаа" гэж хуульчийн хувьд бусдаас хөлс авахгүйгээр нийтийн тусын тулд болон нийгмийн эмзэг хэсгийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг төлөөлөн хамгаалах зорилгоор үзүүлж байгаа хууль зүйн туслалцаа, өмгөөллийн үйлчилгээ, эрх зүйн иргэний боловсролыг дэмжих зорилготой аливаа үйл ажиллагааг.

4 дүгээр зүйл.Хуулийн үйлчлэх хүрээ

4.1.Хуульчийн мэргэжлийн шалгалт, үргэлжилсэн сургалт зохион байгуулах, хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл олгох, хууль зүйн туслалцаа болон өмгөөллийн үйлчилгээ үзүүлэх, хуульчдын мэргэжлийн өөрөө удирдах ёсны байгууллагын чиг үүргийг хэрэгжүүлэх, зохион байгуулалтыг хангах, хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаан дахь зөрчилтэй холбогдсон маргааныг хянан шийдвэрлэх, хуульчид хариуцлага ногдуулах зэрэг харилцааг энэ хуулиар зохицуулна.

5 дугаар зүйл.Хуульчийн мэргэжлийн ерөнхий үүрэг

5.1.Хуульч нь мэргэжлийн үйл ажиллагаагаа үнэнч шударгаар гүйцэтгэнэ.

5.2.Хуульч нь олон нийтэд хүндлэл, итгэл хүлээхүйцээр биеэ авч явна.

5.3.Хуульч нь нийтэд тустай мэргэжлийн үйл ажиллагааг сайн дураараа явуулахыг эрмэлзэнэ.

6 дугаар зүйл.Хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаанд баримтлах зарчим

6.1.Хуульч хуульд харшлахгүй арга хэрэгслээр хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаагаа явуулна.

6.2.Хуульч нь хүний эрх, эрх чөлөөг хамгаалж, шударга ёсыг хангана.

6.3.Хуульч өөрийгөө мэргэжилтний хувьд тасралтгүй хөгжүүлнэ.

6.4.Хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа хараат бус байна.

6.5.Хуульч мэргэжлийн үйл ажиллагаандаа бодитой хандана.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ ХУУЛЬЧИЙН МЭРГЭЖЛИЙН ШАЛГАЛТ

7 дугаар зүйл.Хуульчийн мэргэжлийн шалгалт

7.1.Хуульчийн мэргэжлийн шалгалт /цаашид "хуульчийн шалгалт" гэх/-ын зорилго нь хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх эрх авахыг хүссэн этгээдийн шүүх эрх мэдлийг хэрэгжүүлэх, шүүн таслах ажиллагаанд оролцох, хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх хангалттай мэдлэг, чадвар эзэмшсэн эсэхийг тогтооход чиглэнэ.

7.2.Хуульчийн шалгалт зохион байгуулах үйл ажиллагаанд тэгш эрх, шударга ёсыг хангах, ил тод байх, хууль дээдлэх, олон нийтийн итгэлийг даах, хараат бус байх зарчмыг баримтална.

8 дугаар зүйл.Хуульчийн шалгалтын комисс

8.1.Энэ хуулийн 52 дугаар зүйлд заасан Хуульчдын холбооны Хуульчийн мэргэжлийн шалгалтын асуудал эрхэлсэн хорооноос байгуулагдсан Хуульчийн шалгалтын комисс /цаашид "Шалгалтын комисс" гэх/ хуульчийн шалгалтыг зохион байгуулна.

8.2.Шалгалтын комисст шүүгч, прокурор, өмгөөлөгчдийн хорооны болон хуульч профессоруудын төлөөлөл орно.

9 дүгээр зүйл.Хуульчийн шалгалтад орох эрх

9.1.Хуульчдын холбооноос магадлан итгэмжлэгдсэн хууль зүйн сургуулийг төгсөж, хоёроос доошгүй жил мэргэжлийн дадлага хийсэн Монгол Улсын иргэн, гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүн хуульчийн шалгалтад орох эрхтэй.

9.2.Гадаад улсын хууль зүйн сургуулийг төгссөн Монгол Улсын иргэн, гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүн хуульчийн шалгалтад орох журмыг Хуульчдын холбоо батална.

10 дугаар зүйл.Хуульчийн шалгалтад орох тухай өргөдөл гаргах

10.1.Энэ хуулийн 9.1-д заасан шаардлагыг хангасан этгээд хуульчийн шалгалтад орох тухай өргөдлөө шалгалтын комисст гаргана.

10.2.Шалгалтын комисс энэ хуулийн 14.4-т заасан хугацаанд өргөдөл хүлээн авна.

10.3.Хуульчийн шалгалтад орохыг хүссэн өргөдөлд дор дурдсан баримт бичгийг хавсаргана:

10.3.1.Монгол Улсын иргэний үнэмлэх, гадаад улсын иргэн, харьяалалгүй хүний хувьд гадаад улсын паспорт болон түүнийг орлох хууль ёсны баримт бичгийн хуулбар;

10.3.2.хуульч мэргэжлийн боловсролын дипломын хуулбар;

10.3.3.мэргэжлийн дадлагын тухай тодорхойлолт;

10.3.4.Хуульчдын холбооноос баталсан өргөдөл гаргагчийн маягтын дагуу бөглөсөн биеийн байцаалт.

10.4.Шалгалтын комисс нь хуульчийн шалгалтад орох тухай өргөдөл, биеийн байцаалтын үнэн зөв байдлыг шалгах зорилгоор шаардлагатай баримт бичиг, мэдээ, мэдээллийг гаргуулахаар байгууллага, албан тушаалтанд хүсэлт гаргах эрхтэй бөгөөд өргөдөлд хавсаргасан баримт бичгийн хуулбарыг эх хувьтай нь тулган үзэж баталгаажуулна.

11 дүгээр зүйл.Хуульчийн мэргэжлийн дадлага

11.1.Энэ хуулийн 9 дүгээр зүйлд заасан Хуульчийн мэргэжлийн дадлага гэдэгт дараах ажил, албан тушаал хамаарна:

11.1.1.шүүгч, прокурор, өмгөөлөгчийн туслах;

11.1.2.Улсын Их Хурлын гишүүний зөвлөх, туслах;

11.1.3.төрийн болон төрийн бус байгууллага, аж ахуйн нэгжийн хуулийн зөвлөх, хуулийн асуудал хариуцсан ажилтан;

11.1.4.хууль зүйн сургуулийн багш, туслах багш, төрийн болон төрийн бус байгууллагын эрх зүйн судалгааны ажилтан.

11.2.Энэ хуулийн 11.1-д зааснаас гадна өмгөөллийн үйлчилгээ болон хууль зүйн туслалцаа үзүүлэхэд туслах ажлыг цагаар болон гэрээгээр гүйцэтгэснийг багц цагт шилжүүлж мэргэжлийн дадлагад тооцно.

11.3.Энэ хуулийн 11.2-т заасан мэргэжлийн дадлагад тооцох болон гадаад улсад мэргэжлийн дадлага хийх журмыг Хуульчдын холбоо батална.

12 дугаар зүйл.Хуульчдын холбоо өргөдлийг шийдвэрлэх

12.1.Энэ хуулийн 12.2-т зааснаас бусад тохиолдолд өргөдөл гаргагчид хуульчийн шалгалтад орох зөвшөөрлийг жагсаалтаар баталгаажуулж, нийтэд мэдээлнэ.

12.2.Дор дурдсан үндэслэл байвал Шалгалтын комисс хуульчийн шалгалтад оруулахаас татгалзана:

12.2.1.өргөдөл гаргагч энэ хуулийн 9 дүгээр зүйлд заасан шаардлагыг хангаагүй;

12.2.2.энэ хуулийн 10.3-т заасан баримт бичгийг дутуу, эсхүл хуурамчаар бүрдүүлсэн;

12.2.3.хуульчийн шалгалтын товд заасан хугацаанд бүртгүүлээгүй;

12.2.4.хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийг хугацаатай хүчингүй болгосон шийтгэлийн хугацаа дуусаагүй.

13 дугаар зүйл.Хуульчийн шалгалтад оруулахаас татгалзсан шийдвэртэй холбогдуулан гомдол гаргах журам

13.1.Өргөдөл гаргагч нь хуульчийн шалгалтад оруулахаас татгалзсан шийдвэрийг эс зөвшөөрвөл уг шалгалт эхлэхээс 14-өөс доошгүй хоногийн өмнө Хуульчдын холбооны Хуульчийн мэргэжлийн шалгалтын асуудал эрхэлсэн хороонд гомдол гаргаж болно.

13.2.Хуульчдын холбооны Хуульчийн мэргэжлийн шалгалтын асуудал эрхэлсэн хороо хуульчийн шалгалт эхлэхээс гурваас доошгүй хоногийн өмнө гомдлыг эцэслэн шийдвэрлэнэ.

14 дүгээр зүйл.Хуульчийн шалгалт явуулах газар, хугацаа

14.1.Хуульчдын холбоо хуульчийн шалгалтыг жилд нэг удаа товлон зарлаж, бүсчлэн зохион байгуулна.

14.2.Хуульчийн шалгалтын товыг уг шалгалт эхлэхээс 75-аас доошгүй хоногийн өмнө хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр нийтэд зарлана.

14.3.Хуульчийн шалгалтын товд шалгалтын хуваарь, бүртгэх журам, шалгалт авах газар, хугацаа, шалгалтын дарааллыг заана.

14.4.Хуульчийн шалгалтад оролцогчийг бүртгэх ажиллагаа шалгалтын товыг зарласан өдрөөс эхэлж, шалгалт эхлэхээс 30 хоногийн өмнө дууссан байна.

15 дугаар зүйл.Хуульчийн шалгалтын даалгавар

15.1.Шалгалтын комисс хуульчийн шалгалтын даалгаврын нууцлалыг шалгалт эхлэх хүртэл, түүний хариултын нууцлалыг шалгалт дуусах хүртэл хамгаална.

15.2.Хуульчийн шалгалтын даалгаврын гүйцэтгэлийг тоогоор дугаарлах бөгөөд дугаартай холбогдох шалгалтад оролцогчийн нэр нууцлагдсан байна.

15.3.Бодлогын шалгалтын даалгаврын гүйцэтгэлийг гурваас доошгүй шалгагчийн бүрэлдэхүүнтэйгээр дүгнэж, дүнг тэдгээрээс өгсөн үнэлгээний дунджаар гаргана.

16 дугаар зүйл.Хуульчийн шалгалт авах журам

16.1.Хуульчийн шалгалт нь эрх зүйн ерөнхий мэдлэгийг сорьсон сорилгын болон эрх зүйн салбарын хүрээнд тодорхой тохиолдлыг хуульч хэрэглэж шийдвэрлэх бодлогын шалгалтын хэлбэрээр явагдана.

16.2.Хуульчийн шалгалтын үргэлжлэх нийт хугацаа гурав хоног байна.

16.3.Хуульчийн шалгалтад оролцогч сорилгын шалгалтын нийт онооны 60 ба түүнээс дээш хувийг авсан бол бодлогын шалгалтад орох эрхтэй болно.

16.4.Сорилгын болон бодлогын шалгалтад авсан нийлбэр дүн нь хуульчийн шалгалтын нийт онооны 70 ба түүнээс дээш хувьд хүрсэн бол хуульчийн шалгалтад тэнцсэнд тооцно.

16.5.Шалгалтын комисс хуульчийн шалгалтын нэгдсэн дүнг шалгалт дууссанаас хойш ажлын таван өдөрт багтаан шалгалтад оролцогчдын нэрсийн жагсаалтад харгалзах тоон дугаараар гаргаж, нийтэд мэдээлнэ.

16.6.Хуульчийн шалгалттай холбогдох бусад асуудлыг Хуульчдын холбооноос баталсан журмаар зохицуулна.

17 дугаар зүйл.Хуульчийн шалгалтад тэнцсэн тухай батламж олгох

17.1.Хуульчдын холбооны Хуульчийн мэргэжлийн шалгалтын асуудал эрхэлсэн хороо хуульчийн шалгалт дууссанаас хойш 30 хоногийн дотор уг шалгалтад тэнцсэн этгээдэд батламж олгоно.

18 дугаар зүйл.Хуульчийн шалгалтад дахин орох

18.1.Хуульчийн шалгалтад тэнцээгүй болон сахилгын шийтгэл хүлээж хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлөө хугацаатай хүчингүй болгуулсан этгээд сахилгын шийтгэлийн хугацаа дууссанаас хойш хуульчийн шалгалтад дахин орох эрхтэй.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ ХУУЛЬЧИЙН МЭРГЭЖЛИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА ЭРХЛЭХ ЗӨВШӨӨРӨЛ

19 дүгээр зүйл.Хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл, түүнийг олгох журам

19.1.Хуульчийн шалгалтад тэнцэж батламж авсан этгээд батламж авсан өдрөөс хойш 90 хоногийн дотор Хуульчдын холбоонд гишүүнээр элсэх өргөдөл гаргана.

19.2.Энэ хуулийн 19.1-д заасан өргөдөлд дараах баримт бичгийг хавсаргана:

19.2.1.хуульчийн шалгалтад тэнцсэн батламж;

19.2.2.ял шийтгэгдэж байгаагүйг нотолсон цагдаагийн байгууллагын тодорхойлолт;

19.2.3.хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэхэд харшлах өвчин, сэтгэцийн эмгэггүйг нотолсон эрүүл мэндийн тодорхойлолт.

19.3.Хуульчдын холбоо нь өргөдөлд хавсаргасан баримт бичгийн үнэн зөв байдлыг шалгаж, хуульчид тавигдах зан байдлын болон эрүүл мэндийн шаардлагыг харгалзан гишүүнээр элсүүлэх эсэхийг шийдвэрлэнэ.

19.4.Хуульчдын холбоо өргөдөл гаргагчийг гишүүнээр бүртгэж авсан тохиолдолд хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл олгоно.

19.5.Хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл авсан этгээд хуульч мэргэжлийн нэрийг хэрэглэх эрхтэй болно.

19.6.Хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийн үндсэн дээр хуульч нь өмгөөлөгч, прокурор, шүүгчээр ажиллана.

19.7.Хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийг хугацаагүй олгоно.

20 дугаар зүйл.Хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл олгох ажиллагааг түдгэлзүүлэх үндэслэл

20.1.Дор дурдсан үндэслэл байвал хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл олгох ажиллагааг түдгэлзүүлнэ:

20.1.1.өргөдөл гаргагч нь гэмт хэрэгт холбогдон эрх бүхий байгууллагад шалгагдаж байгаа;

20.1.2.өргөдөл гаргагч нь эрүүл мэндийн байдлын улмаас тодорхойгүй хугацаагаар хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх чадваргүй болсон;

20.1.3.энэ хуулийн 10.3, 19.2-т заасан баримт бичигтэй холбоотой маргаан үүссэн;

20.1.4.улс төрийн идэвхтэй үйл ажиллагаа явуулж байгаа, эсхүл улс төрийн албан тушаал эрхэлж байгаа;

20.1.5.байнгын буюу түр хугацааны цэргийн албан хаагчийн үүрэг сайн дураараа гүйцэтгэж байгаа.

21 дүгээр зүйл.Хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл олгохоос татгалзах үндэслэл

21.1.Дор дурдсан үндэслэл байвал өргөдөл гаргагчид хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл олгохоос татгалзана:

21.1.1.санаатай гэмт хэрэг үйлдсэн нь нотлогдож, шүүхийн шийтгэх тогтоол хүчин төгөлдөр болсон, эсхүл авлигын болон албан тушаалын хэрэгт буруутгагдаж хууль зүйн хариуцлага хүлээсэн;

21.1.2.энэ хуулийн 10.3, 19.2-т заасан баримт бичиг дутуу, эсхүл хуурамчаар бүрдүүлсэн нь тогтоогдсон;

21.1.3.хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагааны бие даасан байдалд харшлах албан тушаал эрхэлж байгаа, эсхүл хуульчийн хувьд хараат бусаар ажиллах боломжгүй болсон;

21.1.4.төрийн албанд ажиллах эрхээ хасуулсан;

21.1.5.энэ хуулийн 27 дугаар зүйлд заасан хуульчид хориглох үйлдэлд буруутгагдаж байгаа.

21.2.Хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл олгохоос татгалзсан шийдвэрт энэ хуулийн 64 дүгээр зүйлд заасан журмаар өргөдөл гаргагч гомдол гаргах эрхтэй.

22 дугаар зүйл.Хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгох болон дуусгавар болох үндэслэл

22.1.Хуульчдын холбооны Хуульчийн мэргэжлийн хариуцлагын асуудал эрхэлсэн хороо /цаашид "Мэргэжлийн хариуцлагын хороо" гэх/-ноос хариуцлага хүлээлгэж хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийг түдгэлзүүлсэн болон хүчингүй болгосноос бусад үндэслэлээр хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгох харилцааг зөвхөн энэ зүйлээр зохицуулна.

22.2.Хуульч эрүүл мэндийн болон хүндэтгэн үзэх бусад шалтгаанаар хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх боломжгүй болсон тохиолдолд өөрийнх нь хүсэлт болон эрх бүхий этгээдийн дүгнэлтээр хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийг түдгэлзүүлж болно.

22.3.Энэ хуулийн 22.2-т заасан үндэслэлээр хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх асуудлыг Хуульчдын холбоо шийдвэрлэнэ.

22.4.Хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийг түдгэлзүүлсэн хугацаанд хуульчийг Хуульчдын холбооны гишүүний татвараас чөлөөлнө.

22.5.Хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийг түдгэлзүүлсэн нөхцөл арилсан тохиолдолд Хуульчдын холбоо түүнийг сэргээнэ.

22.6.Хуульч өөрөө хүсэлт гаргасан, эсхүл хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийг авахдаа хуурамч баримт бичиг бүрдүүлсэн, хуульчаар ажиллаж байх хугацаандаа санаатай гэмт хэрэг үйлдсэн нь тогтоогдсон бол Хуульчдын холбоо хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийг хүчингүй болгоно.

22.7.Хуульч нас барснаар түүний хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл нь дуусгавар болно.

22.8.Энэ хуулийн 22.6-д заасан хуульч өөрөө хүсэлт гаргаж хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлөө хүчингүй болгуулсны дараа хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл дахин авах хүсэлт гаргавал энэ хуулийн 18 дугаар зүйлд заасны дагуу хуульчийн шалгалтад дахин орно.

22.9.Энэ хуульд зааснаас бусад үндэслэлээр хуульчийн зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх болон хүчингүй болгохыг хориглоно.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ ХУУЛЬЧИЙН ЭРХ, ҮҮРЭГ, ХАРИУЦЛАГА

23 дугаар зүйл.Хуульчийн тангараг

23.1.Хуульч хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл авснаас хойш 30 хоногийн дотор "Хуульч би Монгол Улсын Үндсэн хуулийг даган мөрдөж, хуульчийн үүрэг, мэргэжлийн үйл ажиллагаанд баримтлах дүрмийг чанд сахиж, шударга ёсыг хамгаалагчийн хувьд иргэний эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг бүрэн, тууштай хамгаалахаа батлан тангаргалъя. Хэрэв миний бие өргөсөн тангаргаасаа няцвал хуулийн хариуцлага хүлээнэ" гэж Хуульчдын холбоонд тангараг өргөнө.

23.2.Хуульчийн тангараг өргөх ёслолыг нээлттэй явуулна.

23.3.Хуульчийн тангараг өргөх ёслолын журмыг энэ хуулийн 48 дугаар зүйлд заасан Хуульчдын холбооны зөвлөл батална.

24 дүгээр зүйл.Хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагааны төрөл

24.1.Хуульч нь дараах мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэн явуулна:

24.1.1.хууль зүйн асуудлаар амаар болон бичгээр лавлагаа, зөвлөгөө өгөх;

24.1.2.хууль зүйн ач холбогдол бүхий баримт бичгийн эх боловсруулах, хянах, батлах;

24.1.3.иргэн, хуулийн этгээдийн хүсэлтээр хууль тогтоомжид заасан хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх, тэдний эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг зохих байгууллагад төлөөлөх;

24.1.4.нэхэмжлэл, хүсэлтийг шийдвэрлэх, хохирол барагдуулахад чиглэсэн аливаа зөвшилцөх, эвлэрүүлэх үйл ажиллагаа явуулах.

24.2.Энэ хуулийн 24.1.3-т заасан зохих байгууллагад шүүх хамаарахгүй.

25 дугаар зүйл.Хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаанд баримтлах дүрэм

25.1.Хуульчд энэ хууль, бусад хууль тогтоомжид нийцсэн хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаанд баримтлах дүрэм /цаашид “Хуульчийн мэргэжлийн дүрэм” гэх/-тэй байна.

25.2.Хуульчийн мэргэжлийн дүрмийн зорилго нь хуульчдын мэргэжлийн үйл ажиллагааг чанартай, хариуцлагатай байлгах үүднээс хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагааны нэгдсэн стандарт бий болгоход оршино.

25.3.Хуульчийн мэргэжлийн дүрмээр хуульч, үйлчлүүлэгч, хуульчид хоорондын харилцаа, хуульчдын нийтийн өмнө хүлээх үүрэг, ашиг сонирхлын зөрчил, нууцлал, эрх хэмжээ, хараат бус байдал болон хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаатай холбогдсон бусад харилцааг зохицуулна.

25.4.Шүүгч, прокурор болон бусад албан тушаал эрхэлж байгаа хуульчийн хувьд тухайн байгууллагатай нь хамаатай ёс зүй, сахилга, хариуцлагын асуудал Хуульчийн мэргэжлийн дүрэмд хамаарахгүй.

26 дугаар зүйл.Хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаанд баримтлах нийтлэг үүрэг

26.1.Хуульч мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэхдээ дараах нийтлэг үүрэг хүлээнэ:

26.1.1.Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомж болон Хуульчийн мэргэжлийн дүрэмд захирагдах;

26.1.2.Хуульчдын холбооны гишүүн байж, гишүүний татвар төлөх;

26.1.3.Хуульчдын холбооны үйл ажиллагаанд хамрагдах, тус холбооноос өгсөн үүрэг, даалгаврыг биелүүлэх;

26.1.4.хуульчийн үргэлжилсэн сургалтад хамрагдаж, тодорхой багц цаг хангах;

26.1.5.хуульчийн мэргэжлийн үүргээ гүйцэтгэх явцад олж мэдсэн мэдээллийг хууль бусаар задруулахгүй байх;

26.1.6.иргэний эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлын эсрэг аливаа хууль бус үйлдэл хийхгүй байх;

26.1.7.өөрийгөө ашиг сонирхлын зөрчилд болон хараат байдалд оруулахуйц харилцаа холбооноос зайлсхийх, бусдын хууль бус шаардлагыг биелүүлэхээс татгалзах;

26.1.8.хууль тогтоомжид заасан бусад үүрэг.

26.2.Энэ хуулийн 26.1.4-т заасан багц цаг, түүнийг хангах журмыг энэ хуулийн 53 дугаар зүйлд заасан Хуульчдын холбооны Хуульчийн үргэлжилсэн сургалтын асуудал эрхэлсэн хороо батална.

26.3.Хуульч нь энэ хуулийн 26.1.2-т заасан гишүүний татвараа хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр гурван сар дараалан төлөөгүй нь Хуульчдын холбоо түүний хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийг хүчингүй болгох үндэслэл болно.

27 дугаар зүйл.Хуульчид хориглох зүйл

27.1.Хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаанд дараах үйлдлийг хориглоно:

27.1.1.Хуульчийн мэргэжлийн дүрмийг зөрчих, зөрчихөөр завдах, мэдсээр байж бусдыг тийм үйлдэл хийхэд туслах, хатгах;

27.1.2.хуульчийн үнэнч шударга, итгэл даах байдал болон хуульчийн бусад шаардлагад сөргөөр нөлөөлөх хэрэг, зөрчил үйлдэх;

27.1.3.шүүхэд төлөөлөх үйл ажиллагааг хууран мэхлэх, урвах, хууль бус аргаар явуулах;

27.1.4.Монгол Улсын Үндсэн хуулийн үзэл санаа, хууль ёсны зарчмын эсрэг үйл ажиллагаа явуулах;

27.1.5.төрийн байгууллага, албан тушаалтанд зүй бусаар нөлөөлөх, эсхүл хууль тогтоомж болон Хуульчийн мэргэжлийн дүрмийг зөрчиж хүссэн үр дүндээ хүрч чадах мэт илэрхийлэх;

27.1.6.шүүгч болон шүүхийн ажилтныг шүүхийн хууль тогтоомжийг санаатайгаар зөрчихөд хүргэх, туслах;

27.1.7.мэдүүлэг болон бусад нотлох баримтыг хуурамч гэдгийг мэдсээр байж хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаанд ашиглах;

27.1.8.үйлчлүүлэгчийнхээ болон хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаанд нь өртөж байгаа этгээдийн эд хөрөнгө, эд хөрөнгийн эрхийг өөрийн болон бусад этгээдийн нэрээр худалдан авах, эсхүл өөр бусад аргаар олж авах, эзэмших.

27.2.Энэ хуульд зааснаас бусад хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаанд хориглох зүйлийг хуулиар тогтооно.

28 дугаар зүйл.Хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагааны зөрчлийг мэдэгдэх

28.1.Хуульч энэ хууль, Хуульчийн мэргэжлийн дүрмийг зөрчсөн аливаа үйлдэл, эс үйлдэхгүйг Мэргэжлийн хариуцлагын хороонд мэдэгдэх үүрэгтэй.

28.2.Энэ хуулийн 28.1-д заасан хуульчийн мэдэгдэх үүрэг нь энэ хуулийн 33.1-д заасан мэдээлэл болон Хуульчдын холбооны тодорхой чиг үүргийг хэрэгжүүлэх явцдаа олж мэдсэн төр, байгууллага, хувь хүний нууцын тухай хуулиар хамгаалагдсан нууцад хамаарах мэдээллийг задруулахыг шаардахгүй.

29 дүгээр зүйл. Хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагааны зөрчилд хүлээлгэх хариуцлага

29.1.Энэ хууль болон Хуульчийн мэргэжлийн дүрмийг зөрчсөн хуульчид Мэргэжлийн хариуцлагын хороо дор дурдсан хариуцлага хүлээлгэнэ:

29.1.1.хаалттай болон нээлтэй сануулах;

29.1.2.шүүхэд төлөөлөх эрхийг хугацаатай, хугацаагүй түдгэлзүүлэх;

29.1.3.хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийг хугацаатай, хугацаагүй түдгэлзүүлэх;

29.1.4.хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийг хугацаатай, хугацаагүй хүчингүй болгох.

29.2.Зөрчил гаргасан хуульчид өөрт нь ганцаарчлан сануулахыг хаалттай сануулах, нийтэд зарлаж сануулахыг нээлттэй сануулах гэнэ.

29.3.Мэргэжлийн хариуцлагын хорооноос хуульчийн шүүхэд төлөөлөх эрхийг болон хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийг хугацаатай түдгэлзүүлсэн бол уул хугацаа дуусгавар болсноор тухайн эрх болон зөвшөөрөл сэргээгдэнэ.

29.4.Хуульчийн шүүхэд төлөөлөх эрх болон хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийг хугацаагүй түдгэлзүүлсэн бол хариуцлага тооцсон өдрөөс хойш зургаан сар тутамд шүүхэд төлөөлөх эрх болон хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийг сэргээх асуудлыг Хуульчдын холбооны Ёс зүйн асуудал эрхэлсэн хорооны дүгнэлтийг үндэслэн Мэргэжлийн хариуцлагын хороо шийдвэрлэнэ.

29.5.Мэргэжлийн хариуцлагын хорооноос хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийг хугацаатай хүчингүй болгосон бол уг хугацаа дуусгавар болсны дараа тухайн этгээд энэ хуулийн 18 дугаар зүйлд заасны дагуу хуульчийн шалгалтад дахин орж болно.

29.6.Мэргэжлийн хариуцлагын хорооноос хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийг хугацаагүй хүчингүй болгосон бол хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл дахин олгогдохгүй.

29.7.Мэргэжлийн хариуцлагын хороо ёс зүйн болон нөлөөллийн сургалтад албадан суулгах нэмэгдэл шийтгэлийг ногдуулж болох бөгөөд уг сургалтын зардлыг шийтгэл хүлээгч этгээд өөрөө хариуцна.

30 дугаар зүйл.Өмгөөлөгчийн шүүхэд төлөөлөх эрх

30.1.Хуульч хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл авсны дараа шүүхэд төлөөлөх эрх нээлгэхээр Улсын дээд

шүүхэд бүртгүүлж, энэ хуулийн 34 дүгээр зүйлд заасан өмгөөлөгчийн нэрсийн жагсаалтад бүртгэгдэнэ.

30.2.Шүүхэд төлөөлөх эрх нээлгэхийг хүсч байгаа хуульч өмгөөлөгчийн хариуцлагын даатгалд заавал даатгуулсан байна.

30.3.Хуульч Улсын дээд шүүхэд бүртгүүлэх өргөдөлд дор дурдсан баримт бичгийг хавсаргана:

30.3.1.хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийн хуулбар;

30.3.2.өмгөөлөгчийн хариуцлагын даатгалд даатгуулсан баримтын хуулбар.

30.4.Хуульч өмгөөлөгчийн нэрсийн жагсаалтад бичигдсэнээр түүний шүүхэд төлөөлөх эрх нээгдэнэ.

30.5.Шүүхэд төлөөлөх өмгөөлөгчийн эрхийг зөвхөн энэ хуулиар хязгаарлана.

30.6.Өмгөөлөгч нь шүүхэд төлөөлөх, шүүн таслах ажиллагаанд оролцох /цаашид "өмгөөллийн үйлчилгээ үзүүлэх" гэх/ эрхтэй, чөлөөт, бие даасан мэргэжилтэн байна.

31 дүгээр зүйл.Прокурорын шүүхэд төлөөлөх эрх

31.1.Хуульч прокуророор томилогдвол прокурорын тангараг өргөснөөр шүүхэд төлөөлөх эрх нь нээгдэнэ.

32 дугаар зүйл.Мэргэшсэн хуульчид тавих шаардлага

32.1.Хуульч нь шүүхийн өмнө төлөөлөх чиглэлээрээ мэргэшсэн хуульч гэх нэршлийг хэрэглэж болно.

32.2.Энэ хуулийн 32.1-д заасан нэршлийг хэрэглэж байгаа бол дараах шаардлагыг заавал хангана:

32.2.1.шүүхийн өмнө төлөөлөх нэг чиглэлийг онцлон тухайн чиглэлээр өмгөөллийн үйл ажиллагааг түлхүү явуулж түүгээрээ мэргэшсэн хуульч нэршил авахыг хүсч байгаа;

32.2.2.гурваас доошгүй жил Хуульчдын холбооны тухайн чиглэлийн хороонд гишүүнчлэлтэй байгаа;

32.2.3.энэ хуулийн 26.1.4-т заасан хуульчийн үргэлжилсэн сургалтаар гурван жил тутам хангах ёстой багц цагийн гуравны хоёроос доошгүй нь тухайн мэргэшсэн чиглэлийн сургалтын агуулгыг багтаасан байх.

32.3.Хуульч энэ хуулийн 32.2-т заасан шаардлагын аль нэгийг хангаагүй бол мэргэшсэн хуульч нэршлийг хэрэглэх эрхгүй.

33 дугаар зүйл.Хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагааны нууц

33.1.Хуульчийн хууль зүйн туслалцаа үзүүлэхтэй холбоотой бүхий л мэдээлэл хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагааны нууцад хамаарна. Хуульч үйлчлүүлэгчийнхээ зөвшөөрөлгүйгээр мэдээллийг задруулах эрхгүй.

33.2.Аливаа этгээдээс хуульчид эрх зүйн туслалцаа хүсч хандсан болон үйлчлүүлэгчид хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх явцад олж мэдсэн зүйлтэй нь холбогдуулан хуульчийг гэрчээр болон бусад байдлаар байцаах, нөхцөл байдлыг тодруулах зорилгоор мэдүүлэг, тайлбар авахыг хориглоно.

33.3.Хуульч мэргэжлийн үйл ажиллагааны нууцыг задруулах, эсхүл өөрийн болон гуравдагч этгээдийн ашиг сонирхолд ашиглахыг хориглоно.

33.4.Хуульч мэргэжлийн үйл ажиллагааны нууцаа хугацаагүй хадгална.

33.5.Хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагааны нууцыг мэдэх болсон хуульчийн туслах, түүний байгууллагын бусад ажилтан уг нууцыг хадгалах үүрэгтэй.

33.6.Хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагааны нууцыг хуулиар хамгаална.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ ӨМГӨӨЛЛИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ

34 дүгээр зүйл.Өмгөөлөгчийн нэрсийн жагсаалт, өмгөөлөгчийн нэрсийн жагсаалтаас хассаны үр дагавар

34.1.Өмгөөлөгчийн нэрсийн жагсаалтыг нэгдсэн нэг дугаарлалтын дагуу хөтөлнө.

34.2.Өмгөөлөгчийн нэрсийн жагсаалтад хуульчийн хууль зүйн мэргэжлийн боловсрол эзэмшсэн он, сар, өдөр, хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл авсан он, сар, өдөр, ажлын байрны хаяг, эрх зүйн мэргэшсэн чиглэл бичигдэнэ.

34.3.Өмгөөлөгчийн нэрсийн жагсаалт дахь мэдээлэл өөрчлөгдсөн нь уг жагсаалтын нэгдсэн дугаар өөрчлөгдөх үндэслэл болохгүй.

34.4.Дараах тохиолдолд өмгөөлөгчийн нэрсийн жагсаалтаас өмгөөлөгчийг хасна:

34.4.1.өмгөөлөгч нас барсан;

34.4.2.шүүхэд төлөөлөх эрх хүчингүй болсон.

34.5.Өмгөөлөгчийн нэрсийн жагсаалтаас хасагдсан нь шүүхэд төлөөлөх эрхээс бусад хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагааны эрхийг хязгаарлахгүй.

34.6.Өмгөөлөгч, өмгөөллийн үйл ажиллагаа эрхлэх хуулийн этгээдийн нэрсийн жагсаалтыг нийтэд нээлттэй болгож, хэвлэн нийтлэх үүргийг Хуульчдын холбоо хүлээнэ.

35 дугаар зүйл.Өмгөөллийн үйлчилгээний төрөл

35.1.Өмгөөлөгч энэ хуулийн 24.1-д заасан үйл ажиллагаанаас гадна дараах хэлбэрийн үйлчилгээг үзүүлнэ:

35.1.1.Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд үйлчлүүлэгчийг төлөөлөх;

35.1.2.иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх болон захиргааны хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд үйлчлүүлэгчийг төлөөлөх, өмгөөлөгчөөр оролцох;

35.1.3.эрүүгийн байцаан шийтгэх болон захиргааны зөрчлийн хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд үйлчлүүлэгчийн төлөөлөгч, өмгөөлөгчөөр оролцох;

35.1.4.олон улсын шүүх, арбитрын ажиллагаа болон бусад байгууллагад үйлчлүүлэгчийг төлөөлөх;

35.1.5.шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд үйлчлүүлэгчийн төлөөлөгчөөр оролцох;

35.1.6.хууль тогтоомжоор хориглоогүй эрх зүйн бусад туслалцаа үзүүлэх.

35.2.Эрүү, иргэн, захиргааны хэрэг, маргааныг эрх бүхий байгууллага хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд өмгөөлөгчийн хэрэгжүүлэх бүрэн эрхийг холбогдох хуулиар тогтооно.

36 дугаар зүйл.Өмгөөллийн үйлчилгээ үзүүлэх

36.1.Өмгөөллийн үйлчилгээг ганцаарчлан, гэрээгээр хамтарч, түүнчлэн хуулийн этгээд байгуулан үзүүлж болно.

36.2.Өмгөөллийн үйлчилгээ үзүүлж байгаа этгээд ажлын байртай, банкинд харилцах данстай байна.

36.3.Өмгөөллийн үйлчилгээ хамтран үзүүлэх хуулийн этгээд /цаашид "өмгөөллийн хуулийн этгээд" гэх/-ийн хэлбэр нь нөхөрлөл байна.

36.4.Өмгөөллийн хуулийн этгээдийн энэ хуульд заагаагүй бусад харилцааг Нөхөрлөлийн тухай хуулиар² зохицуулна.

36.5.Өмгөөллийн хуулийн этгээдийг улсын бүртгэлд бүртгүүлснээс хойш 14 хоногийн дотор аж ахуйн нэгжийн төрөл, оноосон нэр, хаяг, түүнд ажиллах өмгөөлөгчдийн нэрсийг Хуульчдын холбоонд бүртгүүлэх бөгөөд уг бүртгэлд өөрчлөлт орсон тухай бүрд бичгээр Хуульчдын холбоонд мэдэгдэнэ.

36.6.Өмгөөллийн хуулийн этгээдийн оноосон нэрийн урд "өмгөөллийн" гэсэн үгийг заавал хэрэглэнэ.

36.7.Өмгөөллийн хуулийн этгээд нь хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаанаас бусад төрлийн үйл ажиллагаа эрхлэхийг хориглоно.

36.8.Өмгөөллийн хуулийн этгээдийн удирдах, төлөөлөх эрх бүхий гишүүд нь өмгөөлөгч байна.

36.9.Өмгөөлөгч хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөлгүй этгээдтэй хамтарч ашиг хуваах байдлаар өмгөөллийн үйлчилгээ явуулж болохгүй.

36.10.Өмгөөлөгч энэ хуулийн 36.9-д заасныг зөрчиж өмгөөллийн үйлчилгээ явуулсан бол түүний хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийг хүчингүй болгоно.

²Нөхөрлөлийн тухай хууль-"Төрийн мэдээлэл" эмхтгэлийн 1995 оны 8-9 дугаарт нийтлэгдсэн.

37 дугаар зүйл.Өмгөөллийн үйлчилгээгээр хангах

37.1.Хууль зүйн туслалцаа хүсэгч нь өмгөөлөгчид шууд хандаж хэлцэл хийх, эсхүл Хуульчдын холбоонд хүсэлт гаргах ба Хуульчдын холбоо өмгөөлөгчдийн нэр, хаягийн лавлагаа өгөх үүрэгтэй.

37.2.Иргэн, хуулийн этгээдийн өмгөөлүүлэх, хууль зүйн туслалцаа авах эрхийг хангахын тулд хэрэг бүртгэгч, мөрдөн байцаагч, прокурор, шүүгч нь өмгөөлөгч болон өмгөөллийн хуулийн этгээдийн нэр, хаягийн лавлагаа өгч болно.

37.3.Хууль зүйн туслалцаа хүсэгч нь эрүүл мэнд, төлбөрийн чадвар болон хүндэтгэн үзэх бусад шалтгаанаар өмгөөлөгчөө сонгон авч чадаагүй тохиолдолд хэрэг бүртгэгч, мөрдөн байцаагч, прокурор, шүүгч нь энэ тухай Хуульчдын холбоонд мэдэгдэн өмгөөлөгч томилуулах арга хэмжээ авна.

37.4.Энэ хуулийн 37.1-37.3-т заасан тохиолдолд хууль зүйн туслалцаа хүсэгчид өмгөөлөгчөө сонгоход нь тодорхой хүний нэр зааж, тулгахыг хориглоно.

38 дугаар зүйл.Өмгөөлөгчийн үүрэг

38.1.Өмгөөлөгч энэ хуулийн 26 дугаар зүйлд зааснаас гадна дараах үүрэг хүлээнэ:

38.1.1.үйлчлүүлэгчийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хуульд үл харшлах арга, хэрэгслийг ашиглан бүрэн, тууштай хамгаалах;

38.1.2.үйлчлүүлэгчийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлын эсрэг аливаа үйлдэл хийхгүй байх;

38.1.3.хууль тогтоомжид заасан бусад үүрэг.

39 дүгээр зүйл.Өмгөөлөгчийн давхар ажил эрхлэлт

39.1.Өмгөөлөгч багшлах, эрдэм шинжилгээний болон өмгөөллийн хуулийн этгээд, Хуульчдын холбоонд хамаарахаас бусад ажил, албан тушаалыг цалинтай хавсран эрхлэхийг хориглоно.

40 дүгээр зүйл.Өмгөөллийн үйлчилгээний баталгаа

40.1.Өмгөөлөгчид хуулийн хүрээнд мэргэжлийн үйл ажиллагаагаа явуулахад нь дарамт, шахалт үзүүлэх буюу хөндлөнгөөс нөлөөлөх, саад учруулах, заналхийлэхийг хориглоно.

40.2. Мэргэжлийн үйл ажиллагаатай нь холбогдуулан өмгөөлөгчийн яриаг чагнах, албан байранд үзлэг, нэгжлэг хийх, баримт бичгийг гаргуулан авахыг хориглоно.

40.3. Өмгөөлөгч мэргэжлийн үүргээ гүйцэтгэхэд зайлшгүй шаардлагатай баримт бичиг, мэдээ сэлтийг гаргуулан авахын тулд шүүх, прокурор, хэрэг бүртгэх, мөрдөн байцаах байууллага, бусад байгууллага, түүний холбогдох албан тушаалтанд хүсэлт гаргах эрхтэй.

40.4. Энэ хуулийн 40.3-т заасны дагуу хүсэлт гаргасан тохиолдолд холбогдох байгууллага, албан тушаалтан өмгөөлөгчийн хүсэлтийг шийдвэрлэх үүрэгтэй.

40.5. Хуульчдын холбоогоор уламжлуулан хүсэлт гаргасан тохиолдолд цагдаагийн байгууллага өмгөөлөгч, түүний гэр бүлийн гишүүний амь нас, эд хөрөнгийг хамгаалах, мэргэжлийн үйл ажиллагаатай нь холбогдуулан үндэслэлгүйгээр мөрдөх, эрхийг нь хязгаарлахаас хамгаалах арга хэмжээ авна.

41 дүгээр зүйл. Өмгөөллийн үйлчилгээний хөлс

41.1. Өмгөөлөгч өмгөөллийн үйлчилгээ үзүүлэхдээ үйлчлүүлэгчээс хөлс авах бөгөөд өмгөөллийн үйлчилгээний хөлсний хэмжээг өмгөөлөгч, үйлчлүүлэгч гэрээгээр харилцан тохиролцож тогтооно.

41.2. Өмгөөлөгч үйлчлүүлэгчийнхээ эд хөрөнгийн болон бусад байдлыг нь харгалзан түүнийг өмгөөллийн үйлчилгээний хөлснөөс чөлөөлж болно.

42 дугаар зүйл. Өмгөөлөгчийн хариуцлагын даатгал

42.1. Мэргэжлийн мэдлэг, ур чадварын улмаас хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаанд алдаа гаргаж, үйлчлүүлэгчид хохирол учруулсан тохиолдолд түүнийг нөхөн төлөх зорилгоор өмгөөлөгч хариуцлагын даатгалд заавал даатгуулна.

42.2. Өмгөөлөгчийн хариуцлагын даатгалын хураамжийн доод хэмжээг Хуульчдын холбоо тогтооно.

42.3. Өмгөөлөгч нь хариуцлагын даатгалд даатгуулах даатгалын байгууллагаа өөрөө сонгоно.

43 дугаар зүйл. Өмгөөлөгчийн сурталчилгаа

43.1. Өмгөөлөгч, өмгөөллийн үйл ажиллагаа эрхлэх хуулийн этгээдийн сурталчилгаа нь өмгөөлөгчийн нэрсийн жагсаалтын бүртгэлд бүртгэгдсэн мэдээлэлд үндэслэнэ.

43.2.Өмгөөлөгч, өмгөөллийн үйл ажиллагаа эрхлэх хуулийн этгээдийн сурталчилгаанд бусад хуульчийн нэр төр, ажил хэргийн нэр хүндэд халдсан, иргэдийг төөрөгдүүлэх мэдээлэл агуулахыг хориглоно.

ЗУРГАДУГААР БҮЛЭГ ХУУЛЬЧДЫН ХОЛБОО

44 дүгээр зүйл.Хуульчдын холбоо, түүний гишүүнчлэл

44.1.Хуульчдын холбоо хуульчийн мэргэжлийн нэр хүнд, үйл ажиллагаа, хариуцлагын нэгдсэн стандарт тогтоох, хуульчдын эрх ашгийг хамгаалах, мэдлэг ур чадварыг нэмэгдүүлэх болон энэ хуулийн 45 дугаар зүйлд заасан чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ.

44.2.Хуульч бүр Хуульчдын холбооны гишүүн байна.

44.3.Хуульчид сайн дураараа нэгдэж төрийн бус байгууллага байгуулж болох бөгөөд хуульчдын байгуулсан төрийн бус байгууллага нь энэ хуультай зөрчилдөхгүй бол Хуульчдын холбооны үйл ажиллагаанд хорооны эрх эдэлж, үүрэг хүлээх байдлаар оролцож болно.

44.4.Шүүгч, прокурор өөрсдийн нэр хүнд, хариуцлагыг нэмэгдүүлэх, хууль зүйн шинжлэх ухаан, боловсролын хөгжлийг дэмжихээс бусад зорилгоор мэргэжлийн болон төрийн бус бусад байгууллагад эвлэлдэн нэгдэхийг хориглоно.

44.5.Хуульчдын холбоо хуульчдын нэгдсэн бүртгэлийг хөтөлнө.

44.6.Энэ хуулийн 44.5-д заасан бүртгэлийн журмыг Хуульчдын холбооны зөвлөл батална.

45 дугаар зүйл.Хуульчдын холбооны чиг үүрэг

45.1.Хуульчдын холбоо дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

45.1.1.хуульчийн шалгалт зохион байгуулах;

45.1.2.хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл олгох, түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгох;

45.1.3.хуульчийн үргэлжилсэн болон албан бус сургалтыг зохион байгуулах, багц цагийг тооцох;

45.1.4.хуульчдын эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах;

45.1.5.Хуульчийн мэргэжлийн дүрэм батлах, сахиулах;

45.1.6.Мэргэжлийн хариуцлагын хороо байгуулан ажиллуулах;

45.1.7.шүүгчийн сонгон шалгаруулалт зохион байгуулахад оролцох;

45.1.8.хууль зүйн сургуулийг магадлан итгэмжлэх;

45.1.9.хууль тогтоох үйл ажиллагаанд мэргэжлийн шинжээчийн туслалцаа үзүүлэх;

45.1.10.хууль зүйн шинжлэх ухааны хөгжлийг дэмжих, шүүхийн практик, хууль зүйн бодлогын чиглэлд судалгаа хийх;

45.1.11.мэргэжлийн чиглэлээр бодлогын нөлөөлөл, хуульчийн нийтэд тустай мэргэжлийн үйл ажиллагаа болон төлбөрийн чадваргүй иргэдэд өмгөөллийн үйлчилгээ үзүүлэх ажлыг зохион байгуулах;

45.1.12.Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн даргад нэр дэвшүүлэх.

45.2.Энэ хуулийн 45.1.11-д заасан төлбөрийн чадваргүй иргэнд үзүүлэх өмгөөллийн үйлчилгээний зардлыг төр хариуцна.

45.3.Хуульчийн нийтэд тустай мэргэжлийн үйл ажиллагааны журмыг Хуульчдын холбоо батална.

46 дугаар зүйл.Хуульчдын их хурал

46.1.Хуульчдын өөрөө удирдах ёсны эрх барих дээд байгууллага нь Хуульчдын их хурал байна.

46.2.Хуульчдын их хурал дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

46.2.1.Хуульчдын холбооны дүрэм батлах, түүнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах;

46.2.2.Хуульчийн мэргэжлийн дүрэм батлах, түүнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах;

46.2.3.Хуульчдын холбооны Ерөнхийлөгчийг сонгох, чөлөөлөх, түүний цалингийн хэмжээг тогтоох;

46.2.4.Хуульчдын холбооны зөвлөлийн гишүүнийг батламжлах, чөлөөлөх;

46.2.5.Мэргэжлийн хариуцлагын хороо байгуулж, бүрэлдэхүүнийг батламжлах, чөлөөлөх;

46.2.6.Хуульчдын холбооны зөвлөлийн үйл ажиллагааны тайлан сонсох, зөвлөмж өгөх;

46.2.7.Хуульчдын холбооны гишүүний татварын хэмжээг тогтоох;

46.2.8.Хуульчдын холбооны дүрмээр тогтоосон бусад бүрэн эрх.

46.3.Хуульчдын их хурлын ээлжит хуралдаан хоёр жилд нэг удаа хуралдах бөгөөд Хуульчдын их хурал хуралдаан даргалагчаа сонгож, хуралдааны дэгээ тогтооно.

46.4.Хуульчдын их хурал хуульчдын төлөөлөгчдийн олонх оролцсоноор хүчин төгөлдөр болно.

46.5.Хуульчдын их хуралд оролцох хуульчдын төлөөлөгчдийг сонгох журмыг Хуульчдын холбооны дүрмээр тогтооно.

46.6.Хуульчдын их хурлын төлөөлөгчдийн 40 хувь нь өмгөөлөгч, 40 хувь нь шүүгч, прокурор, 20 хувь нь бусад хуульчдын төлөөлөл байна.

46.7.Хуульчдын их хурлын тов болон хэлэлцэх асуудлын төлөвлөгөөг хуралдаан эхлэхээс 21 хоногийн өмнө Хуульчдын холбооны Ерөнхийлөгч хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр зарлана.

46.8. Хуульчдын их хурал энэ хуулийн 46.2.1, 46.2.2, 46.2.7-д заасан асуудлыг хуралдаанд оролцсон төлөөлөгчдийн дийлэнх олонхын саналаар, бусад асуудлыг хуралдаанд оролцсон төлөөлөгчдийн олонхын саналаар тус тус шийдвэрлэж, хэлэлцсэн асуудлаар тогтоол гаргана.

46.9.Хуульчдын их хурлын төлөөлөгч хүндэтгэн үзэх шалтгаанаар Хуульчдын их хуралд хүрэлцэн ирэх боломжгүй бол саналаа бичгээр битүүмжлэн ирүүлж болно.

46.10.Энэ хуулийн 46.9-д заасны дагуу ирсэн саналыг хэлэлцэх журмыг хуралдааны дэгээр зохицуулна.

47 дугаар зүйл.Хуульчдын холбооны Ерөнхийлөгч

47.1.Хуульчдын холбооны Ерөнхийлөгч нь хуульчийн хувьд манлайлагч, хуульчдын нэр хүнд, ёс зүйн хувьд үлгэр дуурайлал үзүүлэгч, хуульчдыг байр суурь, бодлогын хувьд илэрхийлэгч байна.

47.2.Хуульчдын холбооны Ерөнхийлөгчийн бүрэн эрхийн хугацаа хоёр жил байх бөгөөд түүнийг улируулан сонгохгүй.

47.3.Хуульчдын холбооны Ерөнхийлөгч дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

47.3.1.Хуульчдын холбооны зөвлөлтэй зөвшилцөн Хуульчдын их хурлыг зарлан хуралдуулах;

47.3.2.Хуульчдын холбооны зөвлөлийн хуралдааныг даргалах;

47.3.3.Хуульчдын холбоог гадаад, дотоод харилцаанд төлөөлөх;

47.3.4.Хуульчдын холбооны зөвлөлд Хуульчдын холбооны тамгын газрын даргад нэр дэвшүүлэх;

47.3.5.энэ хуулийн 61 дүгээр зүйлд заасан Хуульчдын холбооны шүүгчдийн хорооны удирдах зөвлөлөөс өргөн мэдүүлсэн нэр дэвшигчдээс Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн даргыг сонгож батлах;

47.3.6.энэ хуулиар болон Хуульчдын холбооны дүрмээр олгосон бусад бүрэн эрх.

47.4.Хуульчдын холбооны Ерөнхийлөгч нь Хуульчдын холбооны захиргааны үйл ажиллагаанд оролцохгүй.

48 дугаар зүйл.Хуульчдын холбооны зөвлөл

48.1.Хуульчдын холбооны зөвлөл /цаашид "Зөвлөл" гэх/ нь Хуульчдын холбооны өдөр тутмын үйл ажиллагааг удирдлагаар хангах, бодлогыг тодорхойлох чиг үүрэгтэй хамтын удирдлагын байгууллага байна.

48.2.Зөвлөл нь 30-аас доошгүй гишүүний бүрэлдэхүүнтэй байх бөгөөд Зөвлөлийн гишүүд энэ хуулийн 49.4-т заасан хороодын төлөөлөл байна.

48.3.Зөвлөлийн бүрэлдэхүүнд энэ хуулийн 48.2-т заасан Зөвлөлийн гишүүдээс гадна хууль зүйн сургуулийн оюутны болон хуульчийн шалгалт өгөхөөр мэргэжлийн дадлага хийж байгаа эрх зүйчдээс тус тус нэг төлөөлөл байна.

48.4.Зөвлөлийн гишүүний бүрэн эрхийн хугацаа гурван жил байх ба нэг удаа улируулан ажиллуулж болно. Энэ хуулийн 48.3-т заасан зөвлөлийн гишүүний бүрэн эрх нэг жил байна.

48.5.Энэ хуулийн 48.3-т заасан зөвлөлийн гишүүн зөвлөлийн хуралд саналын эрхгүй оролцоно.

48.6.Зөвлөл улиралд нэгээс доошгүй удаа хуралдана.

48.7.Энэ хуулийн 48.2-т заасан Зөвлөлийн гишүүдийн олонх хүрэлцэн ирснээр Зөвлөлийн хурал хүчинтэй болох бөгөөд хуралд оролцсон гишүүдийн олонхийн саналаар шийдвэр батлагдана.

48.8.Хуульчдын холбооны Ерөнхийлөгч, Зөвлөлийн хуралд оролцсон гишүүдийн санал тэнцсэнээс бусад тохиолдолд саналын эрхгүй байна.

48.9.Зөвлөл дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

48.9.1.Хуульчдын холбооны ажлын төлөвлөгөөг хэлэлцэж батлах, түүний хэрэгжилтэд хяналт тавих;

48.9.2.Хуульчийн мэргэжлийн дүрэм, түүнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах саналыг хэлэлцэж Хуульчдын их хуралд оруулах, Хуульчийн мэргэжлийн дүрмийн хэрэгжилтийн тайланг хэлэлцэх;

48.9.3.энэ хуульд заасан бусад дүрэм, журмыг батлах;

48.9.4.Мэргэжлийн хариуцлагын хорооноос бусад Чиг үүргийн хороог байгуулж, даргыг нь хоёр жилийн хугацаатайгаар томилох;

48.9.5.Чиг үүргийн хорооноос бусад хороог батламжлах;

48.9.6.Хуульчдын холбооны хяналтын зөвлөл /цаашид "Хяналтын зөвлөл" гэх/-ийн бүрэлдэхүүнийг томилох, чөлөөлөх;

48.9.7.Хуульчдын холбооны тамгын газрын дарга/цаашид "Тамгын газрын дарга" гэх/-ыг томилох, чөлөөлөх, түүний цалингийн хэмжээг тогтоох;

48.9.8.Хуульчдын холбооны тамгын газар /цаашид "Тамгын газар" гэх/-ын бүтэц, орон тоог батлах, ажилтны цалингийн хэмжээг тогтоох;

48.9.9.Хуульчдын холбооны төсөв, үйл ажиллагааны болон санхүүгийн тайланг хэлэлцэж, батлах;

48.9.10.Хуульчдын холбооны орон нутаг дахь салбар, нэгжийг байгуулах, татан буулгах;

48.9.11.Хуульчдын холбооны удирдлага, зохион байгуулалт, үйл ажиллагаатай холбогдсон асуудлаар хуульчдаас гаргасан өргөдлийг хэлэлцэж шийдвэрлэх, шаардлагатай бол Хуульчдын их хурлаар хэлэлцүүлэх;

48.9.12.энэ хууль болон Хуульчдын холбооны дүрэм, Хуульчдын холбооноос баталсан журмын биелэлтэд хяналт тавих;

48.9.13.энэ хууль болон Хуульчдын холбооны дүрэмд зааснаас бусад холбооны зохион байгуулалтын бүтцийг байгуулах, өөрчлөх, татан буулгах.

48.10.Зөвлөлийн шийдвэр тогтоол хэлбэртэй байна.

48.11.Зөвлөлийн хуралдааныг нээлттэй явуулж, шийдвэрийг нийтэд мэдээлнэ.

49 дүгээр зүйл.Хуульчдын холбооны хороод

49.1.Хуульчдын холбоо чиг үүргээ хороодоор дамжуулан хэрэгжүүлнэ.

49.2.Энэ хуулиар Хуульчдын холбооны тодорхой чиг үүргийг тусгайлан хариуцаж ажиллахаар заасан хороодыг "Чиг үүргийн хороо" гэж нэрлэх бөгөөд Чиг үүргийн хороо үйл ажиллагаагаа Зөвлөлийн өмнө хариуцан тайлагнана.

49.3.Чиг үүргийн хорооны хуралдаан гишүүдийн олонх ирснээр хүчинтэй болох бөгөөд, хуралдаанаас гарах шийдвэрийг хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын саналаар батална. Санал тэнцсэн тохиолдолд хорооны даргын саналаар шийдвэрлэнэ.

49.4.Эрх зүйн салбар, мэргэшил болон тусгай асуудлаар холбооны гишүүд сайн дураараа нэгдэж хороо байгуулж болно.

49.5.Энэ хуулийн 49.4-т заасан хороо нь дараах шаардлагыг хангана:

49.5.1.хороонд нэгдсэн гишүүдийн тоо 20-оос доошгүй байх;

49.5.2.хорооны оноосон нэр, түүнийг тодорхойлж байгаа эрх зүйн салбар, мэргэшил, тусгай сонирхол нь үйл ажиллагаа явуулж байгаа бусад хороотой давхцахгүй байх;

49.5.3.хорооны үйл ажиллагаа Чиг үүргийн хорооны үйл ажиллагаатай зөрчилдөхгүй байх.

49.6.Энэ хуулийн 49.5-д заасан шаардлагыг хангаагүй хороог Зөвлөл батламжлахгүй.

49.7.Энэ хуулийн 49.4-т заасан хорооны даргыг тухайн хорооны гишүүд дотроосоо сонгох бөгөөд хорооны даргын бүрэн эрхийн хугацаа хоёр жил байна.

49.8.Энэ хуулийн 49.4-т заасан хороо тус бүр нэг төлөөллөө дотроосоо сонгон Зөвлөлийн бүрэлдэхүүнд гишүүнээр оруулах бөгөөд хорооны гишүүдийн тоо 50 ба түүнээс дээш бол хоёр, 100 ба түүнээс дээш бол нь гурав, 200 ба түүнээс дээш бол дөрвөн гишүүнийг тус бүр төлөөлөгчөөр сонгон Зөвлөлд оруулна. Нэг хорооны Зөвлөлд орох төлөөллийн дээд хязгаар дөрөв байна.

49.9.Хуульч гурваас илүүгүй хороонд харьяалагдаж, Хуульчдын холбооны үйл ажиллагаанд оролцох эрхтэй.

49.10.Хуульч Чиг үүргийн хорооны гишүүнээр ажиллавал Чиг үүргийн болон бусад хороог оролцуулаад таваас илүүгүй хороонд ажиллаж болно. Энэ зүйлд заасан нөхцөл нь энэ хуулийн 49.9-д заасан чиг үүргийн хорооноос бусад хороонд харьяалагдах дээд хязгаарыг хөндөхгүй.

49.11.Энэ хуулийн 49.4-т заасан хороо Хуульчдын холбооны гишүүний татвараас гадна тусдаа татвартай байж болно.

49.12.Чиг үүргийн хорооны энэ хуулиар зохицуулаагүй харилцааг Хуульчдын холбооны дүрмээр зохицуулна.

49.13.Чиг үүргийн хорооноос бусад хорооны энэ хуулиар зохицуулаагүй харилцааг хороо тус бүрийн дүрмээр зохицуулна.

50 дугаар зүйл. Тамгын газар

50.1.Тамгын газар нь Хуульчдын холбоо, түүний Чиг үүргийн хороодын өдөр тутмын үйл ажиллагааг зохион байгуулж, бусад хороодын үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлнэ.

50.2.Тамгын газрыг Тамгын газрын дарга удирдана.

50.3.Тамгын газрын дарга болон бусад ажилтан хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөлгүй этгээд байх бөгөөд хэрэв хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөлтэй бол уг зөвшөөрлийг түдгэлзүүлнэ.

50.4.Тамгын газар өмгөөлөгчдийн нэр, хаягийн лавлагааг бэлтгэж хэвлэх үүрэгтэй.

50.5.Тамгын газрын даргын эрх хэмжээг Хуульчдын холбооны дүрмээр тогтооно.

51 дүгээр зүйл.Хяналтын зөвлөл

51.1.Хяналтын зөвлөл нь Хуульчдын холбооны эд хөрөнгийн хуримтлал, зарцуулалт, санхүүгийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ.

51.2.Хяналтын зөвлөл нь шүүгч, прокурор, өмгөөлөгчөөс бүрдсэн таван гишүүний бүрэлдэхүүнтэй байх ба тэдгээрийг гурван жилийн хугацаагаар томилно.

52 дугаар зүйл.Хуульчийн мэргэжлийн шалгалтын асуудал эрхэлсэн хороо

52.1.Хуульчдын холбооны Хуульчийн мэргэжлийн шалгалтын асуудал эрхэлсэн хороо /цаашид "Шалгалтын хороо" гэх/ нь Хуульчдын холбооны шүүгч, прокурор, өмгөөлөгчдийн хорооны гишүүд, түүнчлэн хуульч профессоруудын төлөөлөл оролцсон 13 гишүүний бүрэлдэхүүнтэй байна.

52.2.Шалгалтын хорооны бүрэлдэхүүнийг Зөвлөл батална.

52.3.Шалгалтын хороо дараах эрх хэмжээтэй байна:

52.3.1.хуульчийн шалгалт зохион байгуулах үүрэг бүхий Шалгалтын комисс байгуулах;

52.3.2.хуульчийн шалгалт зохион байгуулах журам боловсруулж, Зөвлөлөөр батлуулах;

52.3.3.хуульчийн шалгалтын зохион байгуулалт болон даалгаврын гүйцэтгэлийг дүгнэж, үнэлгээ өгөхтэй холбогдсон гомдлыг хянан шийдвэрлэх.

52.4.Шалгалтын хороо хуульчийн шалгалт зохион байгуулах тухай бүрд Шалгалтын комиссыг байгуулна.

52.5.Шалгалтын комиссын бүрэлдэхүүнд энэ хуулийн 8.2-т зааснаас гадна Тамгын газрын шалгалт хариуцсан ажилтан болон хууль зүйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын төлөөлөгч заавал орно.

52.6.Шалгалтын комисс нь дор дурдсан чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

52.6.1.энэ хуулийн 7 дугаар зүйлд заасан хуульчийн шалгалтыг зохион байгуулах;

52.6.2.сорилгын болон бодлогын шалгалтад оролцогчдын даалгаврын гүйцэтгэлийг дүгнэж, үнэлгээ өгөх;

52.6.3.хуульчийн шалгалтын дүнг үнэн зөв нэгтгэн Шалгалтын хороонд хүргүүлэх;

52.6.4.шалгалтын даалгаврын боловсруулалт, даалгаврын гүйцэтгэлийг дүгнэж, үнэлгээ өгөх аргачлалыг боловсронгуй болгох талаар санал боловсруулах.

52.7.Тамгын газрын шалгалт хариуцсан ажилтан болон хууль зүйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын төлөөлөгчөөс бусад шалгалтын комиссын гишүүнд урамшуулал олгоно.

52.8.Энэ хуулийн 52.6-д заасан чиг үүргийг хэрэгжүүлэх, энэ хуулийн 52.7-д заасан урамшууллыг олгох журмыг Зөвлөл тогтооно.

53 дугаар зүйл.Хуульчийн үргэлжилсэн сургалтын асуудал эрхэлсэн хороо

53.1.Хуульчдын холбооны Хуульчийн үргэлжилсэн сургалтын асуудал эрхэлсэн хороо /цаашид "Сургалтын хороо" гэх/ нь Хуульчдын холбооны хороодын төлөөллөөс болон хуульч профессоруудаас бүрдсэн 13 гишүүний бүрэлдэхүүнтэй байна.

53.2. Сургалтын хороо нь хуульчдад зориулсан сургалтын бодлого, үндсэн чиглэл, хэлбэрийг тодорхойлж, хуульчийн үргэлжилсэн сургалтад зориулан боловсруулсан сургалтын хөтөлбөрийг хянаж хэлэлцэх, сургалт явуулах багш нарын талаар санал өгөх, сургалтын явц үр дүнгийн талаар дүгнэлт гаргах, үргэлжилсэн сургалтын багц цагийг тооцох аргачлал, журмыг боловсруулж Зөвлөлөөр батлуулах зэрэг чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ.

53.3. Сургалтын хороо нь хуульчийн үргэлжилсэн сургалтын чанар, хүртээмж, заавал мэдвэл зохих агуулгад суурилсан сургалтын тогтолцоог бүрдүүлэх, хуульчийн үргэлжилсэн сургалт зохион байгуулахад Хуульчдын холбооны бусад хороог оролцуулах ажлыг хариуцна.

54 дүгээр зүйл. Хуульчийн мэргэжлийн дүрэм, ёс зүйн асуудал эрхэлсэн хороо

54.1. Энэ хуулийн 25 дугаар зүйлд заасан Хуульчийн мэргэжлийн дүрэм, түүнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал боловсруулах, Хуульчийн мэргэжлийн дүрмийн хэрэгжилтэд дүн шинжилгээ хийх болон хуульчийн ёс зүйн сургалтыг зохион байгуулах, сургалтын хөтөлбөрийн агуулга, арга зүйг боловсруулах, сургалтын үр дүнг тодорхойлох, хуульчийн ёс зүйн асуудлаар судалгаа хийх зэрэг ажлыг Хуульчдын холбооны Хуульчийн мэргэжлийн дүрэм, ёс зүйн асуудал эрхэлсэн хороо /цаашид "Ёс зүйн хороо" гэх/ зохион байгуулна.

54.2. Ёс зүйн хороонд хуульчийн ёс зүйн асуудлаар судалгаа хийдэг, хууль зүйн сургуульд тухайн чиглэлээр хичээл заадаг хуульч профессор болон хуульчийн ёс зүйн боловсролыг дээшлүүлэх, ёс зүйн хувьд хуульчдыг манлайлах эрмэлзлэлтэй хуульчид сайн дураар нэгдэн ажиллана.

54.3. Ёс зүйн хорооны гишүүн нь бүх шатны шүүгчид нэр дэвшиж байгаа хуульч болон Мэргэжлийн хариуцлагын хорооны гишүүнээр нэр дэвшиж байгаа шүүгч, прокурор, өмгөөлөгчийн зан байдлын талаар дүгнэлт гаргах шинжээчээр ажиллаж болно.

54.4. Ёс зүйн хороо Хуульчийн мэргэжлийн дүрэм, түүнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал болон Хуульчийн мэргэжлийн дүрмийн хэрэгжилтийн тайланг Зөвлөлд танилцуулна.

55 дугаар зүйл. Хуульчийн сургалт зохион байгуулах хугацаа

55.1. Хуульчийн үргэлжилсэн болон ёс зүйн сургалтыг жилд нэгээс доошгүй удаа зохион байгуулна.

56 дугаар зүйл.Хуульчдын эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах асуудал эрхэлсэн хороо

56.1.Хуульчдын эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах асуудал эрхэлсэн хороо /цаашид "Хуульчдын эрхийг хамгаалах хороо" гэх/ нь Хуульчдын холбооны шүүгч, прокурор, өмгөөлөгчдийн болон бусад мэргэшлийн чиглэлээр байгуулагдсан хуульчдын хорооны төлөөлөгчдөөс бүрдсэн 13 гишүүний бүрэлдэхүүнтэй байна.

56.2.Хуульчдын эрхийг хамгаалах хороонд шүүгч, прокурор, өмгөөлөгчдийн хорооны төлөөлөл тус бүр гурав, бусад хуульчдын хороодын нийт төлөөлөл дөрөв байна.

56.3.Хуульчдын эрхийг хамгаалах хороо нь хуульчдын эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах, тийм үйл ажиллагааг дэмжих замаар хүний эрх, эрх чөлөө, шударга ёсыг хангах чиг үүрэгтэй байна.

56.4.Хуульчдын эрхийг хамгаалах хороо нь энэ хуулийн 56.3-т заасан чиг үүргээ хуульчдын нэгдсэн сонирхол хөндөгдсөн нөхцөлд өөрийн санаачилгаар болон Хуульчдын холбооны даалгавраар хэрэгжүүлнэ.

56.5.Хуульчдын эрхийг хамгаалах хороо нь шүүгчийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол зөрчигдсөн тохиолдолд Шүүхийн ерөнхий зөвлөлтэй, прокурорын эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол зөрчигдсөн тохиолдолд Улсын ерөнхий прокурорын газартай, өмгөөлөгчдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол зөрчигдсөн тохиолдолд Өмгөөлөгчдийн хороотой хамтран комисс байгуулна.

57 дугаар зүйл.Хууль зүйн сургуулийг магадлан итгэмжлэх асуудлыг эрхэлсэн хороо

57.1.Хууль зүйн сургуулийг магадлан итгэмжлэх асуудал эрхэлсэн хороо /цаашид "Магадлан итгэмжлэлийн хороо" гэх/ нь хууль зүйн сургуулийг магадлан итгэмжлэх журам, хууль зүйн сургуульд тавих нэгдсэн шаардлагыг боловсруулах, хэрэгжилтийг хангах ажлыг зохион байгуулна.

57.2.Магадлан итгэмжлэлийн хороо нь хууль зүйн шинжлэх ухаан, хууль зүйн боловсролын хөгжлийг дэмжих асуудал эрхэлсэн хороо /цаашид "Хууль зүйн шинжлэх ухаан, боловсролын хөгжлийг дэмжих хороо" гэх/- ны гишүүд болон хуульч профессруудын харилцан тэнцүү төлөөллөөс бүрдэнэ.

57.3.Магадлан итгэмжлэлийн хорооны бүрэлдэхүүнд хууль зүйн сургуулийн оюутны төлөөллийг оруулж болно.

58 дугаар зүйл.Хууль зүйн сургуулийн магадлан итгэмжлэл

58.1.Хууль зүйн сургууль Дээд боловсролын тухай хуульд³ заасан шаардлагаас гадна Хуульчдын холбооноос тогтоосон шаардлагыг хангасан байна.

58.2.Хуульчдын холбоо энэ хуульд заасан хуульчийн шаардлагыг хангуулах зорилгоор хууль зүйн сургуульд дараах шаардлагыг тогтооно:

58.2.1.хууль зүйн боловсролын зохистой хөтөлбөрийн стандарт;

58.2.2.хууль зүйн сургуулийн багшлах бүрэлдэхүүний стандарт;

58.2.3.хууль зүйн сургуулийн боловсролын орчны стандарт;

58.2.4.хууль зүйн сургуулийн оюутны заавал эзэмшсэн байх мэдлэг, ур чадварын стандарт.

58.3.Хуульчийн мэргэжлийн боловсролыг эзэмшиж, хуульчаар бэлтгэгдэж байгаа оюутан төгсөхдөө 120 багц цагийг хангасан байх ба оюутны суралцах хугацаа дөрвөн жилээс багагүй байна.

58.4.Энэ хуулийн 58.3-т заасан багц цаг нь Хуульчдын холбооны баталсан хууль зүйн боловсролын зохистой хөтөлбөрийн мэргэжлийн чичээлийн агуулгаар илэрхийлэгдэнэ.

58.5.Хуульчдын холбоо нь хууль зүйн сургуулийг магадлан итгэмжлэх чиг үүргээ магадлан итгэмжлэх комисс байгуулах замаар хэрэгжүүлнэ.

58.6.Энэ хуулийн 58.5-д заасан магадлан итгэмжлэх комисс нь Боловсролын тухай хуулийн⁴ 26.2-т заасны дагуу эрх олж авах бөгөөд уг комиссын дүрмийг Хуульчдын холбооны Ерөнхийлөгч болон боловсролын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн хамтран батална.

58.7.Магадлан итгэмжлэгдсэн хууль зүйн сургуулийг зургаан жил тутамд дахин хянана.

³Дээд боловсролын тухай хууль-“Төрийн мэдээлэл” эмхтгэлийн 2002 оны 19 дугаарт нийтлэгдсэн.

⁴Боловсролын тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхтгэлийн 2002 оны 19 дугаарт нийтлэгдсэн.

59 дүгээр зүйл.Хууль тогтоох үйл ажиллагаанд мэргэжлийн шинжээчийн туслалцаа үзүүлэх, бодлогын нөлөөлөл хийх

59.1.Улсын Их Хурлын хүсэлтээр хууль тогтоох үйл ажиллагаанд мэргэжлийн шинжээчийн туслалцаа үзүүлэх ажлыг Тамгын газар зохих хороодтой хамтран зохион байгуулна.

59.2.Хууль зүйн бодлогын асуудалтай хуульчдын байр суурийг Улсын Их Хурал, Засгийн газар, Үндсэн хуулийн цэцийн өмнө Хуульчдын холбоо төлөөлнө.

59.3.Хуульчдын холбоо бодлогын нөлөөллийн ажлыг зохион байгуулах асуудлыг Тамгын газраараа дамжуулан хэрэгжүүлэх ба түүний дэргэд Зөвлөхүүдийн зөвлөл ажиллана.

59.4.Энэ хуулийн 59.3-т заасан Зөвлөхүүдийн зөвлөлийн бүрэлдэхүүн одоо эрхэлж байгаа ажил нь давхар ажил эрхлэлтээр хязгаарлагдаагүй бол Хуульчдын холбооны Ерөнхийлөгч, Үндсэн хуулийн цэцийн дарга, Улсын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгч, Улсын ерөнхий прокурор, Улсын Их Хурал, Засгийн газрын гишүүнээр ажиллаж байсан хуульчдаас бүрдэнэ.

59.5.Хуульчдын холбоо дэргэдээ бодлогын асуудлаар дэмжлэг үзүүлэх судалгаа, шинжилгээний бүтэцтэй байж болно.

59.6.Энэ хуулийн 59.3-т заасан Зөвлөхүүдийн зөвлөлийн үйл ажиллагааны зохион байгуулалт, бүтэц, бүрэлдэхүүнийг Зөвлөл батална.

60 дугаар зүйл.Шүүгчийн сонгон шалгаруулалт зохион байгуулахад оролцох

60.1.Хуульд заасан Шүүхийн ерөнхий зөвлөлөөс байгуулагдсан мэргэшлийн хорооны бүрэлдэхүүнд Хуульчдын холбооны төлөөлөл орно.

60.2.Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 12.2-т заасны дагуу Шүүгчид нэр дэвшигчийн мэргэшил, ур чадвар, нэр хүндийн талаарх дүгнэлтийг Хуульчдын холбоо гаргана.

61 дүгээр зүйл.Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн даргад нэр дэвшүүлэх

61.1.Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн даргад нэр дэвшигчийг сонгон шалгаруулах асуудлыг Хуульчдын холбооны шүүгчдийн хороо зохион байгуулна.

61.2.Хуульчдын холбооны шүүгчдийн хороо энэ хуулийн 61.1-д заасан сонгон шалгаруулалт явуулах тухай зарыг шалгаруулалт явуулахаас 30-аас доошгүй хоногийн өмнө хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр нийтэд мэдээлэх бөгөөд уг зард нэр дэвшүүлэх болзол, журам, нэрээ дэвшүүлэхийг хүссэн этгээдийн өргөдлийг хүлээн авах, бүртгэх, нэр дэвшигчийг шалгаруулах хугацаа, журам, газрыг тодорхойлсон мэдээлэл байна.

61.3.Хуульд заасан зохих болзол, шаардлагыг хангасан Монгол Улсын иргэн Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн даргад нэрээ дэвшүүлэх эрхтэй.

61.4.Энэ хуулийн 61.3-т заасан этгээд /цаашид “өргөдөл гаргагч” гэх/ нь Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн даргад өрсөлдөхөөр нэр дэвшихийг хүссэн өргөдөлдөө дор дурдсан баримт бичгийг хавсаргана:

61.4.1.Монгол Улсын иргэний үнэмлэхийн хуулбар;

61.4.2.хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийн хуулбар;

61.4.3.ял шийтгэгдэж байгаагүйг нотолсон цагдаагийн байгууллагын тодорхойлолт;

61.4.4.хувийн ашиг сонирхлын болон хөрөнгө орлогын мэдүүлгийг бөглөсөн хуудас.

61.5.Энэхуулийн 61.4.1, 61.4.2-т заасан баримт бичгийг шуудангаар ирүүлэх тохиолдолд тэдгээрийг нотариатаар гэрчлүүлсэн байна.

61.6.Шүүгчдийн хороо энэ хуулийн 61.3-т заасан зохих болзол, шаардлагыг өргөдөл гаргагч хангаж байгаа болон өргөдөлд хавсаргасан баримт бичиг үнэн зөв эсэхийг харгалзан түүнийг бүртгэж, энэ тухай Хуульчдын холбоо болон Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн цахим хуудсаар нийтэд мэдээлнэ.

61.7.Шүүгчдийн хорооны удирдах зөвлөл өргөдөл гаргагч нэг бүрээр хэлэлцэн нууцаар санал хурааж, олонхын саналаар гурваас доошгүй нэр дэвшигчийн нэрийг тодруулан тав хоногийн дотор Хуульчдын холбооны Ерөнхийлөгчид өргөн мэдүүлнэ. Зөвлөл шаардлагатай гэж үзвэл нэр дэвшигч тус бүрд ёс зүйн дүгнэлт гаргуулж болно.

62 дугаар зүйл.Хуульчдын холбооны зохион байгуулалт, санхүүжилт

62.1.Хуульчдын холбоо, түүний Чиг үүргийн хорооноос байгуулагдах комисс нь нэг удаагийн байна.

62.2.Хуульчдын холбооны зохион байгуулалт, үйл ажиллагаатай холбогдсон энэ хуулиар зохицуулаагүй харилцааг Хуульчдын холбооны дүрмээр зохицуулна.

62.3.Хуульчдын холбооны санхүүжилт нь гишүүдийн татвар, хандив, хуульчийн мэргэжлийн шалгалтын хураамж, сургалтын төлбөр, хэвлэн нийтлэлийн ашгаас бүрдэнэ.

62.4.Хуульчдын холбоо нь тодорхой чиг үүргийг гэрээгээр гүйцэтгэхээр төрөөс санхүүжилт авах, улсын болон гадаадын байгууллагын хандив, тусламж авч болно.

62.5.Хуульчдын холбооны санхүүгийн тайлан нээлттэй байх ба санхүүгийн аудитыг хоёр жил тутамд нэг удаа хийлгэж, гишүүддээ тайлагнана.

ДОЛДУГААР БҮЛЭГ МЭРГЭЖЛИЙН ХАРИУЦЛАГЫН ХОРОО, ТҮҮНИЙ АЖИЛЛАХ ЖУРАМ

63 дугаар зүйл.Мэргэжлийн хариуцлагын хороо, түүний бүрэн эрх

63.1.Мэргэжлийн хариуцлагын хороо нь хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагааны зөрчил, сахилга, ёс зүйн байдалд Хуульчдын холбооны хүсэлтээр дүгнэлт гаргах, хуульч энэ хууль болон Хуульчийн мэргэжлийн дүрмийг зөрчсөн эсэх болон Хуульчийн мэргэжил, ур чадварын түвшинд эргэлзсэн тухай маргаан /цаашид “маргаан” гэх/-ыг гомдлын дагуу хянан шийдвэрлэх, хуульчид энэ хуулийн 29.1-д заасан хариуцлага хүлээлгэх чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ.

63.2.Мэргэжлийн хариуцлагын хороо 30 гишүүний бүрэлдэхүүнтэй байх бөгөөд гишүүний бүрэн эрхийн хугацаа гурван жил байна. Мэргэжлийн хариуцлагын хорооны гишүүнийг нэг удаа улируулан ажиллуулж болно.

63.3.Мэргэжлийн хариуцлагын хороо нэр хүндтэй хуульчдаас бүрдэх бөгөөд хорооны бүрэлдэхүүнд шүүгчдийн төлөөлөл 18, прокурор,

өмгөөлөгчдийн төлөөлөл тус бүр зургаа байна. Мэргэжлийн хариуцлагын хорооны шүүгч гишүүдийн 10 нь анхан шатны шүүхийн шүүгч, зургаа нь давж заалдах шатны шүүхийн шүүгч, хоёр нь хяналтын шатны шүүхийн шүүгч байна.

63.4.Мэргэжлийн хариуцлагын хорооны шүүгч гишүүнд нэр дэвшүүлэх эрх Хуульчдын холбооны прокурор, өмгөөлөгчдийн хороонд, прокурор гишүүнд нэр дэвшүүлэх эрх Хуульчдын холбооны шүүгч, өмгөөлөгчдийн хороонд, өмгөөлөгч гишүүнд нэр дэвшүүлэх эрх Хуульчдын холбооны шүүгч, прокурорын хороонд байна.

63.5.Мэргэжлийн хариуцлагын хорооны бүрэлдэхүүнд захиргааны давж заалдах шатны шүүхийн шүүгч орохыг хориглоно.

63.6.Мэргэжлийн хариуцлагын хороонд хамгийн удаан хугацаагаар ажилласан гишүүн хорооны дарга байх бөгөөд хамгийн удаан хугацаагаар ажилласан хоёр ба түүнээс дээш гишүүн байвал хороо дотроо сонгууль зохион байгуулж тэдгээр гишүүдээс даргаа сонгоно.

63.7.Мэргэжлийн хариуцлагын хорооны дарга энэ хуулийн 63.10-т заасан ажлын албыг удирдана.

63.8.Мэргэжлийн хариуцлагын хороо нь маргааныг таван гишүүний бүрэлдэхүүнтэйгээр хянан шийдвэрлэх ба бүрэлдэхүүнд шүүгч гурав, прокурор, өмгөөлөгч тус бүр нэг байна.

63.9.Мэргэжлийн хариуцлагын хорооны маргаан хуваарилах болон маргаан хянан шийдвэрлэх бүрэлдэхүүнийг томилохтой холбогдсон журмыг Зөвлөл батална.

63.10.Мэргэжлийн хариуцлагын хороо маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд техник, зохион байгуулалтын туслалцаа үзүүлэх үүрэг бүхий ажлын албатай байх ба ажлын албаны орон тоо, ажиллах журмыг Зөвлөл батална.

64 дүгээр зүйл. Маргаан үүсгэх, хянан шийдвэрлэх ажиллагаа

64.1.Мэргэжлийн хариуцлагын хороо нь энэ хуулийн 63.1-д заасан маргааныг зохих этгээдийн гомдол, хүсэлтээр үүсгэх эсэх асуудлыг шийдвэрлэнэ.

64.2.Хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаатай холбоотой иргэний болон эрүүгийн хэргийн шүүн таслах ажиллагаа явагдаж байгаа эсэхээс

үл хамааран тухайн хуульчтай холбоотой гомдол, хүсэлт ирсэн бол Мэргэжлийн хариуцлагын хороо маргаан үүсгэх эрхтэй.

64.3.Мэргэжлийн хариуцлагын хорооны маргаан хянан шийдвэрлэх бүрэлдэхүүн маргаантай холбогдуулж мэдээлэл цуглуулах, мэргэжлийн дүгнэлт гаргуулах зорилгоор бие даасан шинжээч томилох эрхтэй.

64.4.Мэргэжлийн хариуцлагын хорооны маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагаа нь эрүүгийн байцаан шийтгэх ажиллагааны зарчмыг жишиг болгосон журмаар явагдах бөгөөд уг журмыг Зөвлөл батална.

64.5.Мэргэжлийн хариуцлагын хороо дараах маргааныг хянан шийдвэрлэнэ:

64.5.1.өмгөөлөгч болон үйлчлүүлэгчийн хооронд үүссэн маргааныг үйлчлүүлэгчийн гомдлоор;

64.5.2.шүүгч, прокурор, өмгөөлөгчийн Хуульчийн мэргэжлийн дүрмийг зөрчсөн тухай болон хуульчийн мэргэжил, ур чадварын түвшинд эргэлзсэнтэй холбоотой үүссэн маргааныг шүүгч, прокурор, өмгөөлөгчийн гомдлоор;

64.5.3.хуульч энэ хуулийг болон Хуульчдын холбооны хууль ёсны шийдвэр, үүрэг даалгаврыг зөрчсөнтэй холбоотой маргааныг Хуульчдын холбооны хүсэлтээр.

64.6.Энэ хуулийн 64.5.2-т заасан шүүгчийн гомдлыг бүх шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгч, прокурорын гомдлыг аймаг, нийслэл, дүүргийн прокурор болон Улсын ерөнхий прокурор, өмгөөлөгчийн гомдлыг Хуульчдын холбооны өмгөөлөгчдийн хороо гаргана.

64.7.Энэ хуулийн 64.5.3-т заасан Хуульчдын холбооны хүсэлтийг зохих хороод гаргах бөгөөд хорооноос бусад Хуульчдын холбооны бүтэц гомдол гаргах бол Тамгын газар түүнийг төлөөлнө.

64.8.Прокуророос халагдсан хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх болон хүчингүй болгох хүсэлтийг Улсын ерөнхий прокурор Мэргэжлийн хариуцлагын хороонд гаргаж болно.

64.9.Маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны зардлыг Хуульчдын холбоо хариуцна.

65 дугаар зүйл. Мэргэжлийн хариуцлагын хорооны шийдвэрийг шүүхэд давж заалдах

65.1. Мэргэжлийн хариуцлагын хорооны шийдвэрийг эс зөвшөөрвөл шийдвэрийг гардан авснаас хойш 14 хоногийн дотор маргааны оролцогч, тэдгээрийн төлөөлөгч захиргааны хэргийн давж заалдах шатны шүүхэд давж заалдах гомдол гаргах эрхтэй.

65.2. Энэ хуулийн 65.1-д заасан давж заалдах гомдлыг Мэргэжлийн хариуцлагын хороогоор дамжуулан гаргана.

65.3. Энэ хуулийн 65.1-д заасан давж заалдах гомдлыг Мэргэжлийн хариуцлагын хорооны ажлын албаны ажилтан хүлээн авч, маргааны оролцогч, тэдгээрийн төлөөлөгчид танилцуулах бөгөөд тэдгээрийн тайлбарыг авч хэргийн материалд хавсаргана.

65.4. Мэргэжлийн хариуцлагын хороо давж заалдах гомдол маргааны оролцогч, тэдгээрийн төлөөлөгчөөс гаргасан тайлбарыг хавсарган маргаантай холбогдох бусад баримт сэлтийн хамт уг гомдлыг хүлээн авсан өдрөөс хойш ажлын гурав хоногийн дотор захиргааны хэргийн давж заалдах шатны шүүхэд хүргүүлнэ.

65.5. Давж заалдах гомдол гаргасан бол Мэргэжлийн хариуцлагын хорооны шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа түдгэлзэнэ.

65.6. Хэргийн оролцогч, тэдгээрийн төлөөлөгч нь энэ хуулийн 65.1-д заасан хугацааг хүндэтгэн үзэх шалтгаанаар хэтрүүлсэн бол хугацаа сэргээлгэх хүсэлтээ Мэргэжлийн хариуцлагын хороонд гаргах бөгөөд уг хүсэлтийг хангах эсэхийг тухайн хороо тогтоол гарган шийдвэрлэнэ.

65.7. Энэ хуульд зохицуулснаас бусад давж заалдах гомдлыг гаргах, хүлээн авахтай холбогдсон харилцааг Захиргааны хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулиар⁵ зохицуулна.

66 дугаар зүйл. Хуульч мэргэжлийн нэрийг хэрэглэх эрхгүй болох

66.1. Хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийг түдгэлзүүлсэн, хүчингүй болгосон бол хариуцлага ногдуулсан хугацаанд тухайн этгээд хуульч мэргэжлийн нэрийг хэрэглэх эрхгүй болно.

⁵Захиргааны хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хууль –“Төрийн мэдээлэл” эмхтгэлийн 2003 оны 03 дугаарт нийтлэгдсэн.

НАЙМДУГААР БҮЛЭГ БУСАД ЗҮЙЛ

67 дугаар зүйл.Төрийн байгууллага, албан тушаалтанд хориглох зүйл

67.1.Хуульд тусгайлан зааснаас бусад тохиолдолд Хуульчдын холбооноос энэ хуулийг зохих ёсоор хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон үйл ажиллагаанд төрийн байгууллага, албан тушаалтнаас нөлөөлөх, саад хийх аливаа үйлдлийг хориглоно.

68 дугаар зүйл.Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн хэрэгжилтэд хяналт тавих

68.1.Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийг хэрэгжүүлэх талаарх Хуульчдын холбооны үйл ажиллагаанд хууль зүйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага дэмжлэг үзүүлж, хяналт тавина.

68.2.Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн хэрэгжилтэд Улсын Их Хурлын Хууль зүйн байнгын хороо хяналт тавина.

69 дүгээр зүйл.Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль тогтоомж зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага

69.1.Хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөлгүй болон хуульч мэргэжлийн нэрийг хэрэглэх эрхгүй этгээд хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхэлсэн нь эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээргүй бол шүүгч гэм буруутай этгээдэд нэг сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг таваас тавь дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгож, тухайн үйл ажиллагаанаас олсон орлогыг хураана.

70 дугаар зүйл.Хууль хүчин төгөлдөр болох

70.1.Энэ хуулийг 2014 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 03 дугаар
сарын 07-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ӨМГӨӨЛЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬ ХҮЧИНГҮЙ БОЛСОНД ТООЦОХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.2002 оны 5 дугаар сарын 16-ны өдөр баталсан
Өмгөөллийн тухай хуулийг хүчингүй болсонд тооцугай.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай
хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 03 дугаар
сарын 07-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ХУУЛЬЧ СОНГОН ШАЛГАРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛЬ ХҮЧИНГҮЙ БОЛСОНД ТООЦОХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.2007 оны 8 дугаар сарын 02-ны өдөр баталсан
Хуульч сонгон шалгаруулах тухай хуулийг хүчингүй болсонд тооцугай.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай
хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 03 дугаар
сарын 07-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

АЖ АХУЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ЗАРИМ ЗААЛТ ХҮЧИНГҮЙ БОЛСОНД ТООЦОХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн
тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.5.3 дахь заалтыг хүчингүй болсонд
тооцугай.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 03 дугаар
сарын 07-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ЗАХИРГААНЫ ХЭРЭГ ХЯНАН ШИЙДВЭРЛЭХ ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Захиргааны хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.2 дахь хэсгийг дор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

“15.2.Захиргааны хэргийн давж заалдах шатны шүүх захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхийн шийдвэрлэсэн захиргааны хэрэг, Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 65 дугаар зүйлийн 65.1-д заасан давж заалдах гомдлыг давж заалдах шатны журмаар хянан шийдвэрлэнэ.”

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 03 дугаар
сарын 07-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

МОНГОЛ УЛСЫН 2012 ОНЫ ТӨСВИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Монгол Улсын 2012 оны төсвийн тухай хуулийн 1 дүгээр хавсралтаар баталсан “Монгол Улсын төсвийн хөрөнгөөр 2012 онд санхүүжүүлэх хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээ, барилга байгууламжийн жагсаалт”-д дор дурдсан агуулгатай дараах нэмэлт оруулсугай:

1/Монгол Улсын Шадар сайдын багцад:

ХИҮ.4	“Алтанбулаг” худалдааны чөлөөт бүс		15,832.0	11,974.2
XIY.4.1	Хөрөнгө оруулалт:		15,795.5	11,937.7
XIY.4.1.1	“Алтанбулаг” худалдааны чөлөөт бүсийн Сүхбаатар-Сэлэнгийн 25 км бохир усны шугам хоолойн ажил	2012-2013	8,023.0	6,017.0
XIY.4.1.2	Алтанбулагийн чөлөөт бүсийн Сүхбаатар-Сэлэнгийн 25 км бохир усны шугам хоолойн ажлын цахилгаан хангамжийн ажил	2012-2013	1,589.5	1,192.5
XIY.4.1.3	Алтанбулагийн чөлөөт бүсийн үерийн хамгаалалтын далан, суваг	2011-2012	4,295.0	3,275.2
XIY.4.1.4	Алтанбулагийн чөлөөт бүсийн усан сангийн барилга байгууламжийн ажил, 800 м3	2012	150.0	150.0
XIY.4.1.5	Алтанбулагийн чөлөөт бүсийн гааль, худалдааны зам, талбайн ажил	2012-2013	988.0	741.0
XIY.4.1.6	Алтанбулагийн чөлөөт бүсийн дулааны станцын техник, эдийн засгийн үндэслэл боловсруулах	2012-2013	750.0	562.0
XIY.4.2	Тоног төхөөрөмж:		36.5	36.5
XIY.4.2.1	Машин, тоног төхөөрөмж	2012	13.5	13.5
XIY.4.2.2	Компьютер, техник хэрэгсэл	2012	8.5	8.5
XIY.4.2.3	Тавилга, эд хогшил, бусад үндсэн хөрөнгө	2012	14.5	14.5
XIY.5	“Чойр” эдийн засгийн чөлөөт бүс		536.5	536.5
XIY.5.1	Хөрөнгө оруулалт:		490.0	490.0
XIY.5.1.1	Төмөр замын салаа ба терминалын аж ахуйн зураг, төсөв	2012	140.0	140.0
XIY.5.1.2	Цэвэр, бохир усны байгууламжийн зураг, төсөв	2012	80.0	80.0
XIY.5.1.3	Нэгдсэн албадын конторын барилгын зураг, төсөв	2012	30.0	30.0
XIY.5.1.4	Ерөнхий төлөвлөгөө	2012	240.0	240.0
XIY.5.2	Тоног төхөөрөмж:		46.5	46.5

XIY.5.2.1	Компьютер, техник хэрэгсэл	2012	25.0	25.0
XIY.5.2.2	Автомашин	2012	21.5	21.5
XIY.6	Стандартчилал, хэмжил зүйн үндэсний төв		1,120.8	1,120.8
XIY.6.1	Хөрөнгө оруулалт:		54.0	54.0
XIY.6.1.1	Стандартчилал, хэмжил зүйн хэлтсийн барилгын жишиг зураг, төсөв	2012	45.0	45.0
XIY.6.1.2	Стандартчилал, хэмжил зүйн хэлтсийн машины гараж барих /Сэлэнгэ/	2012	9.0	9.0
XIY.6.2	Тоног төхөөрөмж:		1,066.8	1,066.8
XIY.6.2.1	Туулах чадвар сайтай, 500 кг хүртэл ачаа тээвэрлэх, технологийн автомашин	2012	157.5	157.5
XIY.6.2.2	Албан ажлын суудлын автомашин	2012	37.5	37.5
XIY.6.2.3	Физик, химийн хэмжлийн улсын эталон бий болгох	2012	60.0	60.0
XIY.6.2.4	Гүйдлийн трансформатор баталгаажуулах эталон	2012	45.0	45.0
XIY.6.2.5	Даралтын ажлын эталоны техникийн чадавхийг сайжруулах	2012	60.0	60.0
XIY.6.2.6	Хүнсний шингэн болон нефтийн бүтээгдэхүүний ажлын эталон бий болгох	2012	24.0	24.0
XIY.6.2.7	Согтуурлын хэмжээг тодорхойлох багажийг шалгах эталон бий болгох	2012	40.0	40.0
XIY.6.2.8	Температурын эталон лабораторийн техникийн чадавхийг сайжруулах	2012	34.3	34.3
XIY.6.2.9	Цахилгааны нэг болон гурван фазын зөөврийн эталон төхөөрөмж	2012	96.6	96.6
XIY.6.2.10	Эзлэхүүний эталон лабораторийн техникийн чадавхийг сайжруулах	2012	27.8	27.8
XIY.6.2.11	Хүчилтөрөгчийн манометр шалгах эталон төхөөрөмж	2012	30.0	30.0
XIY.6.2.12	Хүнс, усны лабораторийн техникийн чадавхийг сайжруулах	2012	35.0	35.0

XIY.6.2.13	Лазерийн туяагаар сорьцын баталгааны тэмдэг дарах төхөөрөмж	2012	85.8	85.8
XIY.6.2.14	Мөнгөний шинжилгээ хийх титратор	2012	12.5	12.5
XIY.6.2.15	Атомын шингээлтийн спектрометр	2012	114.2	114.2
XIY.6.2.16	Алмаз шигтгээний засалтын стандартын харьцаа тодорхойлогч	2012	4.1	4.1
XIY.6.2.17	Шинжилгээний аналитик жин нарийвчлал 0.00001г/	2012	5.0	5.0
XIY.6.2.18	Хяналтын камер, байрлал тодорхойлогч суурилуулах	2012	12.5	12.5
XIY.6.2.19	Төв, орон нутгийн салбаруудын компьютер, техник хэрэгсэл	2012	60.0	60.0
XIY.6.2.20	Төв, орон нутгийн салбаруудын эд хогшил	2012	75.0	75.0
XIY.6.2.21	“Хорио цээрийн лабораторийн багаж, тоног төхөөрөмжийн шинэчлэл” төсөл /Сэлэнгэ, Стандартчилал, хэмжил зүйн хэлтэс/	2012	50.0	50.0
XIY.7	Шударга өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газар		250.0	250.0
XIY.7.1	Хөрөнгө оруулалт: Хэрэглэгчийн боловсролын төв байгуулах /Улаанбаатар, дөрвөн дүүрэг/	2012	200.0	200.0
XIY.7.2	Тоног төхөөрөмж:		50.0	50.0
XIY.7.2.1	Хөдөө ажлын автомашин	2012	35.0	35.0
XIY.7.2.2	Техник, тоног төхөөрөмж	2012	15.0	15.0

2/Хууль зүй, дотоод хэргийн сайдын багцад:

ХУIII.11	Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар		2,700.6	1,743.2
XУIII.11.1	Хөрөнгө оруулалт:		2,071.3	1,113.9
XУIII.11.1.1	Улсын бүртгэлийн хэлтсийн нэгдсэн үйлчилгээний төв /Хөвсгөл /	2011-2012	667.7	189.1

ХҮИИ.11.1.2	Улсын бүртгэлийн хэлтсийн нэгдсэн үйлчилгээний төв /Увс/	2011-2012	774.0	295.2
ХҮИИ.11.1.3	Улсын бүртгэлийн хэлтсийн нэгдсэн үйлчилгээний төв /Баянхонгор/	2012	629.6	629.6
ХҮИИ.11.2	Тоног төхөөрөмж:		629.3	629.3
ХҮИИ.11.2.1	Компьютер, техник хэрэгсэл	2012	207.6	207.6
ХҮИИ.11.2.2	Тавилга, эд хогшил	2012	421.7	421.7
ХҮИИ.12	Оюуны өмчийн газар		125.0	125.0
ХҮИИ.12.1	Тоног төхөөрөмж:		125.0	125.0
ХҮИИ.12.1.1	Хяналт шалгалтын үйл ажиллагаанд ашиглах мониторингийн техник, тоног төхөөрөмж	2012	100.0	100.0
ХҮИИ.12.1.2	Устгалын тоног төхөөрөмж	2012	25.0	25.0

2 дугаар зүйл.Монгол Улсын 2012 оны төсвийн тухай хуулийн дараах зүйлийг дор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

1/5, 6 дугаар зүйл:

“5 дугаар зүйл.Монгол Улсын төсөвт 2012 оны төсвийн жилд төсвийн ерөнхийлөн захирагч, түүний харьяа байгууллага, бусад байгууллагын төвлөрүүлэх орлогын дүнг дор дурдсанаар баталсугай:

д/д	Төсвийн ерөнхийлөн захирагч	Дүн /сая төгрөгөөр/
1	Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын дарга	20.0
	харьяалагдах төсөвт байгууллагуудын өөрийн орлого	20.0
2	Монгол Улсын Их Хурлын дарга	100.0
	харьяалагдах төсөвт байгууллагуудын өөрийн орлого	100.0
3	Монгол Улсын Ерөнхий сайд	830,406.6
	Төрийн өмчийн хороо	814,358.6
	Бүх нийтийн үйлчилгээний үүргийн сан	3,000.0
	Цөмийн энергийн газар	1,913.2
	харьяалагдах төсөвт байгууллагуудын өөрийн орлого	11,134.8

4	Монгол Улсын Шадар сайд	8,826.2
	Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар	160.0
	Аймаг, нийслэлийн мэргэжлийн хяналтын газар	555.0
	Хүүхдийн төлөө газар	127.7
	Хилийн мэргэжлийн хяналтын алба	350.0
	Стандартчилал, хэмжил зүйн газар	1,033.3
	харьяалагдах төсөвт байгууллагуудын өөрийн орлого	6,600.2
5	Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын дарга	1,389.2
	харьяалагдах төсөвт байгууллагуудын өөрийн орлого	1,389.2
6	Гадаад харилцааны сайд	17,946.6
	Дипломат төлөөлөгчийн газрууд	13,594.6
	Дипломат байгууллагын үйлчилгээ, аж ахуйн газар	3,367.0
	Гадаадын хөрөнгө оруулалтын газар	9.0
	харьяалагдах төсөвт байгууллагуудын өөрийн орлого	976.0
7	Сангийн сайд	3,900,287.3
	Татварын ерөнхий газар	1,735,518.1
	үүнээс: Төсвийн тогтворжуулалтын сан	322,445.4
	Гаалийн ерөнхий газар	2,140,560.8
	Сангийн яам	24,208.4
8	Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд	19,641.7
	Гадаадын иргэн, харьяатын асуудал эрхлэх газар	1,325.1
	Цагдаагийн ерөнхий газар	100.0
	Замын цагдаагийн газар	2,109.4
	Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар	9,015.0
	Оюуны өмчийн газар	648.0
	Нийгмийн даатгалын сангаас улсын эмнэлгүүдэд олгох санхүүжилтийн орлого	2,063.0
	харьяалагдах төсөвт байгууллагуудын өөрийн орлого	4,381.2
9	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд	3,782.5
	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам	3,634.7
	харьяалагдах төсөвт байгууллагуудын өөрийн орлого	147.8

10	Батлан хамгаалахын сайд	19,795.8
	Нийгмийн даатгалын сангаас улсын эмнэлгүүдэд олгох санхүүжилтийн орлого	2,133.9
	харьяалагдах төсөвт байгууллагуудын өөрийн орлого	17,661.9
11	Боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны сайд	9,128.6
	харьяалагдах төсөвт байгууллагуудын өөрийн орлого	9,128.6
12	Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн сайд	64,130.8
	Нийгмийн даатгалын сангаас улсын эмнэлгүүдэд олгох санхүүжилтийн орлого	119.7
	Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний газар	5,529.0
	харьяалагдах төсөвт байгууллагуудын өөрийн орлого	58,482.1
13	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайд	65,989.0
	харьяалагдах төсөвт байгууллагуудын өөрийн орлого	65,989.0
14	Эрүүл мэндийн сайд	107,245.1
	Нийгмийн даатгалын сангаас улсын эмнэлгүүдэд олгох санхүүжилтийн орлого	97,825.9
	харьяалагдах төсөвт байгууллагуудын өөрийн орлого	9,419.2
15	Зам, тээвэр, барилга, хот байгуулалтын сайд	59,158.4
	Иргэний нисэхийн ерөнхий газар	45,246.5
	Автотээврийн газар	1,180.0
	Авто замын газар	1,978.1
	Тээврийн хэрэгслийн оношлогоо, хяналт, зохицуулалтын алба	5,554.7
	"Монголын төмөр зам" төрийн өмчит хувьцаат компани	628.0
	Газрын харилцаа, барилга, геодези, зураг зүйн газар	3,723.4
	Монгол Улсын далайн захиргаа	240.2
	харьяалагдах төсөвт байгууллагуудын өөрийн орлого	607.5

16	Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд	115,442.6
	Ашигт малтмалын газар	17,878.8
	Газрын тосны газар	95,853.7
	Эрчим хүчний газар	976.7
	харьяалагдах төсөвт байгууллагуудын өөрийн орлого	733.4
17	Санхүүгийн зохицуулах хорооны дарга	600.0
18	Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн дарга	10.0
19	Үндэсний статистикийн хорооны дарга	14.4
20	Төрийн албаны зөвлөлийн дарга	0.0

“6 дугаар зүйл.Монгол Улсын төсвөөс 2012 оны төсвийн жилд төсвийн ерөнхийлөн захирагч нарт дор дурдсан төсөв зарцуулах эрхийг олгосугай:

д/д	Төсвийн ерөнхийлөн захирагч	Дүн /сая төгрөгөөр/
1	Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын дарга	6,228.2
2	Монгол Улсын Их Хурлын дарга	18,427.3
3	Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн дарга	584.0
4	Улсын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгч	1,904.0
5	Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн дарга	20,630.9
6	Улсын ерөнхий прокурор	18,525.5
7	Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн нарийн бичгийн дарга	1,416.7
8	Монгол Улсын Ерөнхий сайд	96,954.4
9	Монгол Улсын Шадар сайд	133,875.6
10	Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын дарга	51,617.4
11	Гадаад харилцааны сайд	38,696.1
12	Сангийн сайд	448,286.4
13	Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд	306,040.6
14	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд	102,728.1
15	Батлан хамгаалахын сайд	166,158.6
16	Боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны сайд	1,158,089.7
17	Зам, тээвэр, барилга, хот байгуулалтын сайд	767,768.1
18	Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд	235,104.0
19	Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн сайд	685,383.5
20	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайд	240,071.7
21	Эрүүл мэндийн сайд	506,469.0
22	Төрийн албаны зөвлөлийн дарга	542.8
23	Сонгуулийн ерөнхий хорооны дарга	19,405.6
24	Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын дарга	467.6

25	Монгол Улсын Ерөнхий аудитор	1,374.1
26	Санхүүгийн зохицуулах хорооны дарга	1,657.5
27	Үндэсний статистикийн хорооны дарга	5,969.3
28	Цагаатгах ажлыг удирдан зохион байгуулах комиссын дарга	890.3
29	Монголын үндэсний олон нийтийн радио, телевизийн дарга	7,833.7
30	Авлигатай тэмцэх газрын дарга	8,256.4

2/9, 10 дугаар зүйл:

“9 дүгээр зүйл. Монгол Улсын төсвөөс 2012 оны төсвийн жилд орон нутгийн төсөвт олгох санхүүгийн дэмжлэгийн хэмжээг дор дурдсанаар баталсугай:

д/д	Аймаг	Олгох санхүүгийн дэмжлэгийн хэмжээ /сая төгрөгөөр/
1	Архангай	4,533.1
2	Баян-Өлгий	3,440.0
3	Баянхонгор	4,767.3
4	Булган	1,046.6
5	Говь-Алтай	239.4
6	Дундговь	3,069.0
7	Завхан	5,082.8
8	Өвөрхангай	5,009.9
9	Сүхбаатар	365.2
10	Төв	921.9
11	Увс	4,915.0
12	Хөвсгөл	5,819.7
13	Говьсүмбэр	815.3
14	Улаанбаатар /тусгай/	120,380.2
	Нийт дүн	160,405.2

10 дугаар зүйл. 2012 оны төсвийн жилд орон нутгийн төсвөөс улсын төсөвт татан төвлөрүүлэх орлогын хэмжээг дор дурдсанаар баталсугай:

д/д	Аймаг	Татан төвлөрүүлэх орлогын хэмжээ /сая төгрөгөөр/
1	Дорноговь	3,537.1
2	Дорнод	645.2
3	Өмнөговь	118,429.5
4	Сэлэнгэ	9,305.4
5	Ховд	514.5
6	Хэнтий	46.1
7	Дархан-Уул	7,575.0
8	Орхон	74,232.6
9	Улаанбаатар	70,000.0
	Нийт дүн	284,285.3

3 дугаар зүйл. Монгол Улсын 2012 оны төсвийн тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн “4,630,707.0 сая төгрөгөөр” гэснийг “4,792,210.1 сая төгрөгөөр” гэж, 4 дүгээр зүйлийн “4,865,904.2 сая төгрөгөөр” гэснийг “5,027,356.8 сая төгрөгөөр” гэж, мөн хуулийн 1 дүгээр хавсралтаар баталсан “Монгол Улсын төсвийн хөрөнгөөр 2012 онд хэрэгжүүлэх хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээ, барилга байгууламжийн жагсаалт”-ын ХИҮ-т заасан “Монгол Улсын Шадар сайд” гэсэн мөрний “Төсөвт өртөг” гэсэн хэсгийн “34,270.2” гэснийг “52,009.5” гэж, “2012 онд санхүүжих” гэсэн хэсгийн “23,708.6” гэснийг “37,590.1” гэж, мөн жагсаалтын ХҮИИ-д заасан “Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд” гэсэн мөрний “Төсөвт өртөг” гэсэн хэсгийн “76,287.1” гэснийг “79,112.7” гэж, “2012 онд санхүүжих” гэсэн хэсгийн “43,076.0” гэснийг “44,944.2” гэж тус тус өөрчилсүгэй.

4 дүгээр зүйл. Монгол Улсын 2012 оны төсвийн тухай хуулийн 1 дүгээр хавсралтаар баталсан “Монгол Улсын төсвийн хөрөнгөөр 2012 онд хэрэгжүүлэх хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээ, барилга байгууламжийн жагсаалт”-ын “ХIII. Монгол Улсын Тэргүүн Шадар сайд” гэсэн хүснэгтийг бүхэлд нь хассугай.

5 дугаар зүйл. Энэ хуулийг 2012 оны 02 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 03 дугаар
сарын 07-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН
2012 ОНЫ ТӨСВИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД
ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Нийгмийн даатгалын сангийн 2012 оны төсвийн тухай хуулийн 3, 4 дүгээр зүйлийг дор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

“3 дугаар зүйл. Нийгмийн даатгалын санд 2012 оны төсвийн жилд төвлөрүүлэх орлогын хэмжээг дор дурдсанаар баталсугай:

д/д	Орлогын төрөл	Дүн /сая төгрөгөөр/
1	Аж ахуйн нэгж, байгууллагаас төлөх шимтгэл	206,287.1
2	Ажиллагсдаас төлөх шимтгэл	282,907.2
3	Төсөвт байгууллагаас төлөх шимтгэл	117,154.7

4	Нөхөн олговор авагчийн нийгмийн даатгалын шимтгэл	6.2
5	Хүний хөгжил сангаас төлөх иргэний эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэл	10,900.0
6	Сайн дурын даатгуулагчаас төлөх шимтгэл	12,118.1
7	Эрүүл мэндийн даатгалын бусад даатгуулагчийн төлөх шимтгэл	2,952.4
8	Гадаадад хөдөлмөрийн гэрээгээр ажиллаж байгаа иргэний төлөх шимтгэл	1,500.0
9	Үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалах өвчний улмаас хөгжлийн бэрхшээлтэй болсон даатгуулагчийн төлөх шимтгэл	756.7
10	Бусад орлого	13,099.1
Нийт орлого		647,681.4

4 дүгээр зүйл. Нийгмийн даатгалын сангийн 2012 оны төсвийн жилд зарцуулах зарлагын хэмжээг дор дурдсанаар баталсугай:

д/д	Зарлагын төрөл	Дүн /сая төгрөгөөр/
1	Тэтгэврийн даатгалын сан	672,662.0
2	Тэтгэмжийн даатгалын сан	30,977.4
3	Үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалах өвчний даатгалын сан	22,015.9
4	Ажилгүйдлийн даатгалын сан	10,160.7
5	Эрүүл мэндийн даатгалын сан	127,416.1
6	Үйл ажиллагааны зардал	16,857.0
7	Хөрөнгө оруулалт, их засвар, тоног төхөөрөмж	3,814.3
Нийт зарлага		883,903.3

“2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг 2012 оны 02 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 03 дугаар
сарын 07-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ТӨСВИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Төсвийн тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.1.7 дахь заалтын “Тэргүүн Шадар сайд,” гэснийг, 16 дугаар зүйлийн 16.4.3 дахь заалтын “Тэргүүн Шадар сайд болон” гэснийг тус тус хассугай.

2 дугаар зүйл.Төсвийн тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.1.5 дахь заалтыг хүчингүй болсонд тооцугай.

3 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2012 оны 01 дүгээр сарын 27-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 03 дугаар
сарын 09-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

НИЙТИЙН АЛБАНД НИЙТИЙН БОЛОН ХУВИЙН АШИГ СОНИРХЛЫГ ЗОХИЦУУЛАХ, АШИГ СОНИРХЛЫН ЗӨРЧЛӨӨС УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуулийн 30 дугаар зүйлийн 30.1 дэх хэсгийн “2012 оны 7 дугаар сарын 15-ны өдрөөс” гэснийг “2012 оны 5 дугаар сарын 01-ний өдрөөс” гэж өөрчилсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 03 дугаар
сарын 09-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГААС ОЛГОХ ТЭТГЭВЭР, ТЭТГЭМЖИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлд дор дурдсан агуулгатай 6 дахь хэсэг нэмсүгэй:

“6. Нийгмийн даатгалын тухай хууль хүчин төгөлдөр болохоос өмнөх болон мөн үеийн хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогоос тэтгэвэр тогтоолгосон иргэдийн тэтгэврийг бодоход баримталсан хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогыг шимтгэл төлсөн хугацаа, эрхэлж байсан ажил, албан тушаал, хөдөлмөрийн нөхцөл нь ижил 1995 оноос хойш тэтгэврээ тогтоолгосон иргэний тэтгэврийг бодоход баримталсан хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогын хэмжээтэй дүйцүүлэн тооцно.”

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг 2012 оны 5 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2012 оны 03 дугаар
сарын 09-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ТУХАЙ ХУУЛИУДЫГ ХЭРЭГЛЭХ ЖУРМЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Нийгмийн даатгалын тухай хуулиудыг хэрэглэх журмын тухай хуульд дор дурдсан агуулгатай 3² дугаар зүйл нэмсүгэй:

**“3² дугаар зүйл. Нийгмийн даатгалын хуулиудыг дагаж
мөрдөхөөс өмнө тэтгэвэр тогтоолгосон
иргэний тэтгэврийг индекслэх**

1. Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 6 дахь хэсэгт заасны дагуу хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогыг дүйцүүлэн тооцох итгэлцүүрийг хэрэглээний

үнийн өөрчлөлт, цалин хөлсний өсөлттэй уялдуулан Үндэсний статистикийн хороо, Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн саналыг үндэслэн Засгийн газар жил бүр шинэчлэн тогтооно.

2.Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан итгэлцүүрийг хэрэглэх журмыг Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн саналыг үндэслэн нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.”

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг 2012 оны 3 дугаар сарын 09-ний өдөр баталсан Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2012 оны 03 дугаар
сарын 07-ны өдөр

Дугаар 01

Улаанбаатар
хот

Тогтоолд өөрчлөлт оруулах тухай

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 43 дугаар зүйлийн 43.1 дэх хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1."Шүүгчийн болон прокурорын албан тушаалын цалингийн хэмжээг шинэчлэн тогтоох тухай" Улсын Их Хурлын 2011 оны 11 дүгээр сарын 25-ны өдрийн 54 дүгээр тогтоолын 3 дахь заалт, "Авлигатай тэмцэх газрын албан хаагчийн албан тушаалын цалингийн хэмжээг шинэчлэн тогтоох тухай" Улсын Их Хурлын 2011 оны 11 дүгээр сарын 25-ны өдрийн 55 дугаар тогтоолын 3 дахь заалтын "4 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс 10 дугаар сарын 01-ний өдрийг хүртэл" гэснийг "02 дугаар сарын 01-ний өдрөөс 5 дугаар сарын 01-ний өдөр хүртэл" гэж, "10 дугаар сарын 01-ний өдрөөс" гэснийг "5 дугаар сарын 01-ний өдрөөс" гэж тус тус өөрчилсүгэй.

2.Энэ тогтоолыг 2012 оны 02 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2012 оны 03 дугаар
сарын 07-ны өдөр

Дугаар 02

Улаанбаатар
хот

Хууль хэрэгжүүлэх зарим арга хэмжээний тухай

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.16 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Монгол Улсын 2012 оны төсвийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль батлагдсантай холбогдуулан Монгол Улсын Тэргүүн Шадар сайдын багцад харьяалагдаж байсан төсөвт байгууллагуудын 2012 оны төсвийн гүйцэтгэлийг Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай 2012 оны 01 дүгээр сарын 27-ны өдрийн хуулиар шинээр харьяалуулсан төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын гүйцэтгэлд оруулан тайлагнасугай.

2. Төсвийн байгууллагын ажиллагсдын цалин, Нийгмийн даатгалын болон Нийгмийн халамжийн сангаас олгох тэтгэвэр, зарим тэтгэмжийн хэмжээг 2012 оны 02 дугаар сарын 01-ний болон 5 дугаар сарын 01-ний өдрөөс тус тус үе шаттай нэмэгдүүлэх арга хэмжээ авахыг Монгол Улсын Засгийн газар /С.Батболд/-т даалгасугай.

3. Энэ тогтоолыг 2012 оны 01 дүгээр сарын 27-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2012 оны 03 дугаар
сарын 09-ний өдөр

Дугаар 03

Улаанбаатар
хот

Ерөнхийлөгчийн хоригийн тухай

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 31 дүгээр зүйлийн 31.1 дэх хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. 2012 оны 01 дүгээр сарын 19-ний өдөр баталсан Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуулийн 30 дугаар зүйлийн 30.1 дэх хэсэгт хэсэгчлэн тавьсан Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн хоригийг хүлээн зөвшөөрсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

Хаяг:

“Төрийн мэдээлэл” эмхтгэлийн редакци.

Улаанбаатар-12, Төрийн ордон 124 тоот

И-мэйл: tugii_medecelel@parliament.mn

Утас: 262420, 329612

Хэвлэлийн хуудас: 6

Индекс: 14003